

Geredigeerd woordelijk verslag van een openbaar verhoor van de parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag op 20 november 2020 in de Enquêtezaal van de Tweede Kamer te Den Haag.

Gehoord wordt **de heer J.J.M. Uijlenbroek**.

Aanvang: 09.30 uur

Voorzitter: Van Dam

Griffier: Freriks

Verder zijn aanwezig de leden van de commissie Van Aalst, Belhaj, Van Kooten-Arissen, Kuiken, Van der Lee, Leijten en Van Wijngaarden,

en enkele medewerkers van de ambtelijke ondersteuning.

De **voorzitter**:

Goeiemorgen. Ik open de vergadering van de parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag. Vandaag, vrijdag, is de laatste dag van de eerste week van de twee weken dat wij verhoren uitvoeren. Er zijn vandaag twee verhoren. Het eerste verhoor is dat van de heer Uijlenbroek, tot in 2020 directeur-generaal Belastingdienst. Het tweede verhoor, vanmiddag om 13.30 uur, is dat van mevrouw Leijten, secretaris-generaal van het ministerie van Financiën.

Ik wil de bode vragen de getuige binnen te leiden.

De heer **Uijlenbroek**:

Goedendag.

De **voorzitter**:

Meneer Uijlenbroek, van harte welkom bij de parlementaire ondervragingscommissie Kinderopvangtoeslag. U bent hier als getuige en u wordt zo dadelijk onder ede gehoord. Wij hebben, zeg ik maar tegen iedereen, een aantal specifieke concrete vragen en de beantwoording mag zo ook ingevuld worden. Het gaat ons niet om de kwantiteit, maar om de kwaliteit van de antwoorden.

Wij hebben het over onderwerpen die liggen op het vlak van de Belastingdienst en de kinderopvangtoeslag. Jargon en afkortingen sluipen er zo in. Wij proberen het hier met elkaar zo begrijpelijk mogelijk te houden, ook voor de mensen die meekijken. Misschien dat u ons kunt helpen bij die poging. Tijdens het verhoor kunt u de microfoon gewoon aan laten staan.

U was van januari 2017 tot januari 2020 werkzaam als directeur-generaal van de Belastingdienst. Dat klopt?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat klopt.

De **voorzitter**:

Wij zullen het met u hebben over alle dingen die met de kinderopvangtoeslag te maken hebben. Het rapport van de Nationale ombudsman zal ongetwijfeld voorbijkomen, net als opzet/grove schuld, compensatie en allemaal van dat soort zaken.

Heb ik goed begrepen dat u een schriftelijke verklaring aan de commissie hebt overlegd?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, dat is correct.

De **voorzitter**:

Die hebben wij vanmorgen gepubliceerd op de website van de commissie.

Dan wil ik u vragen of u de eed of de belofte wilt afleggen.

De heer **Uijlenbroek**:

De belofte.

De **voorzitter**:

De belofte, goed. Met die belofte, die u dan zo dadelijk aflegt, bevestigt u dat u de gehele waarheid en niets dan de waarheid zult zeggen. Dan wil ik u vragen om te gaan staan en mij na te zeggen: dat beloof ik.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat beloof ik.

De **voorzitter**:

Dan staat u nu onder ede en mag u weer gaan zitten. Heb ik ook goed begrepen dat u eerst een korte openingsverklaring wil afleggen?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, dat zou ik graag willen doen.

De **voorzitter**:

Dat is prima. Bij het woord "korte openingsverklaring" hebben wij maximaal twee minuten in gedachten.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat ga ik niet helemaal halen, maar ik houd het zeer beperkt.

De **voorzitter**:

Dank u wel. Gaat uw gang.

De heer **Uijlenbroek**:

Geachte commissieleden. De Nederlandse overheid hoort haar burgers te beschermen en te helpen, veiligheid en rechtszekerheid te bieden. Bij de kinderopvangtoeslag is dat helemaal fout gegaan. Ik was aanwezig bij het gesprek van de ouders met de staatssecretaris. Het ervaren onrecht, de moedeloosheid, de pijn en het verdriet van de ouders is ronduit hartverscheurend. Gezinnen zijn door overheidsoptreden in armoede terechtgekomen, relaties zijn stukgelopen en soms nog erger. Er is veel pijn en verdriet door toedoen van overheidsfalen. Voor de ouders heeft zich een ramp in slow motion voltrokken, een trauma waar maar geen einde aan lijkt te komen. Tot op de dag van vandaag wachten ouders nog op herstel.

Rampen ontstaan nooit door één ding dat fout is gegaan. Een stapeling van gebeurtenissen leidt tot een ramp. Dat geldt ook voor deze trieste situatie en de Belastingdienst was en is daar een wezenlijk onderdeel van. In mijn schriftelijke verklaring aan de commissie ben ik ingegaan op de ontwikkeling van toeslagen en de Belastingdienst in de loop der jaren. In mijn mondelinge verklaring ga ik graag in op wat ik in 2017 aantrof toen ik begon bij de Belastingdienst als directeur-generaal.

De ontspoorde vertrekregeling kwam eind 2016 vol naar boven, wat resulteerde in het vertrek van mijn voorganger. Door de secretaris-generaal en de Algemene Bestuursdienst werd ik benaderd met de vraag om snel in te stappen en dat heb ik toen gedaan. Aan het

einde van mijn eerste werkweek kwam het onderzoek van de commissie-Belastingdienst, de commissie-Borstlap/Joustra, met haar bevindingen. De kabinetsreactie gaf richting aan mijn opdracht om de Belastingdienst te verbeteren.

Wat ik aantrof, was een organisatie waarvan de besturing was weggevallen. Een Belastingdienst in verwarring waar zaken tot stilstand kwamen. Een kerndepartement gevangen in achterdocht en wantrouwen. De Belastingdienst was onder verscherpt toezicht geplaatst, waardoor ik een zeer beperkt mandaat had. Het is bijzonder om met de kennis van vandaag te moeten constateren dat het inwerkdoossier, dat ik nog altijd in mijn bezit heb, met geen woord rept over toeslagen.

In mei 2017 heb ik een honderddagenbrief geschreven. Het geeft goed weer wat er toen speelde en het was een verdere inkleuring van mijn opdracht om de Belastingdienst te verbeteren. Het beeld was toen dat Toeslagen er goed bij stond. De problemen zaten op andere vlakken: het verbeteren van de interne beheersing op allerlei terreinen, waaronder de financiële planning- en controlcyclus, het toezicht- en handhavingsbeleid, het rechtsstatelijk handelen van de Belastingdienst, de ICT, eerlijk aangeven wat de dienst wel en niet kan waarmaken, verbinding tussen medewerker en de top en de kwaliteit van het management en het personeel. En verder nog wat andere zaken die minder relevant zijn voor deze context.

De problemen bij de Belastingdienst komen voort uit een langjarige veronachtzaming van de organisatie, een overbelasting door opgaves die bij de dienst worden neergelegd, en kaders, waaronder financiële kaders, die het niet makkelijker maken om op een structurele wijze aan verbetering van de organisatie te kunnen werken. Hierdoor zijn twee parallelle werelden ontstaan, zoals ik ook al beschreef in mijn eerder genoemde honderddagenbrief. De wereld van een bestuurlijk oordeel, dat bepaald wordt door de zaken die fout gaan, en de dagelijkse praktijk in de uitvoering, waarin wordt geworsteld met massale processen, complexe regelgeving en besluitvorming in concrete casuïstiek.

Het is belangrijk dat duidelijk wordt hoe dit alles heeft kunnen gebeuren. Ouders hebben daarop recht en het is nodig om te zorgen dat dit nooit meer kan gebeuren. Graag beantwoord ik uw vragen daartoe.

De voorzitter:

Dank u wel, meneer Uijlenbroek. U had het al over een stapeling van gebeurtenissen en ik stel voor dat we in het verhoor gaan proberen die stapel te ontmantelen.

Ik geef het woord aan de heer Van Aalst en de heer Van Wijngaarden. Zij zullen in eerste instantie met u spreken. Mogelijk heeft mevrouw Kuiken aan het einde ook een aantal vragen voor u.

De heer **Van Aalst**:

Meneer Uijlenbroek, u werd in 2017 directeur-generaal Belastingdienst. U gaf net al aan dat er een inwerkdossier/overdrachtdossier was. Kunt u mij vertellen wat daarin stond?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat was zo'n dik pakket met allerlei losse dossiers, die vooral op het fiscale terrein speelden. Het was sterk gedreven door de inhoud van de casuïstiek. Natuurlijk waren er veel zaken over de vertrekregeling en alles wat daarmee samenhangt.

De heer **Van Aalst**:

Stond daar ook informatie in over het Combiteam Aanpak Facilitators en zijn manier van werken?

De heer **Uijlenbroek**:

Volgens mij niet.

De heer **Van Aalst**:

Volgens mij niet? Ik hoorde u net in uw openingsverklaring ...

De heer **Uijlenbroek**:

Ik zou het daar even op moeten nalezen.

De heer **Van Aalst**:

Juist in uw openingsverklaring zei u wel heel specifiek: er zat absoluut niets van Toeslagen in het inwerkingspakket.

De heer **Uijlenbroek**:

Het is zo'n pakket, zei ik. Ik heb het nog een keer een beetje zitten doorbladeren, specifiek op Toeslagen natuurlijk. Ik kan niet uitsluiten dat er ergens heel diep in bijlage 23 het woord "CAF" staat, maar het was geen eyecatcher, laat ik het zo zeggen.

De heer **Van Aalst**:

Het was geen eyecatcher, maar u sluit niet uit dat het erin staat. Dan heb ik u goed begrepen.

De heer **Uijlenbroek**:

Jaja.

De heer **Van Aalst**:

Onlangs bleek dat er in maart 2017 bij de directie Toeslagen een memo lag, het beruchte memo-Palmen, waarin stond dat de Belastingdienst in de CAF 11-zaak laakbaar heeft gehandeld. Bent u geïnformeerd over dit memo?

De heer **Uijlenbroek**:

Via de media heb ik kennis kunnen nemen van dit memo.

De heer **Van Aalst**:

U heeft dit memo niet eerder onder ogen gekregen. Het zat niet ...

De heer **Uijlenbroek**:

Op geen enkele manier heeft dat memo mij ooit eerder bereikt dan via deze media-uitingen.

De heer **Van Aalst**:

Dan wil ik u even meenemen naar het mt Toeslagen. Dat heeft het memo in maart 2017 twee keer behandeld. Dat heeft u ook niet bereikt?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, ik ben geen lid van het mt Toeslagen. De voorzitter van het mt Toeslagen zit in wat later mijn directieteam is geworden. Dat heette volgens mij toen het tijdelijke mt Toeslagen en Douane. Nee, als ik het goed heb, was dat: Toeslagen en Belastingen. Zoals ik al zei, was de besturingsstructuur weggevallen. De overlegstructuur draaide ook niet bijster goed en, ik geloof, in mijn derde week heb ik een nieuwe besturingsstructuur moeten introduceren met vier mt's, één voor innovatie en vernieuwing, één voor de bedrijfsvoering, één voor het Blauwe en het toeslagendeel en één voor Douane en FIOD. Zo ben ik toen begonnen.

De heer **Van Aalst**:

Nu kan ik me dit voorstellen: u komt binnen in 2017 en leest dat overdrachtdossier en dat inwerkprogramma. Daarna gaat u ongetwijfeld in gesprek met de directeuren, onder wie ongetwijfeld ook de heer Blankestijn. En die had het memo vast in zijn bezit. Sterker nog, die had 'm in zijn bezit. Heeft hij dat bij u aangedragen? Heeft u daar met hem over gesproken?

De heer **Uijlenbroek**:

Mijn eerste werkweek had een ander karakter dan de rust die u nu vermoedt. Het was toen

crisis. Er was een vetrekregeling en die was ontploft. Daar was heel veel politieke aandacht voor. De commissie-Joustra kwam, zoals ik net zei, op de eerste vrijdag van mijn werkweek met haar rapport naar buiten. U kunt zich voorstellen waar alle aandacht op gericht was. Het ging alleen maar over alles wat een relatie had met de vertrekregeling. En zoals ik al zei: de besturingsstructuur was weggevallen. Het was dus niet een ordentelijke wereld. Het was het eerste halfjaar gewoon crisismanagement.

De heer **Van Aalst**:

Jaja. Na 100 dagen heeft u in ieder geval wel besloten om die brief over uw eerste 100 dagen te schrijven. Kunt u ons meenemen in wat u daarin beschreven heeft? Ik ben wel geïnteresseerd in wat u aantrof.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik weet niet of die als een van de stukken is aangeleverd door het ministerie. Ik heb 'm overigens ook bij me. Ik ga 'm niet voorlezen, hoor, want daar is die veel te lang voor, maar de titel zegt al heel veel. De titel was: Werken aan onomstreden uitvoering en handhaving door de Belastingdienst. O nee, sorry, dat is de ... Dit is de goede!

De heer **Van Aalst**:

Er zijn meerdere versies, begrijp ik.

De heer **Uijlenbroek**:

Neenee. De hoofdonderwerpen had ik samengevat in tien punten. Eén daarvan was: duidelijkheid scheppen in voortdurend terugkerende discussies. Daar zat bijvoorbeeld de rechtsstatelijkheid in, die ook in deze context natuurlijk heel relevant is. Een andere is het efficiencydenken, omdat dat echt een discussie was die heel sterk woedde in de organisatie. Dat was natuurlijk ook aangedreven door het hele zware programma dat daarvoor heeft gedraaid, namelijk de investeringsagenda. Die was alleen maar gericht op efficiency en in de organisatie leefde toen al het gevoel: de rechtsstatelijkheid leidt daaronder. Ik spreek in deze honderddagenbrief uit dat het natuurlijk allebei moet zijn: je hoort rechtsstatelijk zuiver en juridisch zorgvuldig te handelen en tegelijkertijd moet je je werk nog wel een beetje op een efficiënte manier doen.

De heer **Van Aalst**:

Kan ik daaruit opmaken dat u eigenlijk al twijfelde aan de rechtsstatelijkheid?

De heer **Uijlenbroek**:

Er waren veel geluiden in de organisatie van de Belastingdienst van mensen die vonden dat

het efficiencydenken was doorgeschoten en dat het rechtsstatelijk handelen daaronder leidde.

De heer **Van Aalst**:

Wat deed u met die constatering?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik heb juist dat expliciet gemaakt, omdat dat soort discussies, die in de organisatie zweven, het verdienen om expliciet gemaakt te worden. Dat hoort ook op een hoog niveau besproken te worden. Ik ben daarna natuurlijk ook in het verlengde van mijn honderddagenbrief heel veel gesprekken in de organisatie gaan voeren, waarbij deze thematiek ook regelmatig aan de orde kwam.

De heer **Van Aalst**:

Tijdens die gesprekken in de organisatie kreeg u bijval? Constateerde iedereen wat u ook constateerde?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, er zijn natuurlijk twee stromingen in het land. Er is de stroming van de financiële wereld die zegt: je moet binnen je begroting blijven. En er is de stroming die natuurlijk zegt: ja, maar de rechtsstatelijkheid mag geen prijs hebben en moeten ten koste van alles gerealiseerd worden. Je zult daar een evenwicht tussen moeten vinden. Het maakt dan heel erg uit hoe de top, zowel politiek als ambtelijk, zich daartoe verhoudt.

De heer **Van Aalst**:

Wat ik interessant vind om dan even van u te horen is ...

De heer **Uijlenbroek**:

We zijn nog bij punt één van die aparte hoofdpunten, dus ...

De heer **Van Aalst**:

Ik vind dit wel effe essentieel, want ik wil even graag weten ...

De heer **Uijlenbroek**:

Hij staat niet voor niets op punt één, zal ik maar zeggen.

De heer **Van Aalst**:

Dat begrijp ik. Vandaar dat ik even doorvraag. In hoeverre was die balans er? U zegt: er

moet een balans zijn. U constateerde dat, maar hoe was die balans tussen enerzijds die financiën en anderzijds de rechtsstatelijkheid? Sloeg die naar één kant door?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou kijk, het is natuurlijk niet zo dat je dan meteen vijf zaken op je bureau hebt liggen waaruit blijkt waar het helemaal verkeerd is gegaan. Zo makkelijk is de wereld ook niet, hè. U moet begrijpen dat de Belastingdienst verschrikkelijk groot is, maar dat hoeft ik hier niet uit te leggen. Dan gaat het er natuurlijk ook om welke discussies er in de organisatie worden gevoerd. Dit was er een eentje die heel snel bovenkwam. Het is niet voor niets dat ik 'm op plek één heb gezet. Het is echt wezenlijk en dat kwam natuurlijk ook doordat er daaraan voorafgaand een hele zware druk heeft gelegen op het realiseren van taakstellingen, de investeringsagenda en heel vergaande procesoptimalisatie. Ik zei al: het eerste halfjaar was crisismangement. Toen speelde natuurlijk ook alles met de Broedkamer, het zorgvuldig omgaan met gegevens en de manier waarop die gegevens konden worden gebruikt in de processen. Dat was toen ook weer een vrij intensieve en politieke situatie, omdat je daar ook die ontsparing zag, doordat die balans even zoek was geraakt. Het doel heiligde de middelen voor wat betreft het verbeteren van de efficiency.

De heer **Van Aalst**:

Wat bedoelde u met "politieke situatie"?

De heer **Uijlenbroek**:

Er is in de Kamer veel gediscussieerd over de Broedkamer en de zorgvuldigheid die daar aan het daglicht kwam over het omgaan met de informatie. De AVG werd daar eigenlijk niet naar behoren nageleefd.

De heer **Van Aalst**:

Wat deed u daarmee? Ik vind het heel interessant. U komt binnen in een crisissituatie. U schrijft na 100 dagen uw honderddagenbrief en daarin constateert u eigenlijk al essentiële problemen. Dacht u niet: hoe komt het nou dat ik dit al na 100 dagen ...? Ik vind het toch wel heel essentieel dat je na 100 honderd dagen zo'n lange brief met die tien punten noteert en essentiële problemen daarin noemt. Heeft u zich verbaasd dat dat niet al eerder op de kaart stond?

De heer **Uijlenbroek**:

Toen ik begon aan deze functie, wist ik natuurlijk dat er problemen waren bij de Belastingdienst. Er was niet alleen de actualiteit van die vertrekregeling, want er waren veel bredere problemen. Ik heb twintig jaar bij de rijksoverheid gewerkt, waarvan de laatste drie

jaar als dg Belastingdienst. Later besepte ik pas dat in deze functie al mijn vorige functies samenkwamen. Ik kende de Belastingdienst eigenlijk al van buiten, met uitzondering van het fiscale hart, om het maar zo te zeggen. Ik wist dus dat daar een gigantische opgave lag, die heel breed is. Daarom heb ik ook gewild om die in mijn honderddagenbrief over de volle breedte neer te leggen. Het probleem onderkennen is namelijk het begin van de oplossing.

De heer **Van Aalst**:

Even terug naar de rechtsstatelijkheid. Dat is natuurlijk van essentieel belang. Heeft u een voorbeeld van een moment waarop u dacht: hé, de rechtsstatelijkheid is hier mogelijk in het geding?

De heer **Uijlenbroek**:

Wat ik al zei: je krijgt als dg niet vaak individuele dossiers op tafel. Nog sterker, de norm is dat dat juist niet moet gebeuren.

De heer **Van Aalst**:

Maar dat gebeurde af en toe wel?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, eigenlijk niet. Inhoudelijke dossiers heb ik vooral bij mijn directeur Fiscale en Juridische Zaken laten liggen, omdat ze daar horen. In mijn beginperiode heb ik heel veel werkbezoeken afgelegd en in die gesprekken met de medewerkers hoor je natuurlijk wat er leeft op de werkvloer. Dan weet je wat de thema's zijn die daar spelen en dit was daarbij een heel wezenlijk thema.

De heer **Van Aalst**:

Ja, dat begrijp ik. U zegt: in principe zie ik geen individuele zaken. Maar u doet na 100 dagen wel een heel stevige constatering, namelijk dat de rechtsstatelijkheid mogelijk in het geding is. Dan moet u toch ergens wel een signaal hebben gekregen?

De heer **Uijlenbroek**:

Als ik veel mensen hoor zeggen "het is alleen maar efficiency, efficiency, efficiency", "heb ik wel voldoende tijd om een goede inhoudelijke afweging te maken?", "heb ik wel voldoende deskundigheid in mijn omgeving om collegiaal te sparren" en "we verliezen kennis", dan trek je die conclusie.

De heer **Van Aalst**:

Zegt u eigenlijk: los van de vraag of u individuele zaken op uw bureau had, het gold eigenlijk

voor alle zaken. De standaard was gewoon: harken, harken, harken, en voor de inhoud hebben we geen tijd.

De heer **Uijlenbroek**:

Het was een breed gevoel bij de Belastingdienst -- "in die tijd" zeg ik erbij -- dat de kwaliteit van het werk eronder leed, omdat het allemaal steeds verder geoptimaliseerd moest worden. Dat had natuurlijk ook te maken met de consequenties van de automatisering, want die werd heel strak gestroomlijnd en heel strak ingeregeld. Daardoor was er steeds minder ruimte voor de intrinsieke menselijke beoordeling die je nodig hebt om een geval in zijn complexiteit te kunnen aanschouwen. Mensen kregen daar ook steeds minder de kans voor en dat was een heel fundamenteel gesprek in de organisatie. "Wij worden als medewerker, belastingplichtige en toeslaggerechtigde in het keurslijf gedrukt van die systemen en structuren, waardoor je de echte inhoudelijke afweging niet meer kan maken."

De heer **Van Aalst**:

Maar heeft u uiteindelijk ook gewoon een concreet dossier op uw bureau gehad, waarvan u zegt: hoe is dit mogelijk?

De heer **Uijlenbroek**:

Neenee.

De heer **Van Aalst**:

Geen enkel dossier. U ging er dus van uit dat de algemene tendens eigenlijk alles ...

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, weet je, als je dat van twintig kanten hoort, dan zit er wel een kern van waarheid in.

De heer **Van Aalst**:

Oké. Wat deed u daarmee? Dit is punt één uit de honderddagenbrief, maar bent u ook gillend richting de sg gegaan? Bent u met dit punt ook gillend richting de bewindspersoon gegaan?

De heer **Uijlenbroek**:

Deze honderddagenbrief is voor de publicatie afgestemd met de secretaris-generaal, de minister en de toenmalige staatssecretaris. Hij is ook verspreid onder alle bestuursraadleden. Ik weet niet meer precies of hij bij andere bestuursraadsleden, waaronder overigens de huidige staatssecretaris van Financiën, zelfs is voorgelegd voor becommentariëring.

De heer **Van Aalst**:

U heeft op 5 juli 2017 een kennismakingsgesprek met de Nationale ombudsman. Kunnen we eigenlijk met elkaar vaststellen dat u dit voor die tijd geconstateerd heeft en gemeld heeft aan zowel de staatssecretaris als de sg dat u een situatie had aangetroffen waarvan u dacht: wat gebeurt hier in hemelsnaam?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik heb dat gesprek met de Nationale ombudsman niet meer helemaal scherp voor ogen, moet ik eerlijkheidshalve zeggen.

De heer **Van Aalst**:

Op dat gesprek komen we zo nog even, maar ...

De heer **Uijlenbroek**:

Maar de hoofdboodschap was: goh Jaap, je staat wel voor een hele zware opgave. En dat heb ik bevestigd.

De heer **Van Aalst**:

Die rechtsstatelijkheid waarover u begon. Is dat eigenlijk het punt dat we daarmee eigenlijk aantonen dat u eigenlijk op die manier de CAF-aanpak vaststelde?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, dit staat helemaal los van de CAF-aanpak. Dit was echt een oordeel over de Belastingdienst in haar volle breedte. De honderddagenbrief betrof echt de 30.000 medewerkers en de hele Belastingdienst.

De heer **Van Aalst**:

Maar als u nu kijkt naar de CAF-aanpak, dan valt dat toch wel over het punt van de rechtsstatelijkheid, toch?

De heer **Uijlenbroek**:

Daarbij moeten we, denk ik, goed onderscheid maken tussen wat de medewerkers van het CAF-team deden en wat er gebeurde bij Toeslagen. De rechtsstatelijkheid is vooral bij Toeslagen aangetast.

De heer **Van Aalst**:

Kunt u ons voor de beeldvorming daar even in meenemen? Dus het CAF-team.

De heer **Uijlenbroek**:

Daar zit ook een groot misverstand, hoor. Ik snap dat burgers natuurlijk het gevoel hebben dat ze van fraude verdacht zijn. Dat snap ik ook als je ziet wat er allemaal gebeurd is. Dus dat begrip heb ik helemaal. Ik heb daarom ook aan het begin gezegd dat ik die pijn ook heel goed gevoeld heb, ook in dat gesprek, want dan gaat dat natuurlijk echt leven. Tegelijkertijd zijn deze burgers aan de systeemkant, zo zeg ik dan maar even, en in de belastingdienstwereld niet verdacht van fraude. Dat is heel belangrijk om te zeggen, omdat het CAF-team een onderzoek ging doen. Dan ga je op basis van een signaal -- daar kunnen we het nog over hebben -- kijken wat er speelt. Dat onderzoek is gedaan en daar komt dan een uitkomst van het onderzoek uit. Dan heb je nog geen oordeel, want je bent aan het onderzoeken.

Ik weet ook dat in de casus die dit allemaal zichtbaar heeft gemaakt, die beoordeling ook heeft plaatsgevonden. En de conclusie was: dit is geen fraude. Als het wel fraude was geweest, was het namelijk overgedragen aan de FIOD en had er onder leiding van het Openbaar Ministerie een fraudeonderzoek plaatsgevonden. Dat heeft niet plaatsgevonden. Vervolgens zijn deze zaken overgedragen aan de reguliere directie Toezicht en de reguliere directie Toezicht is toen toezicht gaan houden. Ik praat nu even in de taal van de Belastingdienst. Toezicht houden betekent: kijken of alle aangeleverde gegevens kloppen en compleet zijn. En daar is de rechtsstatelijkheid vergaand met voeten getreden. Dat is in het reguliere toezichtsproces gebeurd.

De heer **Van Aalst**:

Dan ontstaat inderdaad de situatie: vanuit CAF gaat die naar Toeslagen en Toeslagen gaat brieven sturen naar de ouders. Daar staat eigenlijk heel summier in: we zetten uw kinderopvangtoeslag stop, want er ontbreken gegevens. Het is allemaal ...

De heer **Uijlenbroek**:

De commissie-Donner heeft uitgebreid beschreven wat daar is gebeurd. Ik vond overigens beide rapporten hele sterke en goede rapporten, die ook mij nog nieuwe inzichten brachten over wat er allemaal is gebeurd.

De heer **Van Aalst**:

In uw opinie is de rechtsstatelijkheid daar echt absoluut in het geding.

De heer **Uijlenbroek**:

De rechtsstatelijkheid is echt aangetast met het generiek stopzetten, met het niet zorgvuldig

opvragen van bewijsstukken, met het niet rappelleren. Daar is de burger vergaand in zijn rechten aangetast.

De heer **Van Aalst**:

De zaken die stopgezet worden door Toeslagen, komen die per individu of komen die in een groepsgewijze bundeling naar u toe?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, naar mij toe komt niks, ...

De heer **Van Aalst**:

Nee, maar naar Toeslagen.

De heer **Uijlenbroek**:

... omdat ik geen individuele behandeling doe. Wat ik ervan begrijp, is dat het in deze specifieke casus als een pakket is neergelegd bij Toeslagen. Daarover is daar overigens ook weer een discussie, omdat de een zegt "wij kregen de opdracht om stop te zetten" en de ander "nee, het was geen opdracht, maar een advies". In deze zaak kunnen vele belevingen tegelijkertijd waar zijn, omdat een advies, afhankelijk van degene die die opdracht geeft, ervaren kan worden als een opdracht. Dat zou in deze situatie weleens gespeeld kunnen hebben.

De heer **Van Aalst**:

Ik probeer er even over na te denken hoe iemand een advies oppakt en dat vertaalt in het toch wel massaal stopzetten van de kinderopvangtoeslag. Ik vind het lastig om er een beeld bij te krijgen hoe een advies leidt tot het, met alle gevolgen van dien, massaal stopzetten van de kinderopvangtoeslag van een hele groep.

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, ik denk dat de gevolgen ... Daar zie je die rechtsstatelijkheid, hè? Die gevolgen waren toen natuurlijk helemaal niet te overzien. Dat is natuurlijk ook het idee dat in het hele debat heeft gespeeld: wie heeft dit nou gedaan? Welke ambtenaar kunnen we hier nou voor beschuldigen? Ik moet u teleurstellen: die gaat u niet vinden. Dit is natuurlijk niet één handeling van één mens. Rampen ontstaan doordat alle schakels in het systeem falen. In deze hele trieste situatie hebben, van hoog tot laag, van het allerhoogste niveau, waar wij ook bij horen zoals we in deze zaal zitten, tot het allerlaagste niveau, alle zekeringen niet gedaan wat ze moesten doen. En dat maakt het tot een ramp en ook zo intens triest.

De heer **Van Aalst**:

Wij als zitten commissie hier natuurlijk voor een reconstructie. Wij gaan geen schuldigen aanwijzen. Wij proberen een beeld te krijgen van wie waar verantwoordelijk voor was en wie welke besluiten heeft genomen. Dus ...

De heer **Uijlenbroek**:

Helemaal mee eens, maar in het parlementaire debat is er wel degelijk om schuldigen gevraagd. En er is wel degelijk vanuit de Kamer gevraagd dat er nu eens iets met individuele ambtenaren zou gebeuren. En in die sfeer -- dat moet u wel begrijpen -- slaat dat heel diep in in een ambtelijke organisatie. Het scheidt veel angst als een Kamerlid zegt: en de ambtenaren die dit gedaan hebben ... blablabla.

De heer **Van Aalst**:

Voordat ik naar mijn collega Van Wijngaarden ga, heb ik nog één vraag over het kennismakingsgesprek met de Nationale ombudsman. Is de CAF 11-zaak daar eigenlijk ter sprake gekomen? Was die toen al bij u in beeld?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk dat die heel zijdelings aan de orde is gekomen, want het onderzoek van de Nationale ombudsman liep toen. Ik heb ergens in het dossier ook een e-mailtje gezien waarin een advies werd gegeven door een medewerker aan waarschijnlijk een andere medewerker. Die zou mij weer een nota schrijven ter voorbereiding van dat gesprek. Die nota zelf heb ik weer niet gezien en ik zou niet weten of die mij bereikt heeft. Ik weet zeker dat je in zo'n gesprek even praat over de lopende onderzoeken. En het kan dus heel goed aan de orde zijn geweest, maar niet in een impact en in de consequenties zoals we die vandaag de dag kennen.

De heer **Van Aalst**:

Oké. De Ombudsman deed natuurlijk specifiek onderzoek naar CAF 11. U had uw honderddagenbrief met uw rechtsstatelijkheid waarna we eigenlijk die groepsgewijze aanpak en de stopzetting zien.

De heer **Uijlenbroek**:

Neenee, dat kan u zo niet zeggen. Ik heb het over rechtsstatelijkheid in zijn algemeenheid. Het voorbeeld dat u nu terecht geeft, want dit speelde hier ook met die groepsgewijze aanpak, is natuurlijk een verbijzondering van de algemene uitspraak, zonder dat ik die verbijzondering op dat moment kende.

De heer **Van Aalst**:

Ja, maar het was niet zo dat dat voor u ... U heeft die honderddagenbrief gehad. Die is gepubliceerd et cetera. Er zit natuurlijk nog een periode tussen uw honderddagenbrief en de Ombudsman, althans het gesprek dat met hem gepland was. U maakte daar kennis en ik kan me voorstellen dat het dan aan bod komt en dat dan een aantal dingen bij elkaar komen.

De heer **Uijlenbroek**:

De honderddagenbrief was van 10 mei en die is dus na dat gesprek met de Ombudsman naar buiten gekomen, want ik dacht dat dat gesprek daarvoor zat.

De heer **Van Aalst**:

Nee, dat kennismakingsgesprek is van 5 juli.

De heer **Uijlenbroek**:

O, dan was het daarna. Correct.

De heer **Van Aalst**:

Ik kan me voorstellen dat u, wanneer de Ombudsman bij u komt, terwijl hij zich voorbereidt op zijn rapport, in het gesprek met hem denkt "hé, er komen een aantal dingen bij elkaar" en dat ook voor u het plaatje helder begint te worden.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja.

De heer **Van Aalst**:

Goed. Ik geef het woord aan de heer Van Wijngaarden. Hij gaat met u verder.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Uhm ...

De heer **Uijlenbroek**:

We hebben alleen punt één van de honderddagenbrief besproken, hè. Maar die andere komen nog wel.

De heer **Van Aalst**:

Ik zit ook even na te denken. Ik zal heel even kijken of wij de honderddagenbrief in ons dossier hebben zitten. Ik zou u anders willen vragen of die tot ons zou kunnen komen.

De heer **Uijlenbroek**:

Hij is heel leuk! Toen ik 'm las in mijn voorbereiding, dacht ik: goh, wat een goed startdocument was dat eigenlijk. Er zit heel veel in.

De heer **Van Wijngaarden**:

We gaan hem lezen.

De heer **Van Aalst**:

Ik begrijp inderdaad dat wij hem niet ontvangen hebben. Ik zou hem graag willen ontvangen als dat kan.

De heer **Uijlenbroek**:

Laten we dat aan het einde van het verhoor doen, want als ik hem nog een keer nodig heb, kan ik hem erbij pakken.

De heer **Van Wijngaarden**:

Heel goed. We gaan nu verder met het verhoor. Dan komt de honderddagenbrief later wel.

Ik wil nog even terugkomen op dat begrip "ramp". U gebruikt dat meerdere malen. U gebruikt dat heel nadrukkelijk, maar een ramp is natuurlijk een natuurverschijnsel. Het is iets wat mensen overkomt, maar we hebben het hier toch niet over een komeetinslag of over een tsunami?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, we ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Mag ik even uitpraten?

De heer **Uijlenbroek**:

Sorry.

De heer **Van Wijngaarden**:

We hebben het hier over onrecht en dat geeft u zelf ook aan. Het verschil tussen een ramp en onrecht is toch dat onrecht het gevolg is van menselijk handelen en een ramp een gevolg is van de natuur?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, uw metafoor gaat hier fout. Een ontspoorde trein is een ramp, een ontplofte brief is een ramp. Rampen zijn man-made. Dit is een ontspoorde trein.

De heer **Van Wijngaarden**:

En welke organisatie belichaamde hier die ontspoorde trein?

De heer **Uijlenbroek**:

De hele overheid, omvattende de Tweede Kamer, de regering en het ambtelijk functioneren.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat is vrij breed.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat is heel breed.

De heer **Van Wijngaarden**:

Kunt u het iets meer toespitsen?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik heb in mijn schriftelijke verklaring bijvoorbeeld aangegeven dat er een Kamervraag gesteld is in een debat door mevrouw Siderius aan Asscher, die eigenlijk over de proportionaliteit ging, een van de thema's die hier ... In de Kamer worden echte vragen gesteld over de proportionaliteit. Ik neem aan dat u mijn schriftelijke verklaring hebt gelezen; anders wil ik die er nog wel even bij pakken. Even kijken. Ja, hier is-ie. Het is voetnoot 17 van mijn schriftelijke verklaring.

De heer **Van Wijngaarden**:

Gaat uw gang.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat gaat over een debat op 9 september 2015. "Ten slotte wil ik nog even terugkomen op De Parel en de fraude bij de kinderopvangtoeslag." Dat wordt gevraagd door het lid Siderius. "Het knelpunt zat in de uitspraak van de Raad van State dat als er iets niet klopte in het contract, er geen contract was en de hele toeslag moest worden terugbetaald. Waarom heeft de minister of in dit geval de Belastingdienst er niet voor gekozen om alleen de eigen bijdrage die niet of deels niet is betaald, terug te vorderen, inclusief eventueel een boete, in plaats van de gehele kinderopvangtoeslag?" Nou, dit is waar het over gaat voor wat betreft

het stukje proportionaliteit. Wat mij betreft is het probleem veel groter dan de proportionaliteit, maar dat terzijde. En dan komt het antwoord van minister Asscher, in september 2015. De minister antwoordt: "De kinderopvangtoeslag is een tegemoetkoming in de kosten en dekt dus nooit de volledige kosten. Ouders moeten altijd een eigen bijdrage betalen. Alle ouders die kinderopvangtoeslag aanvragen, moeten op de hoogte zijn van de rechten en plichten die daarmee samenhangen en zijn daar zelf voor verantwoordelijk. De Belastingdienst is in voorkomende gevallen verplicht het hele bedrag terug te vorderen. Dat is ook bevestigd door de Raad van State." Dit was het beeld in 2015 dat in de Kamer expliciet is gewisseld. Daarmee leg ik niet de schuld neer, want ik vind juist ... Ook ambtelijk had men natuurlijk kunnen zeggen: dit moeten we zo niet doen. Iedereen, iedereen heeft dit gezien, heeft dit geconstateerd, van hoog tot laag, van de individuele medewerker die deze moeilijke beslissing moest nemen tot de allerhoogste mensen in dit land. Dat zijn de Kamerleden en de bewindspersonen. Die hebben het allemaal niet kunnen doorzien in de consequenties voor de burger. Dat geldt ook voor mijzelf, want voor mijzelf ging het echt pas leven toen ik aanwezig was bij het gesprek met de staatssecretaris en ik de burgers in hun pijn en verdriet zag, en zag wat het effect was van dit beleid en wat het heeft stukgemaakt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dus u geeft eigenlijk aan dat het bij uzelf ook pas op een vrij laat moment ging leven.

De heer **Uijlenbroek**:

Bij mijzelf ging het heel laat leven omdat de CAF 11-casus altijd als een geïsoleerde casus is behandeld. Dat tref je natuurlijk ook aan in de reactie naar de Kamer op het NOM-rapport. Dat is echt als geïsoleerde casus behandeld ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Terwijl het eigenlijk om een veel grotere groep ging, hè?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, niet alleen om een veel grotere groep. Het probleem is nog veel groter. Tot op de dag van vandaag vind ik dat het probleem nog onvoldoende in z'n volle context wordt beschouwd, want we hebben het alleen over de CAF-gevallen, maar ook los van de CAF-zaak ... Want het probleem zit niet bij CAF, zei ik net, maar het probleem zit bij Toeslagen. Ook los van de CAF-gevallen werden toeslagen stopgezet, ook los van de CAF-gevallen werd in het toezicht dat werd uitgeoefend dit strenge beleid geëffectueerd. Ver voor CAF gebeurde dit. En ook naast CAF gebeurde dit, want het was een toeslagenfout, het was een basisfout in het systeem. Zo ontsporen treinen. Als er een basisfout in het systeem zit, ontspoorde de trein. En dan komt natuurlijk de vraag: hoe heeft dit kunnen gebeuren?

De heer **Van Wijngaarden**:

Als u dit zo omschrijft, vindt u dan dat die harde praktijk die veel breder was, die trein die aan het ontsporen was, duidelijk werd in de zinnen die u net voorlas in de beantwoording aan de Kamer?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk dat ... Nou ja, daar gaat het op het stukje van de proportionaliteit ... Daar zie je dat het aangedragen wordt door een Kamerlid. Je ziet de reactie van de minister. Ik denk dat beiden ... Het gaat hier niet om de schuld geven, maar beiden hebben niet in de volle betekenis kunnen voorzien wat hiervan jaren later het effect op de burgers was. Dat geldt voor iedereen in dit proces. Dat maakt het zo triest.

De heer **Van Wijngaarden**:

U heeft uw punt gemaakt. Ik ga nog even in op een andere vraag die bij mij opkwam naar aanleiding van wat u net in het eerste blokje aangaf. U zei dat er ook sprake was van een financiële stroming. Die komt neer op: je moet binnen de begroting blijven. Er was hele zware druk op het realiseren van taakstellingen. Van wie kwam die druk?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat is een druk ... Die komt niet van een mens. Het is een druk die verweven is in ons systeem. Wij hebben een strak systeem dat gericht is op de begrotingsdiscipline in dit land. Dat betekent dat je teruggefloten wordt als je uit je begroting loopt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Door wie?

De heer **Uijlenbroek**:

Eerst door de directie Fiscale Zaken, daarna door de directie IRF. Dat is ook logisch, want zij hebben de opdracht ...

De heer **Van Wijngaarden**:

En daarna?

De heer **Uijlenbroek**:

En daarna zelfs uiteindelijk door de minister van Financiën in het kabinet en daarna door de Kamer, die zegt: waar komt deze overschrijding vandaan? Wij hebben met elkaar dus een systeem gemaakt waar een hele strakke, sterke financiële sturing in zit. Dat betekent dus dat het heel moeilijk is om daar doorheen te breken.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat snap ik. Kunt u in relatie tot waar we het nu over hebben, ook de druk vanuit de minister van Financiën voor de geest halen?

De heer **Uijlenbroek**:

De minister van Financiën heeft als mens en als individu wat mij betreft niet op een of andere manier die druk op dit dossier gelegd, maar hij is wel de vertegenwoordiging van een krachtig systeem van financiële beheersing. Als functionaris, en niet als mens.

De heer **Van Wijngaarden**:

Mmm, ja. Dan wil ik nog even met u naar de opvolging van het rapport van de Nationale ombudsman. U wordt twee dagen voor publicatie geïnformeerd over het rapport Geen powerplay maar fair play. Was dat de eerste keer dat u over de CAF 11-zaak werd geïnformeerd?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik heb een werkwijze geïntroduceerd toen ik de besturing aan het herstellen was, waarbij ik al mijn primairprocesdirecteuren elke twee weken een uurtje in een persoonlijk overleg had. Daarnaast hadden wij elke twee weken een managementteam, dus ik zag ze eigenlijk elke week allemaal. Ik weet zeker dat Gerard Blankestijn mij mondeling een keer heeft geïnformeerd over de CAF 11-zaak, in de zin van "een moeilijke zaak, een Ombudsmanonderzoek" en met de intentie: "Ik wil dit oplossen, Jaap. Vind je het goed als ik daarbij de grenzen -- in de goede zin van het woord -- ga opzoeken om maximaal te kunnen doen wat wij kunnen doen in wet- en regelgeving?" Toen heb ik tegen hem gezegd: "Ja Gerard, dat moet je zeker doen."

De heer **Van Wijngaarden**:

De heer Blankestijn is dat, hè?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat was Gerard Blankestijn.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, heel goed. Wanneer was dat ongeveer? Weet u dat nog?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat moet denk ik ergens in de periode april, mei zijn geweest. Daar ergens in die tijd. Pin me er niet op vast, maar laten we zeggen: het voorjaar.

De heer **Van Wijngaarden**:

Oké. Dus de opvolging die u daaraan gaf, was: "Nou meneer Blankestijn, ga ermee aan de slag."

De heer **Uijlenbroek**:

Ruimte geven, maximale ruimte geven voor een oplossing.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja.

De heer **Uijlenbroek**:

Waarbij ik er ook meteen op kan reflecteren: ik heb toen niet helemaal doorgevraagd op hoe de zaak in elkaar zat en wat het betekende. Dan kruip je helemaal zo'n zaak in. Dat heb ik toen niet gedaan. Dat kan ik mezelf misschien verwijten omdat -- wat ik zei -- je niet doorziet wat het betekent voor de ouders.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, want u gaf net al aan dat de volle omgang u eigenlijk later duidelijk werd.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja. De volle omvang werd mij duidelijk ... Nou, eigenlijk al iets eerder. Dan komen we dadelijk op terug, want u wil met mij ook over de juniweek gaan praten. Daar werd mij op een gegeven moment de volle omvang duidelijk, maar daar komen we dadelijk over te praten. Toen was de volle omgang mij nog niet duidelijk.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Toen was ook nog niet het moment dat het initiatief werd genomen om met de ouders te gaan praten?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee. Ik kreeg het verhaal bij wijze van spreken in vijf zinnen verteld, met de vraag: krijg ik ruimte om het op te lossen? Ja, dan zeg je natuurlijk gewoon: ja, los het op.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Ja. Dus u wilde het rapport van de Ombudsman eigenlijk omarmen?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, nog sterker. Het rapport van de Ombudsman kwam natuurlijk weer wat later. De brieven over het rapport van de Ombudsman zijn natuurlijk naar de Kamer gegaan. Ook daar zie je

dat het rapport van de Ombudsman en ook de kabinetsreactie daarop, en dus ook de brief die over mijn bureau is gegaan ... Die beschouwt het nog steeds als een geïsoleerde casus. Het lijkt een "kleine" -- ik bedoel dat niet naar de ouders toe, maar op de zaak betrekking hebbend -- afgebakende casus. Dan is natuurlijk de norm: joh, ga er ruimhartig mee om.

De heer **Van Wijngaarden**:

Toen kwam er een excuusbrief, hè?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja.

De heer **Van Wijngaarden**:

Heeft u met hem besproken dat die er zou moeten komen en wat daarin zou moeten staan?

De heer **Uijlenbroek**:

Er is over de excuusbrief nog een discussie geweest die uiteindelijk ook de staatssecretaris heeft bereikt. Ik moet even heel goed nadenken, want dit speelde ook een beetje rond de formatie. Ik zag op het dossier zowel brieven aan staatssecretaris Wiebes als brieven aan staatssecretaris Snel over deze zaak. Er is ook nog een discussie geweest: kun je nou excuses aanbieden, hoe ruimhartig kan dat en wat geeft dat aan juridische precedentwerking? Daar zijn nog juridische adviezen op geweest. Die zijn ook gedeeld met de staatssecretaris. En uiteindelijk is er gezegd: we gaan excuses aanbieden.

De heer **Van Wijngaarden**:

Daar komen we zo nog wel even op. Deze casus kwam onder uw ogen. U zag het als een afgebakende casus, zei u net. Heeft u toen nog aan de heer Blankestijn gevraagd of deze casus breder speelde bij de Belastingdienst en Toeslagen?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, de heer Blankestijn vertelde zelf dat het onderliggende probleem van de generieke stopzetting al in 2016 was opgelost.

De heer **Van Wijngaarden**:

Kunt u even uitleggen wat "generieke stopzetting" was voor iedereen die meekijkt?

De heer **Uijlenbroek**:

De groepsgewijze stopzetting, waar we het net ook over hadden. Ik gebruik nu het woord "generiek", maar ik had moeten zeggen "groepsgewijs".

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat is prima.

De heer **Uijlenbroek**:

De groepsgewijze stopzetting was dat er ... Het CAF-team doet een onderzoek. Het CAF-team concludeert "dit is geen fraude" en draagt het over aan het regulier toezicht bij Toeslagen. Op dat moment doet Toeslagen op een bruske wijze de bevoorschotting stilzetten, stopzetten. Die groepsgewijze stopzetting, die mocht natuurlijk niet. De informatie was dat die groepsgewijze stopzetting al sinds 2016 was afgeschaft. Dus ik zat in een situatie dat de Nationale ombudsman zegt: joh, dit is niet goed gegaan op de casus. Een van de factoren was de groepsgewijze stopzetting. Eigenlijk was dat probleem al opgelost in 2016 in generieke zin, maar op de casus dus nog niet, want die was daarvoor. Daar kan ik ook bij mezelf weer op reflecteren. Ik had toen natuurlijk ook de vraag kunnen stellen: joh, maar zijn er dan nog meer ... Oké, je hebt die groepsgewijze stopzetting in 2016 generiek al hersteld. Dit is dan één casus waar het niet goed is gegaan. Ik had natuurlijk toen ook nog de vraag kunnen stellen: zijn er nog meer cases die slachtoffer zijn geweest van dat handelen tot 2016?

De heer **Van Wijngaarden**:

Van dat bruske handelen, zoals u het zelf omschreef?

De heer **Uijlenbroek**:

Van dat bruske handelen, ja. Dat thema is toen niet op tafel gekomen ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee.

De heer **Uijlenbroek**:

... waardoor het heel lang als een individuele casus beschouwd is gebleven. Eigenlijk pas in 2019 zie je dat het verbreed wordt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, en het was eigenlijk een systeemprobleem, zegt u.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, het werd toen gezien als een individuele casus waarvan de onderliggende problematiek het jaar daarvoor al was weggenomen.

De heer **Van Wijngaarden**:

En de praktijk was anders?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, de praktijk was dat de onderliggende problematiek nog veel meer slachtoffers had gemaakt, die we toen niet in beeld hadden.

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee. Hoeveel waren het er ook alweer?

De heer **Uijlenbroek**:

In de rapportages van de commissie-Donner, zeg ik maar even voor het gemak, circuleert dan het getal van 9.000.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, precies, terwijl u op dat moment dacht dat het er hoeveel waren?

De heer **Uijlenbroek**:

De CAF-casus betrof natuurlijk ... Al die cijfers en al dat materiaal, dat was toen helemaal niet beschikbaar en bekend. Dat zijn allemaal inzichten van latere datum. Dus eigenlijk was de omvang van de CAF-casus op dat moment ook niet bekend. Misschien wel in de dienst en dieper daaronder, maar niet op mijn bureau.

De heer **Van Wijngaarden**:

Niet bij u, nee. Kunt u nog heel kort samenvatten waar die bruuske wijze uit bestond?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat is de groepsgewijze stopzetting toch, hè?

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, ik vraag het eigenlijk aan u.

De heer **Uijlenbroek**:

Dan ga ik het nog een keer zeggen. Je had natuurlijk het CAF-team. Dat deed onderzoek op basis van een signaal. Dat concludeert dan "geen fraude". Daarna wordt het overgedragen aan het regulier toezicht bij Toeslagen. En daar is natuurlijk de fout gemaakt dat de hele groep in één keer, zonder individuele beoordeling, zonder net hoor en wederhoor, is stopgezet en de bevoorschotting is beëindigd.

De heer **Van Wijngaarden**:

En daarna werden de bedragen ingevorderd, toch?

De heer **Uijlenbroek**:

Daarna zie je ... De bevoorschotting is dan beëindigd. Dan zie je dat het hele traject start om de ontbrekende informatie te verkrijgen. Daar zie je dat natuurlijk ook heel veel fout gaat: stukken die zoekraken, niet duidelijk aangeven wat gevraagd wordt. Daar zie je natuurlijk ook wat Piet Hein Donner heel scherp beschrijft: dat er wel heel kritisch en nauwgezet wordt gekeken of de bewijsstukken wel allemaal compleet zijn. Dat noemt hij de vooringenomenheid. Dan zie je dat er een beslissing komt en dat dat nogal makkelijk een negatieve beslissing is. Pas in bezwaar vindt de individuele beoordeling goed plaats. Er wordt overigens heel veel toegewezen in de bezwaarfase, ook relatief. Dan zie je dat de mensen die een negatieve beslissing op bezwaar hebben gehad op de gigantische stapel van de achterstanden die er überhaupt was komen te liggen, waardoor ook dat hele proces van bezwaarbehandeling nog eens heel lang op zich laat wachten.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, soms wel tot twee jaar, hè?

De heer **Uijlenbroek**:

Soms wel tot twee jaar.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, ja. En dan die harde invorderingspraktijk. Wat waren de belangrijkste elementen daarvan?

De heer **Uijlenbroek**:

Daar zit natuurlijk het hele vraagstuk van opzet en grove schuld in, waarbij je sowieso ziet dat er geen ruimte was om de schuld niet volledig te innen. De Awir is daar natuurlijk weer heel strikt in.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Dus als je eenmaal in die groep zat, dan had je geen recht op een betalingsregeling?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat is opzet/grove schuld. Eerst begint het: joh, we gaan alles terugvorderen; als je het dan kan betalen, dan ben je klaar. Maar deze groep mensen kan dat natuurlijk helemaal niet betalen, dus dat betekent dat er een betalingsregeling moet komen. Dan zie je dat daar het

hele harde beleid van opzet/grove schuld onder zit, dat als jij je stukken niet goed hebt aangeleverd, dat ook een vorm van verwijtbaarheid kan zijn. Verwijtbaarheid kan dan weer ertoe leiden dat je onder opzet/grove schuld terecht komt. Dat hele zware regime heeft toen heel monomaan doorgewerkt waar die burgers het slachtoffer van zijn geworden in die periode. Daar zit overigens ook nog een les in die ook in de gesprekken in deze Kamer de afgelopen week ... Er is natuurlijk heel veel gesproken over: zijn er nou wel of niet signalen naar Sociale Zaken gegaan? Maar de oplossing die nu gekozen is met de wetwijziging in juni ... Het was geloof ik in juli ten aanzien van de Awir. Met de kennis van nu, zeg ik, had die oplossing natuurlijk ook in 2012 of 2014 ...

De **voorzitter**:

Meneer Uijlenbroek, het is buitengewoon interessant om allerlei bespiegelingen te horen, maar daar leent dit verhoor zich gewoon niet voor. Dus ik wil u vragen om gewoon antwoord te geven op de vragen. We hebben nog echt een hele batterij vragen. Misschien kunnen we aan het eind die bespiegelingen van u krijgen. Zullen we het zo doen? Dank u wel.

De heer **Van Wijngaarden**:

U zegt dat burgers het slachtoffer zijn geworden van die harde invorderingspraktijk. U bent ongetwijfeld bekend met het begrip belastingmoraal. Bestaat er ook zoiets als een invorderingsmoraal?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, als woord hoor ik 'm nu voor het eerst. Maar ik vind dat je die wel mag hebben hoor, als u mij dat vraagt. Dit is wat mij betreft een verbijzondering van het rechtsstatelijk denken. Daar hoort ook de invorderingsmoraal onder.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dank u wel. Ik geef het woord terug.

De heer **Van Aalst**:

Even kort nog over met name de notitie, het rapport van de Nationale ombudsman en de bespreking die u had met toenmalig staatssecretaris Wiebes. U informeert hem over het rapport. Heeft u de notitie ook mondeling met hem besproken?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, volgens mij niet. Nee. Dat was ook in de fase van een aanstaande kabinetwisseling, dus dat zit kort voor en kort na de wisseling van het kabinet. Nee, ik heb volgens mij niet ...

De heer **Van Aalst**:

Er ligt natuurlijk een rapport van de Nationale ombudsman. Dat gaat u met de staatssecretaris bespreken. De staatssecretaris geeft toch ook een reactie terug richting u. Hij is niet tegen het aanbieden van excuses, wat u adviseert, maar "we moeten vooral ook niet te nederig zijn en ook uitleggen waarom we de beslissing destijds hebben genomen". Welke conclusie moet ik daaruit trekken? Het lijkt een beetje alsof de staatssecretaris de bevindingen van de Ombudsman minder ernstig wil laten voorkomen.

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, zo heb ik dat niet begrepen. Ik denk dat de staatssecretaris ermee bedoelde dat hij vond dat de context van de fraudebestrijding en de normen die toen dominant waren in het denken en ook in het politieke debat, ook over het voetlicht gebracht moesten worden. Zo heb ik hem begrepen.

De heer **Van Aalst**:

Dat de staatssecretaris op die manier reageerde, had dat ook te maken ... Was hij al op de hoogte van uw bevindingen waar we het aan het begin over hadden, over de rechtsstatelijkheid en alles wat u aantrof, dat u dacht "wat gebeurt hier"? Was staatssecretaris Wiebes daar al van overtuigd? Had u hem daar al van in kennis gesteld?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, wat ik net zei: mijn honderddagenbrief is afgestemd met de toenmalige staatssecretaris en de toenmalige minister.

De heer **Van Aalst**:

Dat brengt mij namelijk bij de volgende vraag. Op 15 september 2017 stuurt de staatssecretaris een antwoord op de volgende vraag naar de Kamer. De Kamer vraagt: "Zijn er ouders, kinderopvanginstellingen, gastouders, bemiddelingsbureaus die een onnodig grote schade hebben geleden van het abrupt stopzetten en terugvorderen van de kinderopvangtoeslag in 2014?" Het antwoord is kort en bondig: "Daar is niets van gebleken." U gaat akkoord met dit antwoord, lijkt mij, terwijl u het rapport van de Nationale ombudsman inmiddels al had gelezen, waarin staat dat ouders in grote financiële problemen zijn gekomen door de handelwijze van de Belastingdienst. Kunt u mij dat antwoord dan verklaren?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, kijk. Wij kijken nu met de inzichten en de kennis van nu naar deze casus, maar op dat moment ...

De heer **Van Aalst**:

Maar op dat moment ... U gaat nu een beschouwing geven. Ik wil even terug. U heeft een rapport van de Nationale ombudsman voor u liggen. U had in uw honderddagenbrief al van alles geconstateerd. Dan komt een rapport van de Nationale ombudsman dat toch ook vrij helder was; ik heb u net een passage voorgelezen. Dan komt er een vraag vanuit de Kamer, zoals u net zei het hoogste orgaan, waarvan u net ook zei dat die een bepaalde verantwoordelijkheid heeft. Die neemt hier haar verantwoordelijkheid en stelt deze vraag. Dat is volgens mij de kern van waarom we hier met elkaar zitten. Dan komt er een antwoord dat ongetwijfeld ook langs u als dg is gegaan. En dan is het antwoord: daar is niets van gebleken.

De heer **Uijenbroek**:

Nou, voor wat betreft het gastouderbureau moet je dan echt even de casus ingaan ...

De heer **Van Aalst**:

In dit geval wordt gewoon gevraagd: gaat het hier om kinderopvanginstellingen, gastouders die onnodig grote schade hebben geleden bij het terugvorderen van kinderopvangtoeslag in 2014? Dat was toch aangetoond?

De heer **Uijenbroek**:

Dat was toen niet aangetoond. En dat is precies wat ik wil zeggen: dan moet je de casus ingaan. Waarom is ... Volgens mij mag ik de naam van het gastouderbureau gebruiken, want dat is de bekende casus. Waarom is Dadim ooit bezocht door de Belastingdienst? Omdat er natuurlijk een signaal was van de GGD. Later hebben we nog uitgebreide discussies gehad over in welk jaar dat signaal was. Toen heeft daar ook een boekenonderzoek plaatsgevonden. Daar zijn dossiers getrokken. Er zijn tien dossiers getrokken, samen met de eigenaar, en negen van die tien dossiers lieten ernstige administratieve tekortkomingen zien. Dagen opgevoerd die niet bestaan, 30 februari. Uren die niet kloppen. Er liggen ook verslagen, gespreksverslagen van de mensen die dat bezocht hebben, waarin staat: de eigenaar zelf vond dat toch ook wel niet kloppen. Vervolgens heeft het CAF-team geconcludeerd: dit is geen fraude, maar een ernstige administratieve tekortkoming. Dat is wat anders. Het overgedragen regulier toezicht, vanuit dat perspectief kun je niet stellen dat het gastouderbureau gedupeerd was. Vanuit dat perspectief is deze vraag beantwoord.

De heer **Van Aalst**:

Ja. Ik snap dat u het op deze manier uitlegt, maar als we constateren dat de honderddagenbrief er was en het rapport van de Nationale ombudsman er was, is het toch

veel te kort door de bocht dat het antwoord dan is: daar is niets van gebleken. Bent u het met mij eens dat dat wel een heel ongenueanceerd antwoord is?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, ik vind dat u in deze redenering niet zuiver bent. De honderddagenbrief was een algemene constatering van een fenomeen dat leefde in de organisatie. Wat u nu doet, is een individuele casus helemaal verbijzonderen en vervolgens zeggen: o, maar zie, je had je algemene constatering, dus je had ook in dit geval die conclusie moeten trekken.

De heer **Van Aalst**:

Nee, ik probeer een reconstructie te maken van de vraag die gesteld is. Daar zit ook expliciet in: ouders. Ouders die waarschijnlijk van dit gastouderbureau niet eens wisten dat er een onderzoek was of iets mee aan de hand was. Dus zij krijgen een melding: hun kinderopvangtoeslag wordt per direct stopgezet.

De heer **Uijlenbroek**:

Deze vraag is ...

De heer **Van Aalst**:

Uiteindelijk hebben die mensen onnodig grote schade geleden. Dat kwam terug in het rapport. Dan kunnen we toch niet stellen dat daar niets van gebleken is?

De heer **Uijlenbroek**:

Op dat moment in de tijd was er echt een heel stevig denken dat er een heel strikt juridisch kader was dat geen enkele ruimte laat, waar wij nu constateren dat die schade er evident is. In de hele strikte interpretatie van de wet- en regelgeving en de toepassing daarvan zie je dat dit antwoord is gegeven. Met de blik van vandaag ben ik het met u eens dat het overigens een fout antwoord is, hè?

De heer **Van Aalst**:

Ik wil nog wel even terug, want ik ben het toch niet helemaal met u eens dat op dat moment die constatering nog niet gemaakt kon worden. In 2009 heeft de landsadvocaat volgens mij al een keer geroepen in zijn advies: er zijn wél andere mogelijkheden tot invordering. Dat is één. In 2010 wordt er in meerderheid een motie in de Kamer aangenomen die zegt: worden bij een gastouderbureau mogelijke malversaties aangetroffen, dan gaan we niet verhalen bij ouders, maar gaan we terug naar het gastouderbureau. In 2014 is de heer Wiebes er ... In 2012 is er eerst nog de heer Weekers, die dit aan de kaak stelt, en in 2014 komt de heer

Wiebes. Er komen allerlei Kamervragen. Ik begrijp niet waarom u het antwoord "daar is niets van gebleken" probeert te rechtvaardigen, terwijl volgens mij alles is aangetoond.

De heer **Uijlenbroek**:

Omdat er in 2017 een heel vast denken zat bij iedereen dat de wet die ruimte niet laat. U heeft helemaal gelijk dat nu, in 2020, het inzicht ontstaat dat er in 2009 een moment was geweest waarop deze ramp had kunnen worden voorkomen. Dat ben ik helemaal met u eens. Maar gelooft u mij, in 2017 is dat denken dat heeft bestaan in 2009, 2010 op geen enkele manier meer op mijn bureau gekomen dan wel breder in de discussie terechtgekomen. Iedereen dacht: dit is de wet. En dat dacht echt iedereen. Ik denk dat Piet Hein Donner dat heel goed heeft opgeschreven, want inmiddels was ook de rechter dat gaan denken.

De heer **Van Aalst**:

Ja, maar ook dat ben ik niet helemaal met u eens, want niet iedereen ... Er lag natuurlijk een memo-Palmen en dat wist de heer Blankestijn. Dus er was wel degelijk iemand die aan de bel trok en zei: hier gaat iets niet goed. En er was een heel duidelijk memo dat prima beschreef hoe de situatie was en hoe het ging. Dus uw constatering dat niemand wist wat er gebeurde en hoe dit zat: bent u het met mij eens dat die onjuist is?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, het zou de waarheid recht doen als we even heel goed gaan analyseren wat nou precies in dat memo staat, wat de gerechtelijke uitspraak is en wat in het NOM-rapport staat, omdat ik denk dat daar heel veel overlap in zit. Tegelijkertijd ben ik het ook weer met u eens. Natuurlijk was ook dat memo een kans om deze trein op het spoor te houden, zoals ze zoveel kansen hebben gehad om deze trein op het spoor te houden. Dat is juist het kenmerk van een ramp. Elke keer zie je dat de kansen die er zijn om te herstellen niet gepakt worden.

De heer **Van Aalst**:

Maar de heer Blankestijn had het memo in zijn bezit. Ik hoop dat het u uiteindelijk bereikt heeft. Ik kan dat nog niet helemaal ...

De heer **Uijlenbroek**:

Ik heb al gezegd en verklaard dat het mij niet heeft bereikt.

De heer **Van Aalst**:

Dat heeft u absoluut nergens bereikt? Oké.

De heer **Uijlenbroek**:

Maar ik zou die analyse wel gemaakt willen zien worden voordat conclusies worden getrokken of iemand als individu deze ramp had kunnen voorkomen.

De heer **Van Aalst**:

Nee, ik stuur niet op individuen. Ik probeer even dingen bij elkaar te brengen, de reconstructie te maken: wat gebeurt hier nu? U gaf ook aan dat de Kamer ergens moest gaan sturen. Maar als we nu de notitie-Palmen zien, waarvan u zegt: dat heeft heel veel overlap met het rapport van de Nationale ombudsman ... Ik bedoel: "We hebben 'm sinds kort in ons bezit. We hebben die afweging überhaupt niet kunnen maken."

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, dat zei ik niet.

De heer **Van Aalst**:

Het is toch bijzonder dat iemand achter de schermen de afweging maakt: hier hoeven we verder niks mee te doen, dit laten we liggen?

De heer **Uijlenbroek**:

Met excuses, ik zei niet dat er veel overlap was. Ik zei: de analyse zou gemaakt moeten worden om te zien of er veel overlap is voordat je de conclusie trekt die u nu trekt. Ik heb die analyse niet gemaakt; dat kon nog niemand. Ik heb nog nooit dat memo gehad totdat ik het kende uit de media.

De heer **Van Aalst**:

Ik geef even het woord over aan collega Van Wijngaarden.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dank. In oktober 2018 erkent staatssecretaris Snel in een brief aan de Kamer de problemen in de CAF 11-zaak en biedt hij aan de ouders zijn excuses aan. Legt u eens uit hoe deze verandering van toon over de CAF 11-zaak ten opzichte van november 2017 zich heeft voltrokken?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, ik denk dat ... Ik zou niet weten of daar nou ineens een grote draai in is gekomen. Ik denk dat dat echt een verwoording is van het voortschrijdend inzicht. Mede door de Kamer, die voortdurend vragen bleef stellen over deze casus, zie je dat er voortdurend doorgespit

wordt en dat er ook steeds meer informatie naar boven komt. Dat leidt dan tot die toonverandering.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dus de Kamer speelde daar een rol bij?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk eigenlijk dat het ook wel ... Maar dat is een inschatting, hoor. Ik denk dat het ook een beetje de hand van de staatssecretaris zelf is, omdat die dat wat meer in zich heeft. Dan zijn er een aantal dingen die samenkomen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Dus het was invloed van de staatssecretaris zelf en vanuit de Kamer, zegt u.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik zou niet weten of het precies door deze brief is gebeurd, maar de staatssecretaris vindt het belangrijk om in dit soort dingen de juiste toon te zoeken, staatssecretaris Snel. Dus het zou zomaar kunnen dat hij dat ook bij deze casus heeft gedaan. Als u mij vraagt "weet je dat zeker", dan moet ik u het antwoord schuldig blijven.

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee, maar dat vraag ik u niet hoor. Staatssecretaris Snel kondigt in deze brief een schadevergoeding aan voor CAF 11-ouders waarvan de bezwaarafhandeling langer dan twee jaar heeft geduurd. Waarom wordt dan niet gemeld dat slechts zo'n twintig CAF 11-ouders aanspraak zouden kunnen gaan maken op die schadevergoeding?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk dat die informatie toen zo scherp niet voor handen was.

De heer **Van Wijngaarden**:

Het was natuurlijk maar een klein deel van de CAF 11-ouders.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, en dan moet je weer gaan tellen. Ik denk eigenlijk dat deze oplossing daar neergeschreven is zonder het volledige inzicht te hebben wie wel of niet.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, oké. Vond u nou die schadevergoeding, als u die nog op het netvlies heeft, in verhouding staan tot de problemen in de CAF 11-zaak die in die brief worden genoemd?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat is die €500 per halfjaar, hè?

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, per halfjaar te late beslissing op bezwaar.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat is een vaste norm. Het probleem met vaste normen is dat ze soms heel ruimhartig zijn en soms een druppel op een gloeiende plaat. Als je kijkt naar wat ouders heeft getroffen, is het in deze situatie natuurlijk een druppel op een gloeiende plaat. Maar dat is inherent aan het hanteren van vaste normen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Een druppel op een gloeiende plaat, zegt u. Bij de conceptbrief merkt u op dat de problemen beperkt moeten worden tot de CAF 11-zaak, tot de CAF 11-casus, en de oplossing wel breder getrokken kan worden. Waarom wilde u het benoemen van problemen destijds beperken tot de CAF 11-zaak?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk omdat die nog altijd als een individuele zaak werd beschouwd.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, dat gaf u net ook al aan, terwijl het in feite om 8.000, 9.000 mensen ging, maar ...

De heer **Uijlenbroek**:

Eigenlijk zie je een draai om de CAF-zaak niet meer als individuele zaak te beschouwen maar als een fenomeen, als u snapt wat ik bedoel. Die draai in het denken wordt pas in de eerste helft van 2019 gemaakt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, precies. Daar kom ik nu ook, want staatssecretaris Snel krijgt op 20 maart 2019 een concept-Kamerbrief voorgelegd waarin hij voorstelt de ADR, de Auditdienst Rijk, een audit te laten doen naar andere CAF-zaken. Deze toezegging staat niet meer in de uiteindelijke Kamerbrief. Waarom niet?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat had niks te maken met het wel of niet willen, maar volgens mij alles te maken met de ADR, waar nog gesprekken liepen over de opdracht. De mores is namelijk: als je dit soort

toezeggingen doet, dan moet de ADR het wel waar kunnen maken. Daar vindt afstemming over plaats, en de Kamerbrief moest eerder uit dan dat de afstemming was afgerond. Dat is mijn beeld, want daarna is het wel gewoon doorgelopen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dus u had nog geen fiat van de ADR: u kunt dit toezeggen?

De heer **Uijenbroek**:

Nou, ik weet niet eens of het uiteindelijk bij de algemeen directeur van de ADR op tafel is gekomen. Voor de voortgang van het ADR-onderzoek had het wel of niet uitgemaakt, maar je ziet dat de ambtelijke omgangsvorm is dat je dat soort toezeggingen natuurlijk pas doet als de ander kan aangeven: ik kan het waarmaken.

De heer **Van Wijngaarden**:

En die was er niet?

De heer **Uijenbroek**:

Nog niet, maar daar zat niks principiëels onder.

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee, oké. En dan de opvatting van de staatssecretaris. Wilde hij nou wel of geen onderzoek laten doen naar overige CAF-zaken?

De heer **Uijenbroek**:

De wens van de staatssecretaris was gewoon dat hij dat onderzoek wilde, dus daar zat geen enkele ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Die wilde dat wel.

De heer **Uijenbroek**:

Daar zat geen enkele terughoudendheid wat mij betreft.

De heer **Van Wijngaarden**:

En uzelf?

De heer **Uijenbroek**:

Daar zat geen enkele terughoudendheid.

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee. Dus de vrees voor precedentwerking speelde hier geen rol bij, zegt u.

De heer **Uijlenbroek**:

Die heeft geen enkele rol gespeeld.

De heer **Van Wijngaarden**:

In het debat van 21 maart 2019 zegt de staatssecretaris uiteindelijk toe de ADR te laten onderzoeken of in overige CAF-zaken dezelfde problemen speelden als in de CAF 11-zaak. U geeft het net al aan: u heeft de staatssecretaris geadviseerd om wel onderzoek te laten doen naar overige CAF-zaken.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, daar zat ... Dat was ook niet een probleem. Ik heb dat debat niet persoonlijk meegemaakt. Ik was daar toen niet bij. Dat heeft mijn toenmalige directeur Uitvoering handhavingsbeleid gedaan. In het debat heeft de staatssecretaris wel die toezegging gedaan, en regel het maar met de ADR. Er zit natuurlijk ook weer wat tijd tussen het debat en de brief. Dus misschien dat de ADR -- dat zou ik niet eens meer precies weten -- in de tussentijd verder het commitment heeft gegeven.

De heer **Van Wijngaarden**:

Helder. En de Tweede Kamer speelde hierbij een aanjagende rol?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk dat de Kamer daar een stimulerende rol in heeft vervuld. Maar zoals ik al zei: ik was niet bij het debat. Dan zou ik het woordelijk verslag even moeten nalezen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ik geef het woord terug aan collega Van Aalst.

De heer **Van Aalst**:

Meneer Uijlenbroek, op 11 december 2018 stuurt staatssecretaris Van Ark een brief aan de Tweede Kamer over verbeteringen in de kinderopvangtoeslag. Wat was uw betrokkenheid bij deze brief?

De heer **Uijlenbroek**:

De brief zelf was beperkt. Ongetwijfeld hebben mijn mensen die gezien en er op de een of andere manier een medeparaaf op gegeven. Dit is volgens mij de brief, als ik het goed heb,

waarin de staatssecretaris van Sociale Zaken aangeeft om niet meer door te gaan met de directe financiering, zoals het geloof ik heette, en te kiezen voor een optie van het verbeteren van het bestaande kinderopvangtoeslagstelsel. Die brief is het volgens mij, hè?

De heer **Van Aalst**:

Ja. Ze kondigt in die brief een verkenning aan naar het proportioneel vaststellen van de kinderopvangtoeslag als een ouder niet alle kosten heeft betaald. Op welk resultaat hoopte u vanuit de Belastingdienst?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat die proportionaliteit ingevoerd kon worden, waarbij ik weer moet zeggen ... Deze brief is de uitkomst van een traject dat eind 2017 startte. Toen was er een discussie tussen de Belastingdienst en Sociale Zaken in de goede zin van het woord, een discussie, een gesprek moet ik misschien zeggen, over: joh, hoe gaan we dat nou doen met die directe financiering en wanneer moet de Belastingdienst dan de kinderopvangtoeslag overdragen; wanneer gaan we afbouwen? Dat was best wel ingewikkeld. Daardoor raakten we dieper met elkaar in gesprek: maar wat wil je eigenlijk? Toen ontstond het idee: weet je, een heleboel van de dingen die jullie willen, kun je inmiddels ook binnen de kinderopvangtoeslag. Ooit waren er heel veel problemen met de uitvoering van de kinderopvangtoeslag. Er waren ook flinke debatten in de beginfase. Maar ja, we waren weer drie, vier jaar verder en het stond er echt veel beter bij in de dagelijkse uitvoering.

De heer **Van Aalst**:

We komen zo nog even op terug op dat deel. U heeft dus een gesprek. Met wie? Was u bij dat gesprek? Was het een gesprek op dg-niveau?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, met dg Buitendijk.

De heer **Van Aalst**:

Wat was uw indruk van de houding van Sociale Zaken wat betreft het proportioneel vaststellen?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik heb Sociale Zaken op alle facetten en ook in dat hele traject met Gert-Jan als buitengewoon constructief en meewerkend ervaren.

De heer **Van Aalst**:

Ongeveer een halfjaar later, op 3 mei 2019, wordt staatssecretaris Snel geïnformeerd dat Sociale Zaken niet erg ontvankelijk lijkt voor een proportionaliteitsbeginsel. Wat heeft u gemerkt van deze houding van Sociale Zaken?

De heer **Uijlenbroek**:

Kan u die datum nog een keer noemen?

De heer **Van Aalst**:

3 mei 2019, dus ongeveer een halfjaar later.

De heer **Uijlenbroek**:

En hoe is staatssecretaris Snel daarover geïnformeerd?

De heer **Van Aalst**:

Even kijken. In dit geval komt het van de hoofddirecteur Fiscale en Juridische zaken. Die geeft in een passage aan: "Tot op heden lijkt SZW niet erg ontvankelijk over een proportionaliteitsbeginsel." Dat gaat over de wetgeving aanpassen.

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, ik zou het stuk echt even moeten zien.

De heer **Van Aalst**:

Mijn vraag was: wat heeft u gemerkt van die ... Het is gewoon vastgesteld.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik geloof u meteen, hoor.

De heer **Van Aalst**:

Wat heeft u gemerkt van die houding bij Sociale Zaken?

De heer **Uijlenbroek**:

In de gesprekken die ik daar met de dg over heb gehad, heb ik eigenlijk niet veel weerstand of discussie ... Ik zou dus echt moeten uitzoeken wat daaronder zit. Dat heb ik niet paraat.

De heer **Van Aalst**:

Dat was mijn vervolgvraag inderdaad. Er komt in eerste instantie een brief met een verkenning. Een halfjaar later wordt er blijkbaar een andere keus gemaakt, althans, ze zijn "niet erg ontvankelijk". Hoe kan het dat het in die periode niet lukt om voortgang te boeken?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, dan moet ik u toch een beetje dat hele verhaal vertellen, vrees ik. Ik weet niet of dat mag?

De heer **Van Aalst**:

Nou, als u dat heel beknopt kan doen, want ik wil zo graag naar het volgende punt.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik zei net al dat we die discussie kregen over of je naar een heel nieuw stelsel wilt gaan of toch binnen het bestaande wilt verbeteren. Daar zijn we ook met elkaar ...

De heer **Van Aalst**:

Dan komt dat goed, want we gaan nu richting de directe financiering. Dus waarschijnlijk kunt u daar zo uw verhaal kwijt.

De heer **Uijlenbroek**:

Daar zit het in.

De heer **Van Aalst**:

Het kabinet besloot in 2014 om een alternatief financieringsstelsel voor de kinderopvang te onderzoeken, de directe financiering. In april 2018 kiest het kabinet ervoor om directe financiering niet in te voeren en te kiezen voor het aanbrengen van verbeteringen binnen het bestaande toeslagensysteem. Hoe is tot die keuze gekomen?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, nou mag ik mijn verhaal vertellen, hè?

De heer **Van Aalst**:

Ja.

De heer **Uijlenbroek**:

Wat ik zei: we raakten daarover in gesprek. Wil je een heel nieuwe, grote stelselwijziging? En wat kun je dan binnen de Belastingdienst nog doen? Dat was best wel een intensief gesprek, omdat de Belastingdienst/Toeslagen drie jaar verder in de tijd stond, dus de problemen die er drie jaar eerder waren, waren voor een belangrijk deel opgelost. Dus toen zijn er veel bijeenkomsten geweest waarin Toeslagen heeft laten zien hoe het nu werkt, welke problemen er vroeger waren en welke allemaal opgelost waren. Er zijn heel vergaande analyses gemaakt over alles rondom de terugvordering, over welke bedragen dat zijn. Je ziet

ook dat dit in de loop van de tijd steeds minder wordt, omdat het natuurlijk een bevoorschottingssysteem is. Dus hoe beter je het inkomen kan schatten, hoe minder je hoeft terug te vorderen. In het verbeteren van die schattingskwaliteit zijn grote stappen gemaakt. Ik herinner mij meerdere bijeenkomsten hierover. Ik weet zelfs dat staatssecretaris Van Ark op bezoek is geweest bij Toeslagen en daar volgens mij ook een keer een uitgebreide presentatie over heeft gehad. Gert-Jan en ik hebben uiteindelijk een soort tienpuntenplan laten opstellen om de bestaande kinderopvangtoeslag te verbeteren, zodat je hetzelfde doel bereikt. Toen lag er eigenlijk een heel mooie situatie op tafel, namelijk: kies je voor een stelselwijziging of kies je voor verbeteren van het bestaande?

De heer **Van Aalst**:

Ja, dus daar kan ik uit afleiden dat u vond dat het een goede keus was om te stoppen met, of om de directe financiering niet door te zetten?

De heer **Uijlenbroek**:

Het maakt mij niet uit wat er dan gekozen wordt. Er leiden meerdere wegen naar Rome. Je kunt ervoor kiezen om het bestaande op te knappen of je kunt kiezen voor directe financiering. In het verbeteren van de kinderopvangtoeslag zat ook de disproportionaliteit. Dat was nummertje 10 van het lijstje, geloof ik. Daar zat die gewoon in. Het ging echt om twee alternatieven waarmee je min of meer hetzelfde doel kunt bereiken. Ik denk dat wij die ambtelijk helemaal hebben opgewerkt, zodat daar ook echt een politieke afweging op gemaakt kon worden.

De heer **Van Aalst**:

Waarom wordt uiteindelijk niet gekozen voor de directe financiering? Weet u dat?

De heer **Uijlenbroek**:

Mijn beeld daarbij is een combinatie van factoren, want dit soort keuzes maak je nooit op basis van één factor. Dat heeft toch te maken met de risico's van een grote stelselwijziging. Want dat is altijd ingewikkeld. Er was ook een veranderende politieke opvatting ten aanzien van de directe financiering. Die dingen komen dan bij elkaar.

De heer **Van Aalst**:

Had het er ook mee te maken dat er op dat moment een aantal politieke verschuivingen plaatsvonden?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat zei ik net. Mijn inschatting is ... Dat zeg ik er meteen bij, want dit heb ik niet uit eigen

waarneming, omdat ik daar natuurlijk niet bij betrokken ben. Want dat is het werk binnen Sociale Zaken. Maar mijn waarneming daarbij is dat ook in de Kamer in de tussentijd een andere opvatting was ontstaan.

De heer **Van Aalst**:

De Belastingdienst gaf richting SZW aan dat de uitvoeringspraktijk van de kinderopvangtoeslag zo goed is gaan lopen dat een bepaald belangrijk argument voor het invoeren van die directe financiering is vervallen. Op welke informatie baseerde de Belastingdienst dit?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, de toeslagen in hun totaliteit en de kinderopvangtoeslag stonden er eigenlijk in 2017 en 2018 vrij goed op. De operationele processen zoals die daar toen draaiden, verliepen eigenlijk heel goed. De jaren 2014, 2015, 2016 waren heel zware jaren. Eigenlijk 2014 en 2015. In 2016 is echt de verbetering doorgevoerd, omdat toen de achterstand met de bezwaarschriften is weggewerkt. In 2017 heb ik ook veel werkbezoeken gedaan bij Toeslagen. Toen was mijn conclusie: "Jullie werken in de actualiteit. Je bent bij met je bezwaarschriftbehandeling. Je voorlopige toekenning en je definitieve toekenning gaan helemaal goed. Je bent bij met je telefonieafhandeling." Je zag ook dat de organisatie daarmee minder onder druk kwam te staan, waardoor er ook ruimte ontstond voor kwaliteitsverbeteringen. Dat was het beeld van de Toeslagen toen.

De heer **Van Aalst**:

Ik probeer te bedenken waarmee u begon. U zei dat er toen u binnenkwam een heel hoge druk was. Het was echt efficiencywerk. Iedereen moest gas geven. Iedereen moest meer naar de inhoud kijken. Waar zit ineens die omslag, in toch een relatief korte periode?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat is geen omslag. Het een sluit het ander niet uit.

De heer **Van Aalst**:

Nee, maar het beeld was dat er eigenlijk te weinig tijd en te weinig mensen waren om het inhoudelijk goed met elkaar te kunnen bespreken. Waar zit dan het grote verschil in die twee jaar? Is er een verdubbeling in het aantal mensen? Hoe moet ik dat zien?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, het een sluit het ander niet uit. Wat ik net vertelde, betrof de hele Belastingdienst, dus de volle 30.000 mensen. Als je dan inzoomt op Toeslagen, dan zie je dat Toeslagen er op

dat moment goed bij stond. Overigens heeft dat er zelfs toe geleid dat ... Ik doe het uit mijn hoofd, hoor. Bij het opstellen van de jaarplannen voor 2018, denk ik, hadden wij natuurlijk nog een fors deel van taakstellingen te verwerken. Omdat Toeslagen zo goed draaide en geen achterstanden had -- want achterstanden genereren nieuw werk, dus als je steeds veel achterstanden hebt, krijg je het alleen maar drukker en heb je steeds meer mensen nodig -- kon hij er juist de vruchten van plukken, waardoor hij overigens weer wat zwaarder werd belast bij het sluitend krijgen van het jaarplan, zo van: bij jou gaat het nu goed, dus ja ...

De heer **Van Aalst**:

U deed ook de voorspelling dat met een verbetering in het bestaande stelsel twee derde van de hoge terugvorderingen kon worden voorkomen. Is die voorspelling uitgekomen?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat zou ik niet weten, want de termijn waarop dat bereikt kon worden, kostte wel even tijd. Ik zou niet zo uit mijn hoofd weten wat die termijn was. Maar het zou zomaar kunnen dat het een voorspelling was voor 2020, 2021, of zelfs 2022.

De heer **Van Aalst**:

Dat brengt mij even bij een ander punt. Het ministerie van Financiën richtte in juni 2019 een crisisteam CAF 11 op. Wat dat op uw initiatief?

De heer **Uijlenbroek**:

Bedoelt u daarmee dat er een crisismanager werd ...

De heer **Van Aalst**:

Ja.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, dan moeten we echt even naar de juniweek gaan. Die begon op 4 juni, denk ik. Mag ik vertellen wat er op 4 juni is gebeurd? Want ik heb ook in andere ...

De heer **Van Aalst**:

Ja, kunt u dan gelijk de vraag die ik u stelde, over of het uw initiatief was ...

De heer **Uijlenbroek**:

Die neem ik mee, maar dat wordt vanzelf duidelijk. 4 juni was een dag die ik nooit meer zal vergeten. Het was een dinsdag, de dinsdag na Hemelvaart. Wij zouden die ochtend om 9.00 uur of 9.30 uur -- dan zou ik in mijn agenda moeten kijken -- met de staatssecretaris de

conceptbrief bespreken, omdat die brief eruit moest nadat hij met de burgers zou hebben gesproken. Hij zou de dag na Pinksteren met de burgers praten, dus ruim een week later. Die dinsdagochtend zaten wij met zestien mensen, denk ik, in de vergaderzaal. Dat zijn dan, schat ik, acht mensen van de Belastingdienst, uit allerlei geledingen en in allerlei hoedanigheden, mensen van de centrale directie FEZ, communicatie en Fiscale Zaken, die de beleidskant afdekt, en de bestuursondersteuning. Volgens mij zat ook de huidige psg erbij.

De staatssecretaris had de brief niet kunnen lezen, omdat hij de dag ervoor daar de tijd niet voor had gehad. Dus hij nam even leestijd. Wij zaten daar te wachten. Dat komt de Kamerbewaarder dan zeggen. Toen heb ik daar de leiding genomen en gezegd: laten wij, terwijl de staatssecretaris zit te lezen, even kijken welke opmerkingen er zijn. Dan kunnen we dat vast wegnemen voordat de staatssecretaris komt. Toen nam de teamleider Handhavingsregie van Toeslagen het woord. Zij vertelde wat zij had aangetroffen in alle onderzoeken die zij inmiddels had gedaan naar de hele CAF-zaak en de andere CAF-zaken, want de verbreding naar meer CAF-zaken had inmiddels plaatsgevonden. Zij gaf eigenlijk een mondelinge weergave. Kort gezegd kwam dat erop neer: "De dossiers kloppen niet. De inhoudelijke onderbouwing klopt niet. Ik kan eigenlijk niet beargumenteren waarom het überhaupt is stopgezet." Toen zij dit vertelde, heb ik letterlijk gezegd: "Maar als dit waar is, dan hebben die burgers toch gewoon gelijk? Dan moeten wij een heel andere brief gaan schrijven." Toen werd het heel stil in de vergadering en heb ik gezegd: "Dan hoeven we ook niet met de staatssecretaris te praten. Het lijkt me goed als wij nu de vergadering beëindigen. Dan ga ik dit slechte nieuws aan de staatssecretaris brengen." Toen ben ik naar de kamer van de staatssecretaris gegaan en heb ik verteld dat de burgers gelijk hebben. Hij zei toen: joh, Jaap, ik wil dan wel even hetzelfde gesprek meemaken dat jij hebt meegemaakt. Toen hebben we de hele groep weer teruggeroepen. Daar is de sg toen ook bij gaan zitten. Toen hebben we dat gesprek overgedaan in aanwezigheid van de staatssecretaris. Hij trok dezelfde conclusie. Dat is het moment waarop eigenlijk de omslag is gemaakt van het uitleggen waarom de wereld is zoals die is naar het erkennen dat de burgers gewoon gelijk hebben.

De heer **Van Aalst**:

Dat was dus het moment dat het crisisteam ...

De heer **Uijenbroek**:

Toen hebben we die dag ... Toen vond dus de herhaling van het gesprek plaats met de staatssecretaris. Toen heb ik gezegd: "Dan zijn we nu wel in crisis, dus dan lijkt het me goed

dat wij als de wiedeweerga de informatie boven tafel gaan halen. We gaan allemaal factsheets maken. Laten we om 16.00 uur die factsheets met elkaar doornemen en even kijken waar we staan en wat voor andere brief het dan moet worden." Zo gezegd, zo gedaan. Rond de lunchtijd heb ik nog een gesprek gehad met de CAF-mensen, want ik wilde die CAF-mensen er ook bij hebben, omdat ik echt de onderste steen boven wilde hebben. 's Middags rond lunchtijd heb ik dus met de CAF-mensen gesproken. Daar was overigens ook de voorganger van het team Handhavingsregie, de teamleider Handhavingsregie, bij. Ik heb tegen ze gezegd: vertel me je hele verhaal. Dat hebben ze toen gedaan. Toen heb ik ook tegen ze gezegd: jullie blijven hier in Den Haag. Want die mensen moesten natuurlijk uit Utrecht komen. En ik zei: ik wil dat je beschikbaar blijft, want ik kan me zo voorstellen dat de staatssecretaris dit verhaal ook wil horen.

Toen werd het 16.00 uur. Toen zouden we de factsheets bespreken. Kort daarvoor werd ik bij de sg en de staatssecretaris geroepen. Toen kreeg ik te horen dat Jasper Wesseling de crisismanager zou worden. Die heeft toen de regie op het dossier overgenomen. We zijn nog wel met elkaar, inclusief de staatssecretaris, om 16.00 uur die middag de factsheets gaan bespreken. Daar lagen ook de eerste concepten van. Maar die bespreking is uiteindelijk niet over die factsheets gegaan, omdat ik tegen de staatssecretaris had gezegd dat ik die CAF-mensen nog in Den Haag had gehouden. Dus als hij hun verhaal wilde horen uit hun eigen mond, kon dat. Dat hebben we toen ook gedaan. Die vier mensen zijn toen aangeschoven bij het overleg met de staatssecretaris. Die hebben daar hun hele verhaal aan de staatssecretaris verteld. De staatssecretaris heeft daar ook stevig op doorgevraagd, kan ik u zeggen. Toen was de tijd op. De dag daarna en ook in de avond is hard doorgewerkt om die factsheets op orde te brengen. De dag daarna is er 's morgens gesproken over die factsheets. Toen draaide de crisisstructuur onder verantwoordelijkheid van Jasper Wesseling.

De heer **Van Aalst**:

Oke, nog even een stapje terug. Misschien heb ik het gemist. Dat crisisteam komt tot stand. Kan ik concluderen dat u dat initiatief richting de staatssecretaris ...

De heer **Uijenbroek**:

Nee, nee, juist niet. Het was een initiatief van de sg of van de sg en de staatssecretaris samen. Toen is de regie ook verschoven van mij naar Jasper Wesseling.

De heer **Van Aalst**:

Dus er veranderde op dat moment iets in uw functie, of in ieder geval werd uw positie in de crisisorganisatie anders. Wat veranderde er precies?

De heer **Uijenbroek**:

De facto zag je natuurlijk dat de stapjes die dan gezet worden en de inhoudelijke keuzes die dan gemaakt worden, niet meer bij mij liggen, maar bij iemand anders.

De heer **Van Aalst**:

Wat vond u daarvan?

De heer **Uijenbroek**:

Ja, ik denk dat het ... Het komt de effectiviteit niet ten goede als je in een crisis de besturing verandert.

De heer **Van Aalst**:

Dus u was er op zijn zachtst gezegd niet blij mee?

De heer **Uijenbroek**:

Ik heb nog in het gesprek met de staatssecretaris en de sg gezegd: ik snap dat je versterking wilt op de beleidsmatige kant. Mijn directeur UHB was toen even niet in zijn rol.

De heer **Van Aalst**:

Wat is UHB?

De heer **Uijenbroek**:

Uitvoerings- en Handhavingsbeleid. Ik zei: ik waardeer die versterking en ik snap het ook, dus laten we meedraaien in die hoedanigheid. Maar daar is een andere afweging in gemaakt. Dat maakt ook eigenlijk weer niet zoveel uit. Maar dat betekent wel dat de hele regie en coördinatie ergens anders liggen.

De heer **Van Aalst**:

U zegt: het maakt niet zoveel uit. Maar u heeft wel een poging gedaan om het terug te draaien.

De heer **Uijenbroek**:

Ja. Ik heb toen gezegd: joh, doe het dan tot de brief. Daarna zijn we met z'n allen heel hard gaan werken om die brief eruit te krijgen, want die moest eruit nadat de staatssecretaris met de burgers had gesproken op die dag na Pinksteren. Toen heb ik ook een e-mailwisseling gehad met Jasper Wesseling en Manon: laten we nou die regie en sturing herstellen, zodat het weer in zijn normale gang zit. Want dat is hoe dit alles loopt. Maar daar heeft de sg een

andere keuze in gemaakt, omdat zij het op prijs stelde dat Jasper de regie hield tot en met het Kamerdebat.

De heer **Van Aalst**:

Dus het is alweer teruggedraaid.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja.

De heer **Van Aalst**:

Nog heel even, kort, terug naar dat crisisteam. U zit met al die mensen aan tafel, vlak voordat dat crisisteam ingesteld gaat worden. U hoort al die verhalen aan. Kunt u ons meenemen naar de aard van wat daar op tafel kwam, waardoor u zei: nu is het echt crisis?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou ja, dat zei ik natuurlijk net. De teamleider Handhavingsregie had onderzoek gedaan naar de compleetheid van de dossiers et cetera. Zij deelde die conclusie 's morgens in dat overleg, waar de staatssecretaris nog niet bij was, omdat hij de brief zat te lezen. De brief is uiteindelijk nooit verstuurd, omdat die brief nog een keer uitlegde hoe de wereld in elkaar zat. Toen die informatie op tafel kwam, heb ik gezegd ...

De heer **Van Aalst**:

Dat de dossiers eigenlijk heel dun waren. Een beetje wat al in de notitie-Palmen naar voren kwam, kwam nu ook bij u echt op tafel. U kende de notitie-Palmen niet.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik kende de notitie-Palmen niet, maar ...

De heer **Van Aalst**:

Maar het zijn wel dezelfde bevindingen.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja. Nadat de teamleider was uitgesproken, heb ik meteen de conclusie getrokken: maar dan hebben die burgers toch gewoon gelijk? Toen werd het heel stil. Dat is het moment dat de draai is gemaakt.

De heer **Van Aalst**:

U komt twee jaar later eigenlijk tot dezelfde bevindingen. Dan bekruipt mij het gevoel: het is toch wel zonde dat dit twee jaar is blijven liggen.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, maar dat is natuurlijk ... Zo gauw die informatie jou bereikt, handel je wel.

De heer **Van Aalst**:

Ik ga even het woord geven aan mijn collega Van Wijngaarden.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dank. Ik kom nog even op die factsheets. Een van die factsheets gaat over het memo uit maart 2017, van mevrouw Palmen, dat onlangs in de openbaarheid is gekomen. In het memo komt onder andere naar voren dat Toeslagen in de CAF 11-zaak laakbaar heeft gehandeld. U heeft net al aangegeven dat u aanwezig was bij de bespreking. U was aanwezig bij de bespreking met de staatssecretaris over de factsheets. Hoe reageerde de staatssecretaris op deze factsheet, waarin werd verwezen naar de memo van mevrouw Palmen?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat zou ik zo niet precies meer tot in detail kunnen reconstrueren. Het laakbare handelen was dus bij wijze van spreken de dag daarvoor geconstateerd, op basis van de informatie die voor ons toen nieuw was. Toen is niet volledig doorzien: jeetje, dit hadden we dus ook al twee jaar eerder kunnen weten. Dat besef zat er toen niet in.

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee. U zei net: ik kan niet meer precies reconstrueren hoe de staatssecretaris daarop reageerde. Maar probeert u het dan iets minder precies.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat deed ik net iets minder precies. Als u mij vraagt "welke acht of tien sheets zijn er toen besproken en wat was de reactie per sheet", dan zou ik dat echt niet kunnen reproduceren. Maar we hadden juist zelf geconstateerd dat er laakbaar gehandeld was, op basis van voor ons toen nieuwe informatie. Deze informatie is toen niet ... drong niet door in de betekenis van: dit hadden we twee jaar eerder kunnen weten.

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee, oké. Wat wel opvallend is: op 7 juni en 14 juni 2019 zijn er nieuwe versies van de factsheets. De verwijzing naar het memo van mevrouw Palmen komt daar niet meer in voor. Was u betrokken bij dat besluit om in de factsheets geen verwijzing meer naar het memo van mevrouw Palmen uit maart 2017 op te nemen?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, maar ik weet niet of u de werkelijkheid recht doet door het een besluit te noemen. Er zit dan een hele groep mensen. Twintig, dertig, veertig mensen hebben in die tijd heel hard gewerkt om al die informatie met stoom en kokend water boven tafel te halen. Ik zou niet weten of het een besluit is of dat iemand bij het samenvoegen van al die informatie slordig is en het er per ongeluk af glijdt. Want het moet ook voortdurend weer ingedikt worden. Het gaat allemaal met stoom en kokend water op dat moment. Dus ik weet niet of je het een besluit kunt noemen. Maar ik heb op geen enkele manier zelf meegemaakt dat het eruit is gehaald, als dat uw vraag is.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat was inderdaad mijn vraag. Ik bedoelde ook niet een besluit in de zin van de Algemene wet bestuursrecht. U geeft aan dat het met stoom en kokend water gebeurde en dat er een crisissfeer was. Dat heeft u goed geschetst. Ik begrijp dat ook. Maar het was wel even een constatering in dat memo. Eigenlijk werd er twee jaar eerder, dus in maart 2017, al geconstateerd dat er laakbaar was gehandeld. Dat was bekend binnen het ministerie en zat wel in de eerste versie van die factsheets, maar niet in die latere factsheet. Het is nogal een gegeven dat het al twee jaar bekend was binnen de Belastingdienst, maar in de latere versie is dat verdwenen. Is dat dan naar de aard ... Als je kijkt naar de inhoud en de betekenis van dat gegeven, dat het al twee jaar bekend was, is dat dan echt iets dat er zomaar per ongeluk af glijdt?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, ik weet niet of ik het startpunt van uw vraag deel. U zegt dat het al twee jaar bekend was. Daarover heb ik eerder gezegd dat we echt even een analyse moeten maken van in welke mate het memo, de besluitvorming van de Raad van State en de NOM elkaar overlappen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Heeft u het memo gelezen?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou ja, ik heb het memo wel gelezen toen het in de krant was. Het is een heel duidelijk memo, hoor ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, daarom.

De heer **Uijlenbroek**:

Dus ik snap dat u daar de aandacht op vestigt. Ik zit het absoluut niet te bagatelliseren. Ik snap dat u zegt: maar het had toch gekund? Dat ben ik ook helemaal met u eens. Maar wat ik tegelijkertijd zeg, is: het besef dat we dit twee jaar geleden al hadden kunnen herstellen, zat er toen, in juni 2019, niet in.

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee. En die informatie dat er binnen het ministerie in ieder geval al grote twijfels waren over de rechtsstatelijkheid en dat dit al langer bekend was ... Vindt u niet dat dit in zo'n crisissituatie ook bij de staatssecretaris bekend moet worden?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik snap uw vraag even niet.

De heer **Van Wijngaarden**:

In een eerdere versie van de factsheet zat een verwijzing naar het memo van mevrouw Palmen. Uit dat memo bleek dat er binnen het ministerie in ieder geval al twee jaar eerder twijfels waren over de rechtsstatelijkheid van de manier van handelen. Vindt u dan niet dat dat een gegeven is dat bij de staatssecretaris bekend moet worden gemaakt?

De heer **Uijlenbroek**:

U bedoelt het punt in zijn algemeenheid van het niet-rechtsstatelijk handelen zoals ik dat in mijn honderddagenbrief ook verwoord heb? Of dat bij de staatssecretaris bekend was?

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, en of het feit dat het dus al eerder was gesignaleerd door Vaktechniek, niet op dat moment ook indringend onder de aandacht van de staatssecretaris gebracht moest worden.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, maar ik begrijp dat die informatie wel in de eerste factsheets zat. Die hebben de staatssecretaris dus bereikt. In de tweede factsheet niet meer. Dat lijkt niet op het willens en wetens weghouden, want het zal al in die eerste. Maar het is vervolgens niet verder uitgebouwd. Zo begreep ik uw eerdere vraag, dat in die eerste factsheet al die informatie zat. Ik heb gezegd dat we die toen niet in zijn volle betekenis hebben gewogen, namelijk: joh, we hadden het twee jaar eerder kunnen weten. Daarna verdwijnt die van de radar. Daarmee landt die ook niet in de brief. Je had ook kunnen zeggen dat het in de brief had moeten landen. Maar ik moet eerlijkheidshalve zeggen dat ik in die week niet meer bij al die

gesprekken ben geweest die in het crisisteam zijn gevoerd, onder leiding van Jasper Wesseling. Dus ik weet niet of er in het crisisteam expliciet over gesproken is.

De heer **Van Wijngaarden**:

Helder.

De heer **Van Aalst**:

Ik heb heel even een vervolgvraag om het helder te krijgen. Begrijp ik nou goed dat de notitie-Palmen wel zat in de eerste factsheet die u met de staatssecretaris heeft besproken?

De heer **Uijenbroek**:

Ik begreep uit de vraagstelling dat de notitie er niet in zat, want dan had ik die natuurlijk ook ...

De heer **Van Aalst**:

Nee, in die eerste versie, van 7 juni, zit die er wel in. Daar zitten ze wel in. In de volgende versie zitten ze er niet meer in. Die eerste versie is met de staatssecretaris besproken, begrijp ik van u.

De heer **Uijenbroek**:

Ik weet dat we op 4 juni de draai hebben gemaakt. Volgens mij zijn we op 5 juni met die factsheets ... Daar waren we op 4 juni mee begonnen. Ik zou die factsheetset erbij moeten pakken om te kunnen vaststellen of er in die factsheet een directe of indirecte verwijzing zat naar Palmen. Dat zou ik zo niet weten. Uit de vraagstelling van de heer Van Wijngaarden maakte ik op dat hij zei dat het erin zat. Dat geloof ik dan meteen. Op basis van die informatie die in de vraag zat, trek ik dan de conclusie: joh, dat hebben we toen helemaal niet in zijn volle betekenis kunnen doorzien.

De heer **Van Aalst**:

Nee, maar inderdaad, in de eerste versie zat de verwijzing naar het Palmendossier. U zegt: dat hebben we dan misschien niet zo opgevat of gezien. Bijzonder is dan wel dat juist die passage in de volgende versie eruit is. Deelt u dat?

De heer **Uijenbroek**:

Nou, ja, dat is bijzonder als je dat met de blik van nu bekijkt en beoordeelt. Maar in het crisismoment gaan dingen fout. Dat is heel lullig, maar er gaan dingen fout.

De heer **Van Wijngaarden**:

Vanaf juni 2019 is de lijn dat staatssecretaris Snel de CAF 11-ouders wil compenseren. Heeft u geadviseerd aan de staatssecretaris om de CAF 11-ouders te compenseren?

De heer **Uijlenbroek**:

Vanuit de Belastingdienst is het voorstel gedaan om ruimhartig te zijn. Die ruimhartigheid omvatte compenseren en snel met terugwerkende kracht herstellen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ruimhartig, zegt u. Op welke manier wilde de staatssecretaris de CAF 11-ouders compenseren?

De heer **Uijlenbroek**:

In die juniweek is er een hele discussie ontstaan over of er nou wel of niet een juridische basis was en of er wel of niet een vorm van precedentwerking zou optreden. Ik weet dat er toen ook nog vragen zijn gesteld in de sfeer van: ga eens kijken naar een andere compensatieregeling, bijvoorbeeld rondom de Q-koorts. Dat was ook zo'n compensatieregeling.

De heer **Van Wijngaarden**:

De Directie Juridische Zaken kwam in beeld.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, de Directie Juridische Zaken, want op 4 juni verschoof niet alleen mijn verantwoordelijkheid voor een belangrijk deel naar de crisismanager Jasper Wesseling, maar het juridische voortouw is ook verschoven van FJZ van de Belastingdienst naar de centrale directie DJZ. Overigens is ook het schrijven van de brief verschoven. De brief is geschreven door Communicatie en niet meer door de Belastingdienst. Uiteraard is er wel heel veel input gegeven.

De heer **Van Wijngaarden**:

Heel even: de brief aan wie?

De heer **Uijlenbroek**:

De uiteindelijke Kamerbrief. Normaal worden Kamerbrieven natuurlijk geschreven vanuit de dienst die het moet doen, zal ik maar zeggen. Maar in deze situatie is dat allemaal op 4 juni verlegd. Daarmee zat de Belastingdienst de facto in een iets andere rol, namelijk als toeleveraar. Dan moet je maar kijken wat ervan terecht komt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Als we dan gaan kijken naar de directie Juridische Zaken ... Die heeft een notitie opgesteld over de mogelijkheden om ouders te compenseren. Het advies was om dit te doen met individuele vaststellingsovereenkomsten, die inhielden dat aan alle CAF 11-ouders een schadevergoeding van €5.000 werd toegekend. Is dit advies aan de staatssecretaris voorgelegd?

De heer **Uijlenbroek**:

Volgens mij hebben de verschillende scenario's en alternatieven op tafel gelegen. Daar heeft ook een uitgebreid advies van de landsadvocaat bij gelegen, met een weging van al die adviezen. Daar is meer dan één keer aan tafel bij de staatssecretaris over gesproken. Daar zat DJZ ook bij.

De heer **Van Wijngaarden**:

De directie Juridische Zaken.

De heer **Uijlenbroek**:

Directie Juridische zaken, sorry. Overigens zat de landsadvocaat daar zelf ook bij, in persoon. De sg en ik zaten erbij. Daarin heeft uiteindelijk de weging plaatsgevonden en is de keuze gemaakt die in de brief geland is.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dus het advies is aan de staatssecretaris voorgelegd. De spreektekst voor staatssecretaris Snel in de ministerraad gaat niet meer in op individuele vaststellingsovereenkomsten, maar stelt dat "op dit moment met juristen uitgezocht wordt of en hoe het mogelijk is ouders tegemoet te komen." Hoe is die wijziging tot stand gekomen?

De heer **Uijlenbroek**:

Daar kan ik u niks over zeggen, omdat dit soort dingen worden geschreven door de centrale bestuursondersteuning, die bij de sg zit.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dus u weet dat gewoon niet, toch?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik weet het niet.

De heer **Van Wijngaarden**:

Precies, want u mag hier in principe alles zeggen.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik krijg wel af en toe kopieën daarvan, in de cc.

De heer **Van Wijngaarden**:

Maar dit weet u niet. Sociale Zaken is op 6 juni 2019 op de hoogte van het voornemen om de CAF 11-ouders te compenseren. Sociale Zaken vond dat Financiën de kosten voor de compensatie moest dragen en vond dat de precedentwerking beter in beeld moest worden gebracht. Heeft dit signaal van Sociale Zaken het ministerie van Financiën bereikt voor de ministerraad van 7 juni 2019?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik heb geen rol meer gehad in die afstemming.

De heer **Van Wijngaarden**:

U weet daar helemaal niks van?

De heer **Uijlenbroek**:

De coördinatie lag echt ergens anders.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, de coördinatie lag ergens anders ...

De heer **Uijlenbroek**:

En de afstemming liep echt een beetje buiten mijn gezichtsveld. Ik heb me heel erg beziggehouden met de informatie uit de dienst naar boven proberen te krijgen en aan de kant van de Belastingdienst het maximale te doen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Het ministerie was in crisis. U was de hoogste baas ...

De heer **Uijlenbroek**:

Van de Belastingdienst, niet van het ministerie.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja.

De heer **Uijlenbroek**:

Het werd overgenomen door het ministerie. Regie en voortouw liggen dan ergens anders.

De heer **Van Wijngaarden**:

Is het u bekend of dat signaal van Sociale Zaken heeft geleid tot aanpassing van de inzet van de staatssecretaris bij de ministerraad van 7 juni 2019?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat kan ik niet beoordelen. Ik ben volgens mij ook niet bij die besprekingen geweest die daaraan vooraf ... Dat was echt een klein gezelschap, met de directe bestuursondersteuning en de staatssecretaris.

De heer **Van Wijngaarden**:

Het werd in die zin een beetje bij u weggehaald?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, ik weet niet of dat opzettelijk is gebeurd. De besturing was ook een beetje anders gemaakt, dus dan kun je wel je inbreng leveren, maar die lever je aan de ambtelijke mensen, die daar dan weer wat mee moeten doen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Op 7 juni 2019 wordt vanwege juridische risico's geadviseerd om voor een tegemoetkoming te wachten op het advies van de commissie-Donner. De optie tot het sluiten van individuele vaststellingsovereenkomsten wordt in die notitie ook nog genoemd, als de staatssecretaris bereid is die juridische risico's te aanvaarden. Weet u wanneer de staatssecretaris die notitie heeft gehad?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat zou ik zo niet uit mijn hoofd kunnen zeggen. Ik weet wel dat er een bespreking is geweest aan tafel met de staatssecretaris en alle anderen. Daar verwees ik eerder naar. Hierin is dit in de volle breedte gewogen. Daar is wel de conclusie getrokken: is het niet beter om het dan toch maar aan de commissie-Donner te verbinden?

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, waardoor het natuurlijk nog iets langer zou duren.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat is de consequentie. Je ziet dus dat de Belastingdienst zelf een ander advies had. In de brede afweging is dat anders geworden.

De heer **Van Wijngaarden**:

Wat had dan de doorslaggevende rol in die brede afweging, waardoor het anders is geworden?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk vooral de juridische weging. Het burgerperspectief dat we nu kennen, zat daar minder in, is mijn inschatting.

De heer **Van Wijngaarden**:

Kunt u een beeld schetsen van die juridische weging?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik ben geen jurist en ik had ook niet het voortouw hierbij. Laat ik het maar zo zeggen. Mijn beeld is dat er veel juridische onzekerheden waren. Dan is natuurlijk toch de vraag of je je daardoor laat leiden of niet. Uiteindelijk heeft men zich daar wel door laten leiden.

De heer **Van Wijngaarden**:

En niet door de situatie aan de kant van de ouders?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, en dat is ook het verschil. De Belastingdienst gaf een iets ander advies: begin gewoon en haal de druk van de ketel.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Staatssecretaris Snel ontvangt zowel vlak voor als na de ministerraad van 7 juni 2019 notities om de lijn ten aanzien van compenseren te bespreken met andere bewindspersonen. Welke terugkoppeling krijgt u van die gesprekken?

De heer **Uijlenbroek**:

Daar heb ik geen rol in gespeeld.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ondervond de staatssecretaris weerstand bij andere leden van het kabinet om gedupeerde ouders snel te compenseren?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat stukje stond echt helemaal buiten mijn gezichtsveld.

De heer **Van Wijngaarden**:

Terugkijkend, hoe heeft de staatssecretaris het besluit genomen om met het compenseren van gedupeerde ouders te wachten op het advies van de commissie-Donner?

De heer **Uijlenbroek**:

Volgens mij is dit een herhaling van de vraag. Wat ik zei: de Belastingdienst adviseerde om het zo snel mogelijk te doen. Er zijn natuurlijk een aantal juridische alternatieven op tafel gekomen. Daarvan is uiteindelijk de uitkomst om het via de commissie-Donner te laten doen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, daar ging de staatssecretaris dus uiteindelijk in mee.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat was een beslissing van de staatssecretaris.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dan geef ik het woord terug aan collega Van Aalst.

De heer **Van Aalst**:

Laat ik eerst even beginnen met helderheid te scheppen over de factsheets. We hebben het net gehad over het memo van Palmen in de factsheets. Laten we duidelijk zijn: in de factsheets stond een verwijzing naar het memo van Palmen. Laat dat helder zijn: het memo-Palmen zelf staat niet in de factsheets, maar alleen een heel duidelijke verwijzing.

De heer **Uijlenbroek**:

In die eerste set.

De heer **Van Aalst**:

In die eerste set zat een verwijzing naar Palmen. Laten we dat even duidelijk en strak neerzetten. Dan een tweede vraag die ik nog even aan u wil stellen. We zagen het crisisteam. Ik ben nieuwsgierig naar wie er in dat crisisteam zaten.

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, dat was een hele grote groep. Als u mij vraagt dat te reproduceren, moet ik u echt teleurstellen.

De heer **Van Aalst**:

Zat daar bijvoorbeeld de sg bij?

De heer **Uijenbroek**:

Jasper Wesseling was de crisismanager geworden. Volgens mij zat de psg er heel vaak bij. Er zaten natuurlijk ook mensen van de Belastingdienst in, afdelingshoofden en gewoon beleidsmedewerkers. Er zaten mensen van FEZ in, dus de financiële directie. Er zaten mensen in van het dg Fiscale Zaken, dus beleid.

De heer **Van Aalst**:

Dus de directeuren, de sg ...

De heer **Uijenbroek**:

Alle geledingen. Echt alle geledingen. Communicatie, alle geledingen. Daar zijn lijsten van. Dan moet je eigenlijk even de e-mails pakken. BOA zat erin, zeg maar de bestuurskant. Die hielden ook heel strak alle actiepunten bij. Als je zo'n mail pakt, kun je zo zien wie er allemaal bij zaten.

De **voorzitter**:

Wat ik me steeds zit af te vragen: wat was de aard van de crisis?

De heer **Uijenbroek**:

Als je het zo ziet, heb ik die veroorzaakt, door te zeggen: de burgers hebben gelijk. Dan wordt de draai gemaakt. Voor mij is dat het moment dat we zijn gestopt met verdedigen, met vertellen hoe de wereld in elkaar zit en waarom het is zoals het is, en zijn we gaan erkennen dat die burgers gewoon gelijk hebben en slachtoffer zijn geworden.

De **voorzitter**:

Ik wil geloven dat u daarmee een heroïsche daad hebt verricht.

De heer **Uijenbroek**:

Nee, dat is geen heroïsche daad. Het was veel te laat. Daar gaat het mij niet om.

De **voorzitter**:

Er zitten nu mensen thuis te kijken en die denken: ja, er was zeker crisis. Mijn auto is van de weg gehaald. Mijn huis ... Loonbeslag ... Was dat de crisis?

De heer **Uijenbroek**:

Nee. Het besef dat dit echt helemaal fout zat, maakte natuurlijk de crisis.

De **voorzitter**:

Maar laten we wel wezen: het was toch gewoon een politieke crisis? Alle hens kwam aan dek om de staatssecretaris te laten overleven.

De heer **Uijlenbroek**:

Helemaal mee eens. Helemaal mee eens.

De **voorzitter**:

Dan hebben we dat helder.

De heer **Uijlenbroek**:

Daar is ook een evaluatie van gemaakt. Ik weet niet of u die bent tegengekomen? Van die crisis ...

De **voorzitter**:

We zijn heel veel tegengekomen. We gaan door met het verhoor. Dan zal het vast aan de orde komen.

De heer **Van Aalst**:

Een deel gezegd hebbende: het crisisteam bestond volgens mij vrij kort. Klopt dat?

De heer **Uijlenbroek**:

Het heeft dan bestaan ... Kijk, ik heb geprobeerd de ...

De heer **Van Aalst**:

Tot 4 juli, als ik het een beetje goed begrijp. Kan dat kloppen?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, het debat. Het idee was: door tot het debat. Daarna hebben we wel degelijk binnen de Belastingdienst een aanvullende structuur gemaakt hoor, om de hele beheersing, zal ik maar zeggen, van alles wat daarachter vandaan kwam goed op te kunnen pakken.

De heer **Van Aalst**:

Ja. Maar de crisis was natuurlijk nog niet voorbij. Of was het beeld dat de politieke crisis was gaan liggen?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, toen is de politieke crisis gaan liggen. Voor de burgers blijft de crisis gewoon bestaan, zoals ik al zei tot op de dag van vandaag nog. Maar wij hebben kort na de zomervakantie in

afstemming met de bestuursraad ook een nieuwe structuur neergelegd voor hoe we dit het beste konden gaan oplossen. Ik heb zelf inderdaad een fase nog echt een soort extra crisism'tje gemaakt.

De heer **Van Aalst**:

Het enige wat mij verbaast in de periode van die crisis ... Er komt een crisisteam. Er vindt een AO plaats waar u gepasseerd wordt, zeg maar ...

De heer **Uijenbroek**:

Ik was gewoon bij dat AO hoor, dus zo ...

De heer **Van Aalst**:

Maar u hebt zelf ook aangegeven dat de sturing wordt aangepast. U krijgt een iets andere rol. Dan vindt er een debat plaats, niet met u maar inderdaad omdat de sturing gewijzigd is. Daarna wordt het weer teruggedraaid en dan wordt het crisisteam eigenlijk ook opgeheven.

De heer **Uijenbroek**:

Nou, dan zie je dat we de zomervakantie ingaan, dus dan zie je het iets wegzakken. Direct na de zomervakantie hebben wij een andere structuur neergelegd, ook in afstemming met de bestuursraad, hoe we dit beter en wat beheerster en rustiger met elkaar zouden kunnen doen. Dan heet het even geen crisisteam meer, maar het is de facto de structuur die het dan gaat sturen.

De heer **Van Aalst**:

Het enige wat mij verbaast is dat u net aangeeft: ik ben eigenlijk de veroorzaker van de crisis, ik heb die aardappel op tafel gegooid. U bent min of meer een soort klokkenluider van die crisis. En dan wordt de politieke crisis in een AO besproken en dan bent u daar niet bij.

De heer **Uijenbroek**:

Jawel, ik zei net: ik zat naast de staatssecretaris tijdens dat AO.

De heer **Van Aalst**:

Tijdens dat AO nog wel, oké.

De heer **Uijenbroek**:

Dat zei ik ook net.

De heer **Van Aalst**:

Ik dacht dat die rol al gewijzigd was en dat daar iemand anders zat.

De heer **Uijlenbroek**:

Neenee. Kijk, ik heb natuurlijk gewoon ook heel hard meegewerkt in die hele periode. Het is niet zo dat ik wat anders ben gaan doen of zo.

De heer **Van Aalst**:

Nee, maar als wij terugkijken in de reconstructie zien we een beetje in de mailwisseling dat u min of meer een klein beetje gepikeerd was, zo van ...

De heer **Uijlenbroek**:

Ik vond het geen goed idee ... Je moet in een crisis niet ineens alle verhoudingen veranderen, want daar gaat het meestal niet beter van werken.

De heer **Van Aalst**:

Nee. Zijn er ook echt problemen opgelost in die crisisperiode qua informatievoorziening et cetera?

De heer **Uijlenbroek**:

U hebt mij net een aantal vragen gesteld waar ik geen antwoord meer op kan geven omdat dat dat zich buiten mijn gezichtsveld afspeelde. Dat komt de besturing niet ten goede.

De heer **Van Aalst**:

Ja. Was u dan wel betrokken bij die discussie met SZW over de compensatie, waarin SZW aangeeft "de financiering van de compensatie moet wel voor rekening komen van Financiën; Financiën moet maar de portemonnee trekken"? Daar heeft u helemaal niets van mee ... Dat is niet ...

De heer **Uijlenbroek**:

Dat ligt dan echt niet meer in je gezichtsveld, omdat je ... Niet alles kwam meer over mijn bureau op dat moment.

De heer **Van Aalst**:

Nee, maar dit is natuurlijk wel een essentiële discussie, die volgens mij al een tijdje speelt tussen SZW, belastingen, Financiën ...

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, je krijgt af en toe echt nog wel cc'tjes en e-mailtjes van dingen, maar ik zat niet meer in dat gesprek, had er ook geen rol in en hoorde de informatie dan ook niet, dus ik kan daar gewoon niet veel over zeggen.

De heer **Van Aalst**:

Nee. Wij zien inderdaad ook dat de sg's met elkaar in gesprek zijn. Wat is uw mening daarover? Dat Sociale Zaken dan wel aangeeft dat het toch allemaal wel ... Dat Financiën de oorzaak te veel bij de rigide wetgeving legt. Deelt u die mening?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, naar mijn mening ... Kijk, ik denk ... Wat ik al zei, ik heb Sociale Zaken op het hele kinderopvangtoeslagdossier gewoon altijd als een heel constructieve partner ervaren. Gert-Jan Buitendijk en ik hebben rondom het verbeteren van de KOT heel constructief ... We hadden daar ook een stuurgroep op gemaakt op dg-niveau. We hadden er periodiek allerlei overleggen over. Dat draaide echt heel goed. Nog een keer een externe blik via een gateway review: ook daar was de conclusie dat de samenwerking echt goed gaat. Ik heb dus alleen maar hele constructieve ervaringen met Sociale Zaken gehad op dit dossier.

De heer **Van Aalst**:

Maar goed, op een bepaald moment wordt de rekening opgemaakt. Die moet ergens naartoe verstuurd worden. Waar had u de rekening naartoe gestuurd? Had u 'm zelf betaald of had u 'm verstuurd naar SZW?

De heer **Uijlenbroek**:

Bij die discussie ben ik dus niet betrokken geweest, maar ik kan u wel in algemene zin zeggen dat dit altijd hele ingewikkelde discussies zijn in Den Haag die echt te maken hebben met het financiële systeem en een structuur die vrij hard en rigide is.

De heer **Van Aalst**:

Gisteren kwam er ook een bedrag voorbij, ik geloof van om en nabij de 20 miljoen. Is het ook uw beeld dat dat een factuur van om en nabij de 20 miljoen zou zijn geweest?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, met de kennis van vandaag weten we dat het natuurlijk heel anders is. Ik denk dat het alleen maar laat zien dat het beeld van de omvang van de schade bij de burgers nog niet helemaal goed zat.

De heer **Van Aalst**:

Nee. Op dat moment was het beeld 20 miljoen. In verhouding tot alle miljarden kinderopvangtoeslag zou ik willen duiden dat dat toch wel wisselgeld was en eigenlijk niet de discussie waard was. Mag ik dat duiden?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik heb dus geen rol gespeeld in die discussie, dus ik kan ook niet aangeven hoelang erover gesproken is en of je dan die conclusie kan trekken. Dat is niet aan mij.

De heer **Van Aalst**:

Oké, maar deelt u met mij dat er over het bedrag dat op dat moment procentueel op tafel lag, in verhouding tot de totale kosten aan kinderopvangtoeslag, toch eigenlijk geen discussie zou moeten zijn die ellenlang duurde?

De heer **Uijlenbroek**:

Op basis van wiskundige gronden kan ik u geen ongelijk geven.

De heer **Van Aalst**:

Oké, dank u wel. Dan geef ik het woord weer aan mijn collega Van Wijngaarden.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, want op 8 augustus 2019 informeert u de staatssecretaris dat de invorderingen in overige CAF-zaken doorlopen. Waarom informeerde u de staatssecretaris op dat moment hierover?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk dat daar vragen over gesteld zijn, dat de informatie naar boven kwam en dat die wel relevant was.

De heer **Van Wijngaarden**:

En welke informatie was dat?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik heb de nota niet paraat. Ik zou 'm er echt bij moeten pakken, maar ik ga ervan uit dat het de informatie is zoals u die nu verwoordt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Hoe reageerde de staatssecretaris op die informatie?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik ... Dat heb ik zo echt niet paraat. Daar zou ik echt even in mijn stukken ... Die heb ik niet bij me, hoor. Ik weet niet of er een schriftelijke reactie van hem is dat hij er wat bij heeft geschreven.

De heer **Van Wijngaarden**:

Maar dat gesprek kunt u zich niet meer herinneren, dat het probleem dus eigenlijk veel breder en groter was dan CAF? Het ging om 8.000 tot 10.000 mensen.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk dat dat een gesprek is geweest waarin dat inzicht alleen maar groter werd en dat dat geen fijn gesprek was in de zin van hoe erg het eigenlijk is.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, dat drong toen door?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat drong toen door. Dat drong voortdurend steeds verder door.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, want in de notitie van 8 augustus 2019 worden inhoudelijke en publicitaire risico's beschreven als gekozen wordt voor het doorlopen van invorderingen. Ook wordt aandacht gevraagd voor schrijnende situaties als de invorderingen doorlopen. Daar wordt niet het advies aan verbonden te stoppen met dwanginvordering. Kunt u me dat uitleggen?

De heer **Uijlenbroek**:

Met de kennis van vandaag eigenlijk niet. Ik denk dat er toen toch nog wel iets in zat van: joh, dit moet allemaal van de wet- en regelgeving.

De heer **Van Wijngaarden**:

In die zin was de ernst van de gevolgen dus nog steeds niet volledig doorgedrongen op dat moment.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik zou het bijna andersom zeggen: nog steeds in de houding zitten. Je ziet dat het gewoon tijd kost om tot de ultieme probleemerkenning en -doorleving te komen, bij jezelf als mens maar ook in de grotere organisatie. Dat kost gewoon tijd.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Die gesprekken met ouders hebben daar volgens mij wel bij geholpen, hè?

De heer **Uijlenbroek**:

Voor mij was ... Wat ik al zei, de informatie die op 4 juni op tafel kwam was voor mij echt een punt om te zeggen: joh, die burgers hebben gelijk. In het gesprek met de ouders voel je die

pijn. Dat was de bevestiging dat het echt compleet ontspoord is. Daar zie je ook dat ... In dat maart-AO heeft de Kamer natuurlijk aangedrongen op die gesprekken. Dat is ook een gamechanger geweest, zou je kunnen zeggen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. want even voor de goede orde: zo'n dwanginvordering kan leiden tot loonbeslag en mensen die in enorme financiële problemen komen, tot en met gedwongen verkoop van hun huis aan toe. Er zijn zelfs mensen langs de kant van de weg gezet. Dat is dus heftig.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat is heel heftig. Dat is heel heftig.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Maar toch adviseerde u op dat moment niet om die dwanginvorderingen te stoppen.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat is net wat ik zeg: daar zie je dat het nog in z'n oude systeemdenken zit en het nog niet in z'n volledigheid doorgrond wordt.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Twee weken later volgt een tweede notitie over het onderwerp. Daarin adviseert u onherroepelijke stappen in de invordering uit te stellen en geen nieuwe dwanginvorderingsmaatregelen te nemen. Wat was de reden voor die iets gewijzigde lijn?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, daar zie je het schuiven in het denken echt plaatsvinden, dus: joh, maar dit moeten we zo niet meer doen. Dan zie je het steeds, stapje voor stapje ... Dat gaat eigenlijk nog heel lang door hoor, ook met dat hele invorderingsvraagstuk.

De heer **Van Wijngaarden**:

Want in de notitie wordt ook de optie geschetst om in de andere CAF-zaken, net als bij CAF 11 -- wat dus om die afgebakende groep ging -- de invordering te schorsen, dus die dwanginvordering waar we het net over hadden. Maar u adviseert om dat niet te doen, omdat dat zou kunnen worden uitgelegd als dat de Belastingdienst inmiddels tot de conclusie is gekomen dat ook in de overige CAF-zaken van alles is misgegaan. U ziet daarnaast andere belangrijke nadelen zoals de afbakeningsproblematiek, het risico van precedentwerking -- daar is-ie weer -- het mislopen van belastinginkomsten en de arbeidsintensiviteit bij de uitvoering ervan. Waarom acht u op dat moment die nadelen nog

steeds belangrijker dan de gevolgen voor de betrokken werkende ouders met jonge kinderen?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, de ... Eh ... Ik denk dat we daar nog een beetje vastzaten in het denken, dat heel lang vastgehouden is. Dan zie je dat er wel wordt bewogen op de hele invorderingskant, maar nog niet de echte doorbraak. Dan krijg je inderdaad dit soort analyses op tafel. Daar is ook echt wel over gesproken hoor, in die tijd. Soms lagen daarbij ook nog andere aspecten op tafel, ook over de betalingsregelingen. Als je die stopzet, wat heeft dat dan weer voor consequenties? Ook voor mensen die later wel alles moeten betalen, waardoor achterstanden zijn ontstaan? Hoe daar dan weer mee om te gaan? Het waren dat type discussies.

De heer **Van Wijngaarden**:

Hoe komt het nou dat iedereen nog vastzat in dat oude denken?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, omdat er natuurlijk eigenlijk ... In die periode zijn we ook heel hard gaan spitten in wat er echt allemaal fout was. Het is echt heel moeilijk om dat in z'n volledigheid boven tafel te krijgen. Dat is natuurlijk ook de ergernis die de Kamer had en die ik tot op zekere hoogte ook had, dat er elke keer nieuwe inzichten en nieuwe informatie op tafel komen. Je kunt in één keer ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, maar tegelijkertijd was er op dat moment natuurlijk al heel veel duidelijk.

De heer **Uijlenbroek**:

Er was al heel veel duidelijk, dat klopt, maar nog lang niet alles.

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee. Hoe reageerde de staatssecretaris op dat advies van twee weken later, dus van 23 augustus? Hij ging daarin mee? Of niet?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik doe het uit mijn hoofd hoor, zeg ik er meteen bij. Ik denk dat hij daar gewoon in mee ging.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. De staatssecretaris besloot naar aanleiding van een motie in november 2019, een motie-

Omtzigt/Leijten volgens mij, de invorderingsmaatregelen in de overige CAF-zaken te pauzeren. Heeft u de staatssecretaris destijds geadviseerd om de invorderingsmaatregelen te pauzeren? We zitten nu dus in november 2019.

De heer **Uijlenbroek**:

Volgens mij ligt daar wel een nota aan ten grondslag waarin dat staat. Ik zou 'm erbij moeten pakken.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Kunnen we dan vaststellen dat de invorderingsmaatregelen uiteindelijk zijn gepauzeerd onder druk van de Kamer?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk dat de Kamer hier echt wel een belangrijke rol in heeft gespeeld, ja.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dan wil ik nog een vraag stellen over een memo. Dat gaat over oude terugvorderingen van 142 miljoen euro. Het zijn toeslaggerelateerde terugvorderingen die nog openstaan en ontstaan zijn in de jaren voor 2013. We hebben het dan over de periode 2005 tot en met 2012. Uit dat stuk -- u weet denk ik waar het over gaat -- blijkt dat er nog 142 miljoen euro kinderopvangtoeslag van voor 2013 niet is teruggevorderd. Betekent dit dat de mensen die het betreft al sinds 2013 te maken hebben met terugvorderingen, verrekeningen en beslagleggingen?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik heb 'm niet helemaal voor de geest, maar ik denk dat dit dan een populatie is die buiten invordering gesteld is. Buiten invordering stellen wordt gedaan ... Mensen krijgen een betalingsregeling. Als er dan na twee jaar nog een restschuld is, wordt die buiten invordering gesteld. Die kan overigens nog wel herleven hoor, maar het betekent dat de invordering dan wordt stilgelegd.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. En is dat bedrag afgestemd met de staatssecretaris?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat zou ik zo niet weten.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat weet u niet. Dus u weet ook niet of dat in een Kamerbrief terecht is gekomen.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat zou ik echt moeten gaan uitzoeken.

De heer **Van Aalst**:

Even een korte vraag daarover. Zijn de ouders er wel van in kennis gesteld dat dat bedrag op die stand van stopzetting, invordering ...

De heer **Uijlenbroek**:

Wat buiten invordering is gesteld? Na twee jaar hoeft u dan niet meer te betalen en dan staat-ie buiten invordering. Volgens mij kan het nog wel verrekend worden met andere zaken. Ik ga ervan uit dat ouders natuurlijk daarover geïnformeerd worden, maar ik zou het echt even moeten uitzoeken.

De heer **Van Aalst**:

Intern wordt dit dan afgeboekt? Moet ik dat zo zien? Want u zegt: op een later moment zouden we nog iets anders kunnen besluiten.

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, ik zeg niet: op een later moment zouden we anders kunnen besluiten. Hij staat buiten invordering en dat betekent dus dat er geen invorderingsactiviteiten meer zijn. Maar op het moment dat er bijvoorbeeld andere toeslagen zijn die daarvoor gebruikt mogen worden, kan er een verrekening op plaatsvinden. Dat betekent het.

De heer **Van Aalst**:

Oké, maar wat betekent dat op een begroting, die 142 miljoen? Is die dan weg?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk dat het op de begroting niet veel uitmaakt, want het gaat natuurlijk om heel veel geld. Er gaat 12 miljard per jaar aan toeslagen doorheen.

De heer **Van Aalst**:

Maar als u deze wegstreept, is er in principe geen melding naar boven toe?

De heer **Uijlenbroek**:

Jawel. Nee, dat kan niet zomaar weggestreept worden.

De heer **Van Aalst**:

U heeft er melding van gemaakt richting de ...

De heer **Uijenbroek**:

In de financiële kolom wordt dit buitengewoon goed afgestemd. Dat zit dan bij de Belastingdienst intern, bij de directie Fiscale Zaken en uiteraard zelfs bij de rijksbegroting.

De heer **Van Aalst**:

Financiën kan dit dus gewoon terugzien, zowel de minister en de staatssecretaris ...

De heer **Uijenbroek**:

Iedereen kan dit zien. Dit zit gewoon in de grote cijfers, zal ik maar zeggen. Maar dan zou je 'm echt helemaal moeten volgen hoe die zit ...

De heer **Van Aalst**:

Maar wel op te merken.

De heer **Uijenbroek**:

Ja, ja, hij is op te merken. Hij is op te merken.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ik wil het nog even met u hebben over opzet/grove schuld. Staatssecretaris Snel ontvangt eind oktober en begin november 2019 twee notities over opzet/grove schuld. Wat was de aanleiding om deze notities op te stellen?

De heer **Uijenbroek**:

In het verlengde van de hele invordering en de discussie zag je natuurlijk dat opzet/grove schuld ook een vergaande doorwerking heeft naar de burgers toe.

De heer **Van Wijngaarden**:

Kunt u kernachtig iets zeggen over wat die doorwerking was?

De heer **Uijenbroek**:

Opzet/grove schuld gaat erover dat als het verwijtbaar is richting de burger, hij niet in aanmerking komt voor een betalingsregeling. Die verwijtbaarheid kan erin liggen dat -- ik geef maar wat voorbeelden -- je je DigiD uit handen hebt gegeven. Ja, dat moet je echt niet doen. Of dat er informatie niet is aangeleverd of er bewust verkeerde informatie is aangeleverd. Dan kom je niet in aanmerking voor een betalingsregeling die verder gaat dan een standaardbetalingsregeling.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, precies. Dus dan zit je eigenlijk in een veel ...

De heer **Uijlenbroek**:

Dan zit je in een veel strakker keurslijf, ja.

De heer **Van Wijngaarden**:

En zijn er weinig flexibiliteiten meer.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, dan is er weinig flexibiliteit.

De heer **Van Wijngaarden**:

Uiteindelijk is later gebleken -- maar dat is pas veel later -- dat in 96% van de gevallen mensen eigenlijk ten onrechte daarin zaten.

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, volgens mij heeft de staatssecretaris het beleid veranderd, waardoor 96% van de gevallen nu niet meer o/g's zijn. Het is dus niet zozeer ... Er is veel ruimhartiger met de criteria omgegaan en dan krijg je natuurlijk een andere uitkomst.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, oké.

De heer **Uijlenbroek**:

En dat staat ook bij de vragenbeantwoording die de staatssecretaris recent heeft gestuurd.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ik verwees net naar die notities. Hoe verliepen de besprekingen met de staatssecretaris over die notities?

De heer **Uijlenbroek**:

Het is best wel een puzzeltocht om met elkaar goed te doorgronden hoe dat in elkaar zit. Daar heeft de staatssecretaris echt altijd de positie in gekozen dat hij natuurlijk wil dat we alles doen om het voor de burger zo goed mogelijk te maken.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, want ik begreep dat de staatssecretaris opmerkt dat hij de informatie daarin veel te technisch vindt. Hij zegt letterlijk: de rillingen lopen over mijn rug.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja.

De heer **Van Wijngaarden**:

Hoe heeft u dat punt, dat soort opmerkingen, daarna met hem besproken?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik weet niet of die opmerkingen los zijn besproken, maar zijn reactie op de nota is natuurlijk veelzeggend. Daar zie je natuurlijk toch gebeuren dat het hele technisch denken dominant is en dat men gewoon probeert uit te leggen hoe het in elkaar zit, en de staatssecretaris daarbij terecht wijst op het burgerperspectief.

De heer **Van Wijngaarden**:

Eigenlijk koos de staatssecretaris daar een ander perspectief dan de dienst.

De heer **Uijlenbroek**:

Je ziet dat ... De dienst is natuurlijk in dat opzicht ... Dat legt uit wat het moet doen binnen welke kaders. Dat past gewoon soms niet. En dat bleek hier ook echt niet te passen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Hieruit blijkt ook wel dat de staatssecretaris op de hoogte was van wat het opleggen van opzet/grove schuld betekende.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, hij doorzag dat goed naar mijn idee.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Dan geef ik het woord terug aan collega Van Aalst.

De heer **Van Aalst**:

Dan komen we eigenlijk bij een soort doorbraak rondom de proportionaliteitsdiscussie. In de brief van 11 juni 2019 geeft de staatssecretaris aan dat hij samen met Sociale Zaken wil gaan onderzoeken of tot die meer proportionele benadering kan worden gekomen. Dat is de discussie om niet alles terug te vorderen wanneer een deel van de kosten niet is betaald. Vervolgens ontstaat daaruit een ambtelijke werkgroep, samen met SZW. Wat was uw betrokkenheid bij die werkgroep?

De heer **Uijlenbroek**:

Die was zeer dun. Ik zei: zeer dun. Er zullen ongetwijfeld mensen van de Belastingdienst bij gezeten hebben.

De heer **Van Aalst**:

Maar u zat daar niet bij en u weet ook niet precies wie daar ...

De heer **Uijlenbroek**:

Ik zat daar niet bij. Dit heeft zich echt heel ver buiten mijn blikveld ... Daar zal ongetwijfeld de reguliere beleidspoot nog bij gezeten hebben.

De heer **Van Aalst**:

Had u daar niet graag aan tafel gezeten, juist omdat u al direct in uw honderddagenbrief aangaf dat hier iets aan moest gebeuren? Nu komt het zover en gaat men met die proportionele benadering aan de gang. Had u daar niet graag aan tafel gezeten?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik had natuurlijk al veel eerder met Gert-Jan Buitendijk afgesproken dat we dit zouden gaan doen, zie het verbeterprogramma voor de kinderopvangtoeslag. In dat opzicht zou je dus ook kunnen zeggen: goed dat het nu wordt opgepakt.

De heer **Van Aalst**:

Nee, mee eens. Maar de werkgroep komt er. Ik denk dan: wilt u op zo'n moment niet ook de regie hebben en zegt u dan niet "ik wil bij die werkgroep"?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, want als directeur-generaal -- dat moet u echt beseffen -- kun je, met 30.000 mensen en honderden wetten, niet bij alle werkgroepen gaan zitten.

De heer **Van Aalst**:

Dat snap ik. Maar in dit geval, juist omdat dit punt zo belangrijk was ...

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, maar er zijn echt heel veel belangrijke punten bij de Belastingdienst.

De heer **Van Aalst**:

Dat is ook waar.

De heer **Uijlenbroek**:

Deze is ook heel belangrijk. Zeker als je al eerder hebt afgesproken dat je het gaat doen en daar al definitieve afspraken over zijn, moet je dat ook loslaten. Dan kunnen andere mensen het uitwerken.

De heer **Van Aalst**:

Ja. Op 9 oktober besluiten de staatssecretarissen van zowel Financiën als Sociale Zaken dat zij proportioneel willen gaan terugvorderen en de wet daarvoor willen gaan aanpassen. Heeft u een verklaring waarom dat nu wel lukt en in het verleden eigenlijk niet?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, ik denk dat weer geldt dat bij iedereen het probleembesef doordringt. Als dat probleembesef doordringt, zie je natuurlijk dat het makkelijker gaat om naar een oplossing toe te werken.

De heer **Van Aalst**:

In de notitie zien we ook dat er zeven ton nodig is om die maatregel te dekken. Heeft dat nog gespeeld in het verleden?

De heer **Uijlenbroek**:

Daar kan ik me echt niets van herinneren. Ik kan niet geloven dat dat ...

De heer **Van Aalst**:

Dat dat een belemmering is geweest?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat dat een belemmering is geweest. En als het een belemmering was geweest, dan was het bij mij op het bureau gekomen.

De heer **Van Aalst**:

Op 23 oktober 2019 komt de Raad van State terug op eerdere uitspraken. Toeslagen mag niet altijd de gehele toeslag terugvorderen als de eigen bijdrage niet geheel is betaald. Welke gevolgen had dit voor de discussie met Sociale Zaken over het wijzigen van de wet?

De heer **Uijlenbroek**:

Daar kan ik u geen antwoord op geven.

De heer **Van Aalst**:

Want door de uitspraak van de Raad van State is de wetswijziging niet meer nodig.

De heer **Uijlenbroek**:

Je zou kunnen zeggen dat op dat moment de Raad van State de echte draai maakt en ook uit de tunnel stapt. Ja, dat geeft wel even een forse beweging.

De heer **Van Aalst**:

Hoe landde die uitspraak van de Raad van State bij de Belastingdienst?.

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, wel echt van: wauw, dit is wel even nieuwe jurisprudentie. Ja, dat dat wel echt een hele fundamentele was. Ik weet zeker dat er mensen in de dienst zullen zijn geweest die dachten: hèhè, eindelijk. Ik weet ook zeker dat er mensen verbaasd waren dat de draai nu gemaakt wordt en wat dat dan betekent, want dan moet die nieuwe jurisprudentie wel, zoals altijd, natuurlijk gewoon verwerkt worden in alle nieuwe beslissingen. Wat deze uitspraak natuurlijk bijzonder maakt is dat hij ook terugwerkende kracht toevoegde, wat echt een juridisch novum is op deze manier. Daarmee is hij vanuit vele perspectieven heel fundamenteel.

De heer **Van Aalst**:

Als u nou terugkijkt en daarbij in ogenschouw neemt dat ook de landsadvocaat in 2009 al een soort van advies neerlegde, wat is dan uw reflectie daarop, ook als we kijken hoelang dit heeft geduurd?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, ik denk dat je dit zo niet kan zeggen op deze manier. Kijk, in 2009 is natuurlijk op een of andere manier niet goed gewogen, waardoor het systeem vervolgens helemaal is dichtgegroeid met uitspraken en iedereen -- echt iedereen -- dacht dat het niet anders kon. Dan zie je dat ook bij de Raad van State de draai wordt gemaakt. Dat is precies wat ik al in mijn tweeminutenbijdrage zei: het is een dramatische ... Het is echt een ramp in slow motion.

De heer **Van Aalst**:

Ja. Ik geef het woord aan mijn collega Van Wijngaarden.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Ik wil het nog even met u hebben over de informatievoorziening van de Belastingdienst. In september 2019 wordt in een interne evaluatie geconcludeerd dat de basisvoorwaarden niet aanwezig waren om vanuit de Belastingdienst de juiste informatie beschikbaar te krijgen. U was op dat moment ruim tweeënhalf jaar directeur-generaal Belastingdienst. Wat heeft u zelf gedaan om de informatievoorziening vanuit de Belastingdienst te verbeteren?

De heer **Uijlenbroek**:

Dan ga ik weer terug naar mijn honderddagenbrief, want daar staat het in.

De heer **Van Wijngaarden**:

Het is een van de tien punten, denk ik?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, het is een van de tien punten. Daar zit natuurlijk een gigantisch probleem. Daar hebben we verschrikkelijk veel energie in gestoken. Dat begint met de hele inventarisering van alle applicaties en wat daar allemaal omheen speelt. Dat heeft uiteindelijk uitgemond in een brief, die overigens in mei 2019 bij de Tweede Kamer heeft gelegen, waarin eigenlijk staat: "De Belastingdienst heeft zo veel op z'n bordje liggen dat we met de automatisering niet meer alles kunnen waarmaken. Dus geef ons daar alsjeblieft wat lucht." Wat nog eens extra problematisch is bij de toeslagensfeer is dat er natuurlijk een nieuw systeem is ingevoerd. Wij praten nu natuurlijk voortdurend over de CAF-zaken, maar ik zei al eerder dat het breder is dan CAF. Het gaat ook om het regulier individueel toezicht, waarmee het in die tijd ook niet goed ging, want ook daar zijn er bruuske stopzettingen geweest. Daar is gewoon nog niet naar gekeken, maar het is belangrijk om dat te onderstrepen. We kijken ook alleen naar het tijdsgewricht vanaf 2012 of zo, maar de jaren daarvoor is het ook gebeurd, dus het is echt zelfs nog groter dan de CAF-scope die wij met elkaar hebben. Het is veel fundamenteler.

Het probleem is dat je dan ook nog eens in het oude systeem zit, want in 2011 is het nieuwe systeem gekomen. Daar heb je natuurlijk nog meer informatieverlies, want als je van een oud naar een nieuw systeem gaat verlies je ook een heleboel. Dat is ook een gigantisch probleem. Wat er verder nog bijkomt is dat de informatiehuishouding in de massale systemen best wel redelijk op orde is, maar alles daaromheen ... Zie ook de hele CAF-problematiek. Dan zie je dat dat gewoon in gemeenschappelijke directies staat, soms in individuele directies. Daar zie je dat de documentaire informatiehuishouding niet op orde is. Dat is ook een groot vraagstuk bij de Belastingdienst. We hebben in 2017, 2018 al diverse trajecten opgestart om dat te verbeteren. Daar is dus heel veel energie in gestoken. Maar ik zeg er meteen bij: het oplossen van het probleem is echt heel groot. Dat bedoelde ik ook te zeggen: de Belastingdienst is een jarenlang veronachtzaamde organisatie en dat los je niet in twee jaar op.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dus het is ook nog niet opgelost, zegt u.

De heer **Uijlenbroek**:

Het is nog niet opgelost en het is de komende jaren ook niet opgelost, kan ik u zeggen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Welke kwalificatie geeft u in één woord aan die informatievoorziening binnen de Belastingdienst?

De heer **Uijlenbroek**:

Op de massale processen loopt die goed -- dat maakt u zelf ook mee als u uw jaarlijkse inkomstenbelastingaangifte gaat doen -- maar alles wat buiten de massale processen valt heeft nog heel veel verbetermogelijkheden.

De heer **Van Wijngaarden**:

In de evaluatie staat ook dat de cultuur binnen de Belastingdienst door het kerndepartement werd ervaren als "zelfbeschermend" en "te weinig kritisch". Toetsing door het kerndepartement werd door de Belastingdienst gewantrouwd en gezien als te gedetailleerd. Heeft u de cultuur binnen de Belastingdienst ook ervaren als zelfbeschermend en te weinig kritisch?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, ik denk dat ze elkaar binnen de Belastingdienst flink tegen kunnen spreken, kan ik u zeggen. Ik denk dat er een hele mooie ... Uit welke nota citeert u nu eigenlijk?

De heer **Van Wijngaarden**:

Dit is een evaluatie van het reflectieteam van 25 september 2019.

De heer **Uijlenbroek**:

En wat evalueren ze?

De heer **Van Wijngaarden**:

Crisisorganisatie.

De heer **Uijlenbroek**:

Daar speelde wel even iets anders. Hebt u ook mijn e-mail aan de staatssecretaris ... Dat is deze, hè? Hebt u mijn ... Dit gaat over de crisisorganisatie. Jasper Wesseling werd toen als crisismanager aangesteld, op 4 juni. Dat is inderdaad geëvalueerd. Die evaluatie is gedaan door een aantal medewerkers van de sg. Ik vond dat geen goede evaluatie. Dat heb ik de

staatssecretaris en de sg ook laten weten in een e-mail van 10 oktober 2019. Ik weet niet of u die e-mail in uw bezit hebt?

De heer **Van Wijngaarden**:

We hebben vreselijk veel in bezit. Nee, het komt me niet ...

De heer **Uijlenbroek**:

Ik heb hem hier anders wel, maar ik heb hem alleen op papier.

De heer **Van Wijngaarden**:

We zijn heel benieuwd ...

De heer **Uijlenbroek**:

Ik heb precies hetzelfde probleem. Daarin heb ik gezegd: ik heb de staatssecretaris geadviseerd dat deze evaluatie niet helpt om te komen tot een oplossing van de problemen en hem geadviseerd een echt onafhankelijk onderzoek te doen. De onderbouwing voor dat advies was ook dat het niet onafhankelijk was, want het was juist gedaan door medewerkers van de persoon die de beslissing genomen gehad, dat er een sterke vooringenomenheid uit de aanpak van de evaluatie blijkt en dat de aanpak ook ...

De **voorzitter**:

Maar meneer Uijlenbroek, de vraag is of u ook vindt dat de Belastingdienst zelfbeschermend en weinig kritisch is. Onze vraag is niet wat u van het onderzoek vindt. Kunt u gewoon op die vraag antwoord geven? Dan mag u zelf natuurlijk vinden dat u het daar totaal mee oneens bent.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik vind dat er ... Als u deze vraag los van het onderzoek stelt, dan denk ik dat er wel degelijk zelfkritischheid in de Belastingdienst zit. Dan denk ik dat er wel degelijk een neiging is om uit te leggen hoe zaken werken en om uit te leggen waarom dingen zijn zoals ze zijn en in welk wettelijk kader, en dat dat in de samenwerking met het kerndepartement als defensief ervaren kan worden. Maar ik vind dat de mooiste beschrijving van de cultuur van de Belastingdienst en ook de cultuur van het kerndepartement en de samenwerking daartussen ... Er is een hele mooie evaluatie gedaan door de ADR over ongeschreven regels, die overigens ook naar de Kamer is gestuurd. Die geeft denk ik een betere analyse van de cultuur van de Belastingdienst, het ministerie van Financiën en de samenwerking daartussen.

De heer **Van Wijngaarden**:

Met de kwalificaties "zelfbeschermend" en "te weinig kritisch" bent u het in ieder geval niet eens.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik zou die woorden zo niet ... Nee. Wat ik wel zou zeggen: veel te veel de neiging om alles technisch uit te leggen, veel te veel de neiging om daarbij onvoldoende oog te hebben voor de effecten van dingen op anderen en onvoldoende neiging om vanuit een ander perspectief naar je eigen werk te kijken. Dat kan soms het politieke perspectief zijn, maar ook het burgerperspectief.

De heer **Van Wijngaarden**:

Precies, ja. Hoe heeft minister Hoekstra van Financiën die informatievoorziening eigenlijk ervaren?

De heer **Uijlenbroek**:

Wat bedoelt u met "die informatievoorziening"? Hebt u het over iets specifiek of in zijn algemeenheid?

De heer **Van Wijngaarden**:

In zijn algemeenheid.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk dat de minister van Financiën ... Maar dat geldt net zo goed voor de staatssecretaris, Menno, en het geldt ook voor mij: dat wij niet vrolijk werden van de manier waarop die informatievoorziening liep.

De heer **Van Wijngaarden**:

Wat werd u er dan wel van?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou ja, dat je wilt dat alles goed boven tafel komt. En als dat niet lukt, ga je er nog harder aan sleuren en trekken. Tegelijkertijd moet je begrijpen waarom het dan niet lukt, dus dan ga je je daarin verdiepen.

De heer **Van Wijngaarden**:

U zegt: wij werden er niet vrolijk van. Dat geldt dus ook voor de minister van Financiën en de staatssecretaris van Financiën.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat geldt voor mij ... Maar ik denk dat ook mensen binnen de Belastingdienst zelf er niet vrolijk van werden. Dat geldt ook voor de directeur Toeslagen. Die werd er ook niet vrolijk van.

De heer **Van Wijngaarden**:

"Er niet vrolijk van"; het klinkt nog wat eufemistisch.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, maar ik ben niet iemand van grote woorden ...

De heer **Van Wijngaarden**:

Nee, dat hoeft ook niet, hoor.

De heer **Uijlenbroek**:

... dus legt u dat niet verkeerd uit. Maar dat is niet goed -- laat ik het dan zo formuleren -- en dat moet beter. Tegelijkertijd moet je wel beseffen dat "oké, het moet beter" niet van de ene op de andere dag is gedaan. En laten we eerlijk zijn: tot op de dag van vandaag is dat probleem nog steeds manifest.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat heeft u goed duidelijk gemaakt, ja. Op verzoek van de minister van Financiën wordt in september 2019 een tijdelijk over de CAF-zaken opgesteld. De minister vindt de tijdelijk nog niet concreet genoeg en wil dat deze aangevuld wordt. De Belastingdienst kiest er in eerste instantie in overleg met u niet voor om dit verzoek door te voeren. Waarom heeft u dat verzoek niet doorgevoerd?

De heer **Uijlenbroek**:

Even kijken. Kunt u dat verzoek nog even herhalen voor mij?

De heer **Van Wijngaarden**:

Het ging om het verzoek van de minister van Financiën ...

De heer **Uijlenbroek**:

Van wanneer was dat?

De heer **Van Wijngaarden**:

September 2019. Toen is er een tijdelijk over de CAF-zaken opgesteld. De minister van Financiën geeft aan dat hij die tijdelijk nog niet concreet genoeg vindt en wil dat die aangevuld

wordt. Maar de Belastingdienst kiest er in eerste instantie, in overleg met u, niet voor om dit verzoek door te voeren.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik zou echt even moeten uitzoeken hoe dat zit, want deze heb ik niet paraat. Ik zou dus moeten kijken wat daar gebeurd is om dat te weten.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat stellen wij op prijs. Dan kom ik bij de volgende vraag. De interne evaluatie van september 2019 gaat ook in op de vraag waarom het zo lang heeft geduurd voordat signalen in dit dossier zijn herkend. Er wordt gesteld dat signalen dat een inhoudelijke koerswijziging nodig was, vanuit een eenzijdige visie werden weggeredeneerd zonder daarbij expliciet oog te hebben voor mogelijke politieke implicaties. Hoe is die eenzijdige visie volgens u ontstaan?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk dat we heel breed met z'n allen heel erg vastzaten in het denken wat juridisch wel en niet kon. Ik interpreteer dat dat die eenzijdige visie is.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja, want de signalen leidden niet tot interventies, mede omdat de informatievoorziening vanuit de Belastingdienst onvoldoende was. Ook zou de Belastingdienst signalen vanuit het kerndepartement niet hebben opgepakt. Is het ook uw beeld dat het vooral aan de Belastingdienst te wijten is dat signalen lang niet zijn herkend?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee. Nee, ik denk dat dat te makkelijk is.

De heer **Van Wijngaarden**:

Dat vindt u te makkelijk.

De heer **Uijlenbroek**:

U bent nog steeds aan het citeren uit dat onderzoek?

De heer **Van Wijngaarden**:

We hebben het over een interne evaluatie van september 2019, inderdaad.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, maar ik kan die conclusie gewoon niet delen. U stelt ... Dat is weer die terugkoppeling

van de reflectie CAF. U neemt die conclusie voor waar aan. Dat is precies de reden waarom ik daar heel afwijzend op heb gereageerd.

De heer **Van Wijngaarden**:

Nou, ik neem niets voor waar aan, meneer Uijlenbroek, maar wij constateren dat er een conclusie van het reflectieteam is geweest en wij vragen uw reactie daarop.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, en ik heb het hele rapport van het reflectieteam nadrukkelijk afgewezen, omdat dat zo'n vooringenomen evaluatie was dat je daar gewoon geen conclusies aan kan verbinden, omdat het veel genuanceerder ligt. Dat is ook de reden waarom ik bij de staatssecretaris ervoor heb gepleit om een écht onafhankelijk onderzoek te doen. Daar is niet meer op gereageerd.

De heer **Van Wijngaarden**:

Ja. Ik geef het woord terug aan collega Van Aalst.

De heer **Van Aalst**:

Ja, tot slot eigenlijk onze laatste vragen. We willen even kort met u terugblikken. Ik heb u net al een kleine opsomming gegeven van wat wij de afgelopen week opgehaald hebben en terug hebben zien komen. Volgens mij hebben we enerzijds gezien dat het ene ministerie naar het andere wijst. Volgens mij brengt u dat bij elkaar door te zeggen "het is een ramp geweest waar we allemaal aan meegewerkt hebben", als ik het goed begrijp.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, en mag ik er nog iets aan toevoegen?

De heer **Van Aalst**:

Zeker.

De heer **Uijlenbroek**:

Kijk, wat voor mij echt nog altijd een groot vraagteken is ... De oplossing die nu gekozen is, gewoon het aanpassen van de Awir, had ook veel eerder gekund. Dat had dus ook al in de jaren 2012 en 2014 gekund. Dus ik snap dat er gezegd wordt: maar Sociale Zaken had de wet aangepast. Ja, dat had het ministerie van Financiën ook zelf kunnen doen. Dat is de oplossing die nu gezocht is. Wetswijziging is ook even al in juni op tafel geweest, hoor, maar dat is toen terzijde gelegd omdat het te lang zou duren. Het directoraat-generaal Fiscale Zaken had de Awir gewoon kunnen aanpassen met de hardheidsclausule, hoor. Financiën

had het ook weer helemaal in eigen hand. Dus ik vind echt dat dit een onderwerp is waarbij we niet naar elkaar moeten wijzen omdat iedereen ... Dat geldt ook voor mij, hoor, want ik had natuurlijk ook met de kennis van nu in die jaren dat ik daar had gezeten een nog betere bijdrage kunnen leveren om dit snel op te lossen. De hele Awir-aanpassing: waarom heeft die niet veel eerder plaatsgevonden? Die vraag ben ik nog nergens tegengekomen. Daar zit ik zelf ook echt nog mee.

De heer **Van Aalst**:

Ja. U heeft op een bepaald moment, in oktober 2019 om precies te zijn, besloten om toch in gesprek te gaan met de voormalige leden van het mt Fraude. Klopt dat?

De heer **Uijenbroek**:

Ja.

De heer **Van Aalst**:

Kunt u ons nog even vertellen wat de rode draad uit die gesprekken is? Want daar zitten natuurlijk de mensen aan tafel die ook bijvoorbeeld de Palmennotitie in handen hebben gehad.

De heer **Uijenbroek**:

Er was ... In de media en in het parlement werd er veel over individuele ambtenaren gesproken. Dat is de aanleiding geweest voor de sg om aan mij te vragen: joh, Jaap, wil jij uitzoeken of die mt Fraude-leden verwijtbaar gehandeld hebben? Want er is een groot verschil, hè: politieke verantwoordelijkheid reikt veel verder dan ambtelijke verantwoordelijkheid. De ambtelijke verantwoordelijkheid is: wat kan ik een individuele medewerker aanrekenen voor zijn individuele gedrag? Ik heb naar aanleiding van dat verzoek van de sg met alle mt-leden van mt Fraude die toen nog werkzaam waren bij de Belastingdienst interviews gehad. Dat heb ik samen met mijn plaatsvervangend directeur-generaal gedaan. Daar zijn verslagen van gemaakt. Die verslagen zijn geaccordeerd door de geïnterviewden. Die zijn ook in uw bezit, weet ik. De uitkomsten van die gesprekken zijn ook naar de Kamer gestuurd. Dat heet de "rodedradennotitie". Ik heb helemaal uitgezocht in welke mate een individueel iets te verwijten valt. Ik heb toen al aan hen gevraagd: waarom heb je dit gedaan, waarom heb je dat gedaan? Bij alles wat zij gezegd hebben, heb ik gezocht naar onderliggende bronnen, want je kunt wel zeggen "dit of dat", maar dan wil ik ... Staat het in een Kamerbrief, staat het in een rapportage? Mijn conclusie was toen dat op basis van die informatie er geen individueel verwijtbaar handelen te constateren was en ... Ja, dat is de reden en zo is het gebeurd.

De heer **Van Aalst**:

Ja. Dat beeld heeft u de afgelopen week ook hier weer teruggehoord, waarschijnlijk.

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, eigenlijk, bijvoorbeeld het hele idee dat hier ook langskwam dat ... De toenmalig directeur FIOD had het idee van een CAF. Dat is inderdaad ingebracht. Hoe dat verder is opgepakt, kun je daarin teruglezen, in die verslagen. Je ziet ook in die verslagen natuurlijk de wisselende opvatting over de betekenis van het mt Fraude en de besluitvorming daarin. De ene denkt: er werd besloten, gehoord de dg. De andere denkt: nee hoor, het was een beetje een afstemoverleg. Ja, dat is veelzeggend over hoe die beelden uit elkaar lopen. Onder mijn verantwoordelijkheid heb ik op dat punt heel veel veranderd in de Belastingdienst. Daar zult u dat soort onduidelijkheden niet meer aantreffen.

De heer **Van Aalst**:

Even een korte vraag aan u zelf. Als u terugkijkt: deelt u eigenlijk de conclusie dat u ook eerder bij SZW aan het bureau had moeten rammelen? Want dat verwijt kwam natuurlijk: "We hebben Financiën niet gezien op SZW. Waarom hebben ze niet eerder aan de bel getrokken?" Herkent u zich daarin? Herkent u zich erin dat u eerder richting Sociale Zaken had moeten rennen en had moeten zeggen: jongens, tot zover en niet verder?

De heer **Uijlenbroek**:

Heeft deze vraag betrekking op de situatie voor 2017?

De heer **Van Aalst**:

Nee. We hebben natuurlijk de afgelopen dagen ook gesproken met mensen die in 2016 bij Sociale Zaken kwamen en eigenlijk pas gesprekken kregen met de Belastingdienst in 2018, waarvan wij zeiden: nou, dat is best wel een lange termijn voordat u met elkaar in gesprek gaat, als er zo veel op de achtergrond speelt. Ik bedoel: al uw collega's hebben gezien ... Iedereen had buikpijn. Maar mijn beeld is nog niet dat u ... Maar misschien zie ik dat verkeerd, dus daarom vraag ik het aan u: wanneer heeft u aan dat bureau staan rammelen van "jongens, er moet wat gebeuren"?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, ja, kijk, ik heb ook buikpijn hoor, maar mijn positie is hier natuurlijk een andere in, omdat ik natuurlijk in 2017 pas ben gekomen bij de Belastingdienst. Dus eigenlijk is alles waar nu over praten daarvoor gebeurd. Dan zie je dat de oplossing natuurlijk heel lang op zich heeft laten wachten. Dat ben ik meteen met u ... En daar kunt u mij op aanspreken. Wat ik u uitleg, is dat dat besef van "dit moet allemaal van wet- en regelgeving" ... Nou, dat zat

wel heel diep verankerd overal. Dan zie je ook dat er vanuit dat perspectief gehandeld is. Ik zeg er meteen bij dat ik mij pas in 2019 bewust ben geworden van de effecten die dit heeft op burgers en we in 2018 natuurlijk de disproportionaliteit al hadden afgesproken in het kader van dat verbeterplan. Maar ik zeg er meteen bij dat in 2018 ik niet het besef had dat het ontbreken van die proportionaliteit deze grote consequenties had, omdat dat mij gewoon niet bereikt had en er tegelijkertijd een soort acceptatie en berusting bij de Belastingdienst was. Want u mag best weten dat ik pas in de zomer van 2019 kennis heb kunnen nemen van die nota's die in 2012 en 2014 naar de bewindspersonen en Sociale Zaken ... Daarvoor wist ik dat niet eens. Dat was echt geschiedenis. Hoe pijnlijk voor de ouders, zeg ik er meteen bij, hè.

De heer **Van Aalst**:

Ik vind het een schokkende constatering inderdaad dat u ...

De heer **Uijlenbroek**:

Niemand heeft tegen mij gezegd "joh, Jaap, maar hier zit een heel groot probleem en daar zijn we al jaren mee aan het worstelen", omdat er blijkbaar een soort acceptatie was dat het dan zo maar moest.

De heer **Van Aalst**:

Ik vind het schokkend dat we dus beleid uitvoeren waarvan iedereen buikpijn heeft, maar waar we blijkbaar dan toch niet de conclusie komen van ... Dat we blijkbaar zo ver van die maatschappij af staan dat we niet in de gaten hebben wat we aanrichten. Dat vind ik een schokkende conclusie.

De heer **Uijlenbroek**:

Dat ben ik helemaal met u eens, en nog sterker: dat is wat ik de "ramp in slow motion" noem, want het gaat maar door en het gaat maar door. En laten we eerlijk zijn: zelfs tot op de dag van vandaag. En het besef ... Ik heb ... Het probleem is wat groter. Ja, het is verschrikkelijk om te moeten zeggen, maar het is ook gebeurd buiten de CAF-populatie, de stopzettingen en alle tekortkomingen met de gegevens. Het is ... Het had ook nog via andere wegen opgelost kunnen worden, zei ik net, met een aanpassing van de Awir gewoon. Het is allemaal niet gebeurd.

De heer **Van Aalst**:

Een laatste korte vraag en dan geef ik hem aan de voorzitter. Wat is uw inschatting: is het lek boven of komt er nog heel wat op ons af?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, ja, ik ben weg sinds januari bij de Belastingdienst. Wat ik uit de kranten lees, is dat het niet soepel gaat. Laat ik het daarbij laten.

De heer **Van Aalst**:

Ik geef het woord aan de voorzitter.

De **voorzitter**:

We gaan even schorsen, want u zit al meer dan tweeënhalf uur op uw stoel. Misschien voelt het korter, maar het is wel zo. Het is nu bijna 12.10 uur. Ik stel voor dat we om 12.25 uur, om eens een ingewikkeld tijdstip te noemen, weer doorgaan.

De vergadering wordt van 12.08 uur tot 12.25 uur geschorst.

De **voorzitter**:

Zo, daar zijn we weer. Ik geef het woord aan mevrouw Kuiken.

Mevrouw **Kuiken**:

Dank u wel. Het is me opgevallen in dit verhoor dat u een buitengewoon goed geheugen heeft, ook in de wijze waarop u 4 juni beschreef, dus ik hoop nog even een beroep te kunnen doen op dat uitstekende geheugen. Daarom heb ik nog een aantal vragen aan u, onder andere over de bevinding van de ADR dat zij uw overdrachtdossier, dat u heeft gekregen bij uw aantreden, niet hebben ontvangen. Klopt dat?

De heer **Uijlenbroek**:

Er is nooit naar gevraagd. De ADR heeft een onderzoek gedaan. De concepttekst van het ADR-onderzoek, dat ik voorgelegd heb gekregen toen ik overigens al uit dienst was: daar heb ik netjes op gereageerd. In de concepttekst werd op geen enkele wijze verwezen naar het overdrachtdossier. In de eindversie die verspreid is, werd ineens verwezen naar het overdrachtdossier. In mijn e-mail die ik daarover toen gestuurd heb, heb ik de ADR erop gewezen dat ze die zin hebben toegevoegd na het concept dat ik gezien had, en daarbij heb ik ze er ook op gewezen dat ze mij überhaupt niet gevraagd hebben of er een overdrachtdossier was en dat ik dat gewoon nog thuis in mijn bezit heb, want ik hou mijn dossiers graag op orde. Ik heb ze ook aangegeven dat Toeslagen daar niet in voorkwam. Dus als ze erom gevraagd hadden, hadden ze het kunnen krijgen, maar ze hebben de zin opgeschreven zonder erom te vragen.

Mevrouw **Kuiken**:

Een ander punt is, en waarom dat even belangrijk is: ik hoor u ook hier weer beginnen over het gastouderbureau Dadim en dat er sprake was van fraude ...

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, dat heb ik niet gezegd. Ik wil daar even heel scherp in zijn. Er was een signaal om een onderzoek te gaan doen. Dat onderzoek heeft geconstateerd dat negen van de tien dossiers die daar getrokken zijn, niet op orde waren. Vervolgens is daar de conclusie uit getrokken: dit is geen fraude, maar ernstige administratieve tekortkomingen. Op basis van die ernstige administratieve tekortkomingen is tegen Toeslagen gezegd: wil je even deze hele populatie controleren. Tegelijkertijd zeg ik erbij: ik kan best wel inleven en begrip tonen dat mensen denken "joh, wat een diep onderzoek; ze verdenken mij van fraude", maar dat gevoel is iets anders dan of er echt sprake is van een vermoeden van fraude, want dat is er niet, nog sterker: er is geconcludeerd dat er juist geen fraude was, maar ernstige administratieve tekortkomingen.

Mevrouw **Kuiken**:

Maar u bent ook met me eens dat de wijze waarop er toen vervolgens is gehandhaafd, passend is bij vermoedens van fraude?

De heer **Uijlenbroek**:

Er is niet gehandhaafd. Er is toezicht gehouden. Handhaven is iets heel anders dan toezicht. Dat is overigens ook in het taalgebruik in de Belastingdienst ... U mag best weten dat ik mij daar ook aan ergerde. Ik ga nu een zin uitspreken. Die kennen alle mensen die bij mij gewerkt hebben. Ik geef het voorbeeld: de badmeester heeft de hele dag toezicht gehouden, hij heeft twee keer in het zwembad gehandhaafd. Dat is het verschil tussen handhaven en toezicht houden. Er is niet vanuit een fraudeopzet en -aanpak, er is vanuit een toezichtsaanpak gehandeld.

Mevrouw **Kuiken**:

Maar waarom stel ik dat zo expliciet: ten eerste omdat we nu weten -- dat is ook meerdere malen erkend -- dat ze onterecht in dat bankje zijn gezet. Correct?

De heer **Uijlenbroek**:

Ze zijn niet in dat bankje gezet. Er was een signaal dat er iets niet goed was. Naar aanleiding daarvan is onderzoek gedaan. Dat onderzoek is gewogen. De uitkomst van dat onderzoek is gewogen: is er nou wel of niet sprake van fraude? Toen is de conclusie: er is geen sprake van fraude. Als er namelijk een fraudevermoeden was geweest ...

Mevrouw **Kuiken**:

Mag ik het anders formuleren? Want ik wil voorkomen dat we in een woordenspel terechtkomen. Ik zoek meer naar: hoe is er vervolgens gehandeld in de zaak van Dadim en welke maatregelen zijn getroffen?

De heer **Uijlenbroek**:

Naar het bedrijf kijkend ... Volgens mij is het belangrijk om uit elkaar te trekken: aan de zaak Dadim zitten veel aspecten. In de zaak-Dadim zit het aspect op het gastouderbureau zelf en natuurlijk de vraagouders. Naar de vraagouders is buitengewoon onzorgvuldig gehandeld, met het stopzetten als groep, met het niet nakomen van de juridische waarborgen ...

Mevrouw **Kuiken**:

Zou u die maatregelen willen bestempelen als passend bij een verdenking van fraude?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, want er was geen verdenking van fraude. Er werd naar de burgers toe ...

Mevrouw **Kuiken**:

Maar u zegt: Dadim was geen fraude, want er is geen strafrechtelijk onderzoek gedaan. Dat is me helder. Gelijktijdig, als het gaat om onrechtmatig handelen, zou voorlichting of handhaving of de kans om het te herstellen in de rede liggen. Maar dat gebeurde niet, want bij de ouders werd meteen stopgezet. Dus de maatregelen waren, als we dat nu terugkijken, passend bij zoals je zou optreden bij fraude, ...

De heer **Uijlenbroek**:

Nee.

Mevrouw **Kuiken**:

... ernstig bewust ontoelaatbaar handelen. Bent u dat met me eens?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, want zo mag je ook niet optreden bij fraude. Ook als er fraudevermoedens zijn, hoor je juridisch zorgvuldig te handelen.

Mevrouw **Kuiken**:

Het mag niet, maar mijn vraag is: het is wel gebeurd, toch?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, ja maar doordat u in uw vraagstelling de relatie legt naar fraude wordt het zo ingewikkeld.

Mevrouw **Kuiken**:

Laten we dat woord "fraude" even vergeten. U bent heel precies. Correct, dus laten we dat woord "fraude of niet fraude" even vergeten. Mijn vraag is meer: er is meer gehandeld dan alleen maar of er onregelmatigheden waren. Bent u dat met me eens, als ik kijk hoe er gehandeld is bij de ouders?

De heer **Uijlenbroek**:

Richting de ouders is er buitengewoon onzorgvuldig gehandeld. Zij zijn geschaad in hun juridische rechten. Dat zit op een aantal punten. De commissie-Donner heeft dat heel goed beschreven. Dat zit natuurlijk op het punt van de generieke stopzetting, waardoor de individuele beoordeling ontbrak. Dat zit op het punt dat de manier waarop aanvullende informatie is uitgevraagd niet goed is gegaan. Dat zit op het punt dat als de informatie dan werd aangeleverd, die ook weleens zoekraakte. En dat zit natuurlijk op het punt dat het ook in de bezwaarbehandeling allemaal veel te lang duurde. De commissie-Donner heeft nog een ander ernstig fenomeen, ook voor mij, blootgelegd. Wat ik toen niet wist, is dat zelfs de bezwaarschriftbehandeling niet altijd goed, onafhankelijk plaatsvond. Daar zat een stukje beïnvloeding op dat niet hoorde. Dat is gewoon fout en dat had zo niet mogen. Daar zijn burgers aangetast in hun rechten. Dat is in die tijd ... Ik benadruk dat het allemaal drie, vier jaar voor de tijd was dat ik bij de Belastingdienst begon, dus ik vel een oordeel over iets wat gebeurd is voor mijn tijd. Dat heeft de Belastingdienst gewoon niet goed gedaan.

Mevrouw **Kuiken**:

Het ging in dit geval al over 157 aangesloten ouders. Daarom is het belangrijk om dat nog even te benoemen, omdat elke keer teruggegaan wordt in dat frame "er waren duidelijke aanwijzingen dat wij iets moesten doen". Dat is één ding. Dat is het toezicht. Maar hoe er vervolgens gehandeld is, is wel dat je mensen al bij voorbaat veroordeelt voor hetgeen ze achteraf dus niet hebben gedaan. Snapt u dat het belangrijk is om dat ook nu weer te constateren?

De heer **Uijlenbroek**:

Ja, maar kijk, u moet goed beseffen dat ik natuurlijk in 2017 directeur-generaal ben geworden. Wij praten nu over een casus die drie jaar, vier jaar voordat ik daar begon, heeft plaatsgevonden. Ik heb daar natuurlijk een mening over. Ik schuw niet om daar mijn brede verantwoordelijkheid voor te dragen, omdat ik natuurlijk ook drie jaar voor die dienst

verantwoordelijk ben geweest. Dat is gewoon niet goed geweest. Dat er problemen zaten bij het rechtsstatelijk gevoel van de dienst heb ik al geconstateerd in mijn honferddagenbrief, in z'n algemeenheid; niet op deze specifieke casus, omdat ik die toen niet kende. Dus er ligt een gigantische ontwikkelopgave voor de Belastingdienst als organisatie. En daarom dat ... Dit probleem is echt veel groter. Het is groter op het niveau van de casus, want het speelt niet alleen bij CAF, het speelt niet alleen bij Dadim. Er is in die jaren zo'n streng beleid gevoerd, aangejaagd vanuit media, vanuit de Kamer -- omarmd door de dienst, zeg ik er meteen bij -- dus iedereen heeft eraan bijgedragen dat dat heeft kunnen ontstaan. Tegelijkertijd zie je dat het verschrikkelijk lang duurt eerdat het besef goed doorwerkt wat dit betekent voor ouders. Ik zeg er ook meteen bij: het heeft ook bij mij twee jaar geduurd eerdat die doorwerking er in z'n volle omvang was, zodat ik op 4 juni pas kon concluderen dat de ouders gewoon gelijk hadden.

Mevrouw **Kuiken**:

Kunt u dan ook achteraf constateren of kunt u dan ook achteraf de redeneerlijn volgen van de commissie-Donner dat er vooringenomen is gehandeld?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik vond het krachtig van de commissie-Donner dat die het woord ... "Institutionele vooringenomenheid" wordt in het taalgebruik geprojecteerd op de Belastingdienst, maar de institutionele vooringenomenheid was nog veel groter. Hij zat ook in de rechtspraak, hij zat in het beleid, hij zat bij de Belastingdienst, hij zat overal, want de tijdgeest was: er mag toch niet een beetje met publieke middelen gefraudeerd worden. Dat was de tijdgeest. We zijn ernstig doorgeschooten in het toezicht en in de handhaving, in alle facetten. En ook de Belastingdienst, zeg ik er meteen bij, ook de Belastingdienst.

Mevrouw **Kuiken**:

Het is heel goed om naar ieders rol te kijken. U zegt: de Kamer heeft dat ook heel erg aangejaagd. De Bulgarenfraude kan daarbij een rol gespeeld hebben. Gelijktijdig weten we dat er in ieder geval al in 2010 een motie-De Mos lag en dat er ook vanaf die tijd al behoorlijk wat Kamervragen waren. Dat speelt eigenlijk voortdurend door, met daarna eigenlijk vanaf 2017 toch wel een aantal mensen, vanuit de Kamer maar ook vanuit de media, die zich behoorlijk in deze zaak vastbijten. Kunt u even precies beschrijven -- niet omdat ik niet kritisch wil kijken naar onze eigen rol, maar ik wil het even heel precies maken -- wat u bedoelt met "aanjagen"?

De heer **Uijlenbroek**:

Dan moet ik toch naar mijn schriftelijke verklaring verwijzen, want daar heb ik het heel

precies in uitgewerkt. Kijk, ik denk ... En ik zeg dat niet oordelend, hè, want het is niet aan mij om een oordeel te hebben, maar ik zie dat iedereen is meegegaan in dat tijdsgewricht van 2012, 2013, 2014, waarin fraude ineens heel dominant was, met een Ministeriële Commissie Fraudebestrijding, met een mt Fraudebestrijding, met heel veel zaken ...

Mevrouw **Kuiken**:

Nee, dat is allemaal heel breed, maar ik vind het goed dat u reflecteert op de rol van de Kamer. Maar dan wil ik ook dat u het even heel precies maakt, vandaar dat ik het vraag.

De heer **Uijenbroek**:

Ja, dat zal ik zeggen. Dan moet ik even mijn verklaring erbij pakken. Waar had ik hem ... Dan ga ik even naar voetnoot 16 en 17: "Het tegendeel: de strenge wetgeving en strikte uitvoering door de Belastingdienst is herhaaldelijk politiek herbevestigd." Dat is een stuk in bijvoorbeeld een brief van 18 februari 2014 die naar de Kamer is gestuurd en het citaat dat ik al eerder in dit verhoor heb voorgelezen met betrekking tot het AO op 9 september 2015. Ik denk dat als ik nog even door ga zoeken in de Kamerhandelingen -- want dit heb ik natuurlijk gedaan voor deze hoorzitting -- ik nog meer voorbeelden ga vinden. Dat is niet ... Ik wil er met nadruk bij zeggen: de Belastingdienst heeft hier ernstige fouten gemaakt en het heeft veel te lang geduurd eerdat daar volledig zicht op is gekomen. En het heeft veel te lang geduurd eerdat de consequentie die dat op burgers heeft ook daadwerkelijk op de relevante tafels terecht kwam. Dat is niet goed. Dat is verwijtbaar wat mij betreft. En tegelijkertijd zeg ik: de Kamer heeft daar ook een belangrijke rol in gespeeld, in het hele aanjagen van de fraudeaanpak. De media hebben daar een rol in gespeeld. En dan is het logisch dat mensen in zo'n grote organisatie mee gaan deinen. U moet echt heel goed beseffen dat als in een Kamerdebat een toezegging gedaan wordt door een minister, dat een hele sterke doorwerking heeft in een ambtelijke organisatie. De Belastingdienst ... Het zijn intens trouwe medewerkers en intens loyaal. Het is een heel hiërarchische organisatie, dus als er in een debat dingen gezegd worden, heeft dat een directe doorwerking.

Mevrouw **Kuiken**:

Dat ...

De heer **Uijenbroek**:

Dat is echt heel belangrijk om te beseffen, ook als die debatten gevoerd worden, dus als daar ook uitspraken worden gedaan over individuele ambtenaren, dan heeft dat ook een hele erge doorwerking.

Mevrouw **Kuiken**:

Ik hoor u dat nu voor de tweede keer zeggen. Ik kan me voorstellen dat dat pijn doet. Gelijktijdig ontslaat dat ons niet van onze plicht om precies te achterhalen wat er in de afgelopen jaren is gebeurd. Daarom voeren we ook het debat. We zullen ook altijd weer terugkijken op onze eigen rol. Alleen: snapt u ook waarom ik deze vraag nog even stel? Want ik snap hoe sterk de Kamer kan zijn. Gelijktijdig zijn er in die tijd, rondom de Bulgarenfraude zeker, ook heel veel Kamerleden die niet hebben gezegd "bestendig dit beleid", maar die voortdurend vragen hebben gesteld: is dit beleid verstandig, zouden we niet wat anders moeten doen? Is dat ook iets wat u herkent, of heeft alleen maar gevoeld: er moet aangejaagd worden?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, helemaal niet. Ik zeg juist dat ... Ik las een citaat voor waar een Kamerlid van de SP vlijmscherp in 2015 het probleem van de proportionaliteit duidt. Ik bedoel: er zijn in de Kamer 150 leden, dus er zijn ook Kamerleden die dit heel goed zagen en heel scherp. Maar het is ...

Mevrouw **Kuiken**:

Gelijktijdig is er net door mijn collega's een vraag over gesteld en komt daarop toch niet een antwoord waarin bevestigd wordt dat dat inderdaad het geval is, maar wordt er juist ontkend dat dat probleem er is.

De heer **Uijlenbroek**:

Nee. Neenee, in mijn beleving heb ik net gezegd, ook in relatie tot het doorvragen van de Kamer op de o/g's, dat dat juist door de Kamer kwam. Dus ik wil de Kamer absoluut niet bekritisieren; dat is niet aan mij. Maar ik zie dat de Kamer ... Ik denk dat de Kamer een heel wezenlijke rol heeft gespeeld om dit probleem boven tafel te krijgen, met alle respect en complimenten voor Omtzigt en Leijten, want die waren de motor om dit probleem boven tafel te krijgen. Die erkenning is volledig verdiend, maar tegelijkertijd moet u zich ook wel beseffen dat op het moment dat Kamerleden vragen stellen die niet gevolgd worden door bewindspersonen, zoals het citaat dat ik voorlas uit het AO op 9 september 2015, dat ambtenaren wel het standpunt van hun minister volgen.

Mevrouw **Kuiken**:

Dat laatste is evident. Ik stel deze vragen ook niet omdat ik niet vind dat er niet kritisch gekeken mag worden naar de rol van de Kamer. Ik wil alleen voorkomen dat we dan vervolgens niet meer het gesprek mogen hebben over de eigen verantwoordelijkheid die een Belastingdienst hier heeft en het feit dat er ook vanuit de Kamer vanaf 2010 al, namelijk de

motie-De Mos ... Mevrouw Siderius van de SP heeft herhaaldelijk vragen gesteld, maar ik heb van alle partijen behoorlijk kritische opmerkingen gezien. Dus vandaar, en dat stel ik ook, want er kwamen signalen uit de samenleving, er kwamen signalen van uw eigen medewerkers, er kwamen signalen uit de Kamer, en toch duurde het voortdurend maar eindeloos lang. Maar dat brengt mij ...

De heer **Uijlenbroek**:

Ik wil hier even op reageren, want het lijkt nu alsof ik de motie-De Mos heb meegemaakt, maar ik ben pas vanaf 2017 dg.

Mevrouw **Kuiken**:

Nee, maar dat is me helder.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik wil nog één punt maken, met respect: ik wil op geen enkele manier de suggestie wekken dat ik deze parlementaire onderzoekscommissie niet goed vind. Nog sterker, ik heb schriftelijk, zowel aan mijn staatssecretaris ...

De **voorzitter**:

Meneer Uijlenbroek ...

De heer **Uijlenbroek**:

Mag ik dit punt ...? Dit vind ik heel wezenlijk.

De **voorzitter**:

Nee, u mag niet. Het is hier een verhoor, dus wij stellen vragen aan u. Ik denk dat u al diverse mogelijkheden heeft gehad, expliciet of impliciet, om uw opinie daarover duidelijk te maken. Ik zal u aan het eind ook nog de gelegenheid bieden om daarin te zeggen wat u wil zeggen. Ik wil nu doorgaan met het verhoor.

Mevrouw **Kuiken**:

Ik had nog een andere vraag over de opzet/grove schuld, want we hadden het net ook even over vooringenomenheid. Vindt u ook dat dat daarbij een rol speelde?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk dat het opzet/groveschuldbeleid veel te hard is zoals dat werd toegepast op de kinderopvangtoeslag-ouders, en dat dat pas boven tafel is gekomen -- wat ik al eerder had gezegd, maar herhaal om dat te benadrukken -- naar aanleiding van de vele vragen die

vanuit de Kamer zijn gesteld, en dat het ook heel wijs is dat de staatssecretaris dat recent heeft aangepast.

Mevrouw **Kuiken**:

U zei in het verhoor ook nog dat het CAF-team niet zelfstandig handelde of besluiten nam, terwijl we weten dat het CAF-team zelf besloot tot stopzetting.

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, ik heb dat niet gezegd. Ik heb uitgelegd dat het CAF-team op basis van signalen die ze krijgen onderzoek doen. Vervolgens wordt de uitkomst van dat onderzoek gewogen. Die weging doet het CAF-team niet in splendid isolation. Daar zit zelfs een tweede weging op, eerst in hun eigen team en daarna samen met de FIOD en het OM. En volgens mij al in hun eerste eigen weging was de conclusie "op de Dadimzaak is geen fraude aan de hand schuine streep kunnen we het niet bewijzen" -- want het blijven halve juristen. Daarom is de conclusie "alleen administratieve tekortkomingen" en dragen we het over aan het reguliere toezicht bij Toeslagen. En in het kader van regulier toezicht zijn er fouten gemaakt.

Mevrouw **Kuiken**:

Het CAF-team heeft toch zelfstandig besloten tot stopzetting? Dat is toch niet door Toeslagen gedaan?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, Toeslagen heeft stopgezet. Het CAF-team geeft alleen een advies om stop te zetten. Daar hebben we eerder in dit verhoor over gewisseld, dat ik signalen heb gezien dat de CAF-medewerkers het als advies bedoelden, maar dat het als een opdracht werd opgevat door de toeslagmedewerkers.

Mevrouw **Kuiken**:

Hoe kon dat verschil ontstaan?

De heer **Uijlenbroek**:

Dan zou ik echt met de individuele mensen gaan praten, maar ik benadruk ... U vraagt mij iets, in detail, over wat er gebeurd is, vier jaar voordat ik bij de Belastingdienst begon. Dus ik wil het u proberen uit te leggen met alle kennis die ik in de loop van de tijd heb opgedaan in het dossier.

Mevrouw **Kuiken**:

U zei net in het verhoor dat u zelf mensen had gesproken en gevraagd had waarom het als

een advies of als een opdracht was opgevat. Uw geheugen -- dat hebben we net vastgesteld -- is uitmuntend. Dus daarom voel ik mij heel vrij om deze vraag aan u te stellen.

De heer **Uijenbroek**:

Ik heb met de CAF-medewerkers gesproken, meer dan één keer, met alle CAF-medewerkers, om te doorgronden wat daar gebeurd is. Daarom kan ik het u ook zo nauwgezet uitleggen. Het was echt een advies dat zij gaven, want zij kunnen niet eens bij de knoppen en systemen komen om het stop te zetten. In de functiescheiding die er is, is dat gewoon onmogelijk. Het kan technisch niet. Vervolgens zie je dat medewerkers aan de toelagenkant dat soms ook opvatten als: dit moeten we doen.

Mevrouw **Kuiken**:

Ik ga naar mijn laatste vraag, over de directe financiering. We weten dat er bij Sociale Zaken heel hard werd gewerkt om te komen tot directe financiering. Dat besluit wordt pas later omzeild. U komt in 2017 binnen bij de Belastingdienst. Eigenlijk al eind 2017 zegt u: "Joh, directe financiering is niet nodig. Wij kunnen het zelf wel oplossen. Wij kunnen zelf wel maatregelen nemen om hier anders mee om te gaan. Wij hebben directe financiering niet nodig."

De heer **Uijenbroek**:

Nou, zo makkelijk is dat niet gegaan, hoor. In het gesprek dat met Sociale Zaken daarover gevoerd is, waren we aan het puzzelen, eerst vanuit de gedachte dat er directe financiering zou komen. En dan is natuurlijk de vraag wanneer Toelagen moet stoppen met de kinderopvangtoeslag. Ook het stoppen van een bepaald proces, dat uit je systeem halen, is echt wel even een klusje. Dus daar zaten we op te plannen. Gaandeweg dat gesprek kwam de vraag op tafel: wat willen jullie eigenlijk bereiken met je directe financiering? Toen werd er gezegd: maar weet je, als jullie dat willen, kan dat ook nog op een andere manier. Zo is het idee ontstaan om twee pakketten neer te leggen.

Mevrouw **Kuiken**:

Maar u zei net: joh ... "Joh" is mijn stopwoord. Tegen mijn collega's zei u dat het bij uw aantreden een grote chaos was. In het eerste halfjaar bent u alleen maar met een crisis bezig geweest. Dat waren uw woorden. Toch was u er eind 2017 al heel ferm van overtuigd dat directe financiering niet nodig was en dat u dat zelf wel kon. Waarop was dat zelfvertrouwen gebaseerd? Lagen er ook rapporten, juridische analyses of financiële analyses? Wat maakte dat u daar vol zelfvertrouwen in kon opereren?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik wil toch even benadrukken dat ik het woord "chaos" zojuist nog niet in mijn mond heb genomen. Wat ik gezegd heb, is dat ik het eerste halfjaar vooral met crisismanagement bezig was, in het verlengde van de vertrekregeling. De Belastingdienst is heel groot. Toeslagen stond er juist goed bij. De kinderopvangtoeslagproblemen die er bij de start waren, waren inmiddels echt opgelost. Toeslagen werkte in de actualiteit. In het gesprek dat ontstond met Sociale Zaken over de directe financiering, kwam gaandeweg steeds meer naar boven welk doel ze daarmee wilden bereiken. En toen ontstond ook het inzicht dat het misschien ook op een andere manier kon. Dat doel was schuldenvermindering.

Mevrouw **Kuiken**:

En waar was de overtuiging op gebaseerd dat u het zelf ook kon? Had u toen al juridisch advies, of financieel advies, of had u een BIT-advies liggen?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat ging niet zozeer om een juridisch of een financieel advies, dat ging veel meer om een haalbaarheidsvraag in de organisatie. En toen zijn er vanuit Toeslagen voorstellen ontwikkeld voor andere manieren om de kinderopvangtoeslagambitie van Sociale Zaken te bereiken.

Mevrouw **Kuiken**:

Oké, dus het was meer op basis van een persoonlijke overtuiging, dan dat er al een grondige analyse onder lag?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, dat is niet op basis van mijn persoonlijke overtuiging. Dat is op basis van een analyse van Toeslagen over hoe zij hun processen binnen bestaande wet- en regelgeving verder konden optimaliseren om aan de wensen van Sociale Zaken te voldoen.

Mevrouw **Kuiken**:

Ik ben klaar, voorzitter.

De **voorzitter**:

Meneer Uijlenbroek, ik heb nog een aantal vragen. Zou u misschien die andere negen punten uit uw honderddagenbrief willen voorlezen? En dan alleen de punten. U hebt er al een genoemd. Dat was die rechtsstatelijkheid. Maar om een beetje een beeld te krijgen van wat er op uw bord lag toen u daar begon.

De heer **Uijlenbroek**:

Een discussie over of je een uitvoerende of een toezichhoudende dienst bent. Dat is een beetje een identiteitsvraag.

De **voorzitter**:

Maar geen ... Het spijt me, maar omwille van de tijd graag heel kort.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik som het op. Toezicht en een handhavingsstrategie moesten er komen, ter bevordering van de naleving en ten behoeve van het verbeteren van de politieke en interne aansturing. Betrouwbare stuurinformatie en checks-and-balances als randvoorwaarde voor de aanstuurbaarheid. Op een realistische wijze weergeven wat wel en niet kan binnen de gegeven kaders. Werken aan een open en veilige cultuur van verbinding in de organisatie. Kwaliteit van management en medewerkers is essentieel; gebruik de aanwezige kwaliteit en laat nieuwe ideeën binnenstromen. De Belastingdienst kan het niet alleen; samenwerken is de norm. Procesverbetering en procesinnovatie zijn een permanente activiteit, waarin kwaliteit centraal moet staan. Het wordt alleen maar meer ICT. Dat zijn de tien kopjes.

Het is verder uitgewerkt. Daaronder ligt nog een verdere onderbouwing. Er zijn ook tien acties uit voortgekomen. Ik durf te stellen dat ik die tien acties bijna allemaal heb gerealiseerd in mijn zeer beperkte termijn van drie jaar. Er ligt ook nog een onderbouwing onder over de twee werelden, de bestuurlijke wereld en de wereld van de praktijk bij de Belastingdienst. Daarvan kan ik u zeggen dat die heel ver uit elkaar lopen.

De **voorzitter**:

Oké, dat waren ... Heb ik het goed begrepen dat u dat document hier achter wilt laten? Geldt dat ook voor de e-mail waarin u een waardering geeft van dat crisisonderzoek, of dat evaluatieflexteam? Flexteam? Nee, reflectieteam. Is dat mogelijk? Of kunnen we daar een kopie van maken?

De heer **Uijlenbroek**:

Dan heb ik het liefst dat u er een kopie van maakt, en dan van de hele set.

De **voorzitter**:

Goed, dat gaan we dan na afloop van deze sessie doen, want ik ben niet zo heel sterk in in beeld kopiëren.

De heer **Uijlenbroek**:

Ik zie dat er verder niks in ... Ik leg 'm er gewoon bij. Klaar.

De **voorzitter**:

Oké. Dan een volgende vraag over punt één, van die rechtsstatelijkheid, om het echt nog even heel goed te begrijpen. U loopt 100 dagen rond binnen de Belastingdienst. Ik kan me voorstellen dat u als u bij zo'n baan komt, heel veel gesprekken voert met mensen en op werkbezoek gaat. Dan komt u op het punt van de rechtsstatelijkheid. Heb ik het goed begrepen dat de hele uitvoering van de kinderopvangtoeslag geen onderdeel was, of geen dragend element was, in het signaleren van dat probleem van die rechtsstatelijkheid?

De heer **Uijlenbroek**:

Dat vind ik moeilijk om zo te beantwoorden. Ik heb heel veel gesprekken gevoerd in die eerste 100 dagen en heel veel werkbezoeken gedaan, ook bij Toeslagen. Ik denk heel eerlijk gezegd dat het daar veel meer zat in: wij hebben als medewerker steeds meer ruimte om een goede, inhoudelijke weging te maken, met alle juridische zorgvuldigheid die daarbij hoort, vanwege de efficiency. Ik denk dat die zo ook bij Toeslagen leefde, maar ook op andere plekken in de organisatie.

De **voorzitter**:

Maar u hebt gezegd -- op een ander moment, hoor -- dat u zich in 2019 pas bewust bent geworden van het effect van de werkwijze op burgers. Als u het dan na 100 dagen over rechtsstatelijkheid hebt, denk ik bij mijzelf: dan zou ik me kunnen voorstellen dat de manier waarop er met burgers werd omgegaan ... Ik heb u ook horen zeggen dat die echt wel een effect had op de rechtsstatelijkheid. Dat is niet in die 100 dagen al naar voren gekomen?

De heer **Uijlenbroek**:

Nee, dat is zeker niet in die 100 dagen naar voren gekomen.

De **voorzitter**:

Ook niet ten aanzien van de CAF-werkwijze, die ook een bredere betekenis had dan alleen voor de kinderopvangtoeslag?

De heer **Uijlenbroek**:

CAF ben ik pas echt tegengekomen op het toeslagendossier. Ik kan u wel zeggen hoe we verder zijn gegaan met die ...

De **voorzitter**:

Nee, ik ben in de afronding, dus ik wou het daar even bij laten. Dan een andere vraag. Als ik het goed begrijp ... We hebben het gehad over de informatievoorziening aan de Kamer. Ik mag al een tijdje rondobberen in het dossier. Ik zeg het maar zoals het is: de informatievoorziening aan de Kamer is soms echt huilen met de pet op. De Kamer vraagt dingen, en die worden dan niet gegeven. In november 2019 is er een WOB-verzoek. Dan blijven die factsheets uit, terwijl iedereen al wist dat die er waren. Dus dat is een ding. Maar ook heb ik het idee dat de bewindspersonen wel momenten hebben gehad dat ze dachten: als ik nu de hoek om ga, wat kom ik dan weer tegen? Ik wil dat checken, want als ik u goed begrepen heb, zit daar geen kwade opzet bij.

De heer **Uijlenbroek**:

Er zit geen kwade opzet bij. Er zit echt ...

De **voorzitter**:

Maar kunt u dan voor mij nog eens puntig samenvatten hoe dat dan werkt?

De heer **Uijlenbroek**:

Puntig is moeilijk voor mij in dezen.

De **voorzitter**:

Ik help u wel.

De heer **Uijlenbroek**:

Kijk, het is een beetje archeologie. Om te beginnen is het natuurlijk iets wat lang geleden is gebeurd. Verder moet u beseffen dat het dan bij persoonlijke directies zit, soms in grotere systemen. Wij hebben op een gegeven moment 35 miljoen documenten doorzocht op alle relevante informatie.

De **voorzitter**:

Ik wil dat graag geloven, maar u hebt echt fantastisch die vierde juni beschreven. U hebt ook beschreven hoe bijvoorbeeld die factsheets daarna, in de loop van die dag zelfs, al begonnen zijn ...

De heer **Uijlenbroek**:

Te verschuiven.

De **voorzitter**:

Dan ziet u wellicht in november of op andere momenten dat er relevante stukken worden gevraagd, en u ziet dat die factsheets daar niet in zitten. Hoe dan?

De heer **Uijlenbroek**:

Ik denk dat ik dat persoonlijk niet gezien heb. U moet beseffen dat er zoveel informatie door je heen gaat dat je niet alles honderd procent voortdurend kan controleren. Dat geldt ook voor de staatssecretaris op het moment dat brieven doorgaan naar de Kamer. Dit hangt dus ook af van de kleine kwaliteit, als u snapt wat ik bedoel, van de individuele medewerker. Tegelijkertijd hangt het er ook van af hoe de verdere afstemming plaatsvindt. Het is belangrijk om te beseffen dat de Belastingdienst ook in mijn volledige periode, en volgens mij nu nog steeds, onder verscherpt toezicht stond. Dat betekent dat er een gigantisch afstemmingscircuit intern, in het ministerie van Financiën plaatsvindt. En dan verwatert de inhoud.

De **voorzitter**:

Ja, ik snap het. Alleen, ik vind namelijk ergens ook dat daarmee zoveel onrecht wordt gedaan aan al die medewerkers van de Belastingdienst, omdat de beeldvorming ontstaat: nou ja, we zitten hier een beetje selectief te shoppen naar de politiek, naar de bewindspersonen, naar de media. Dat is misschien heel onterecht. Vandaar dat ik wil doorgronden hoe dat dan werkt.

De heer **Uijlenbroek**:

De Belastingdienst is echt een hele complexe organisatie met hele complexe systemen en structuren. Dat kan ook niet eenvoudiger, gegeven de opdracht die hij heeft. Dan zie je dat daar .. Ik kan u zeggen hoe bijvoorbeeld een WOB-verzoek gaat. Er komt een WOB-verzoek binnen, dat wordt via de WOB-coördinatoren opgepakt en dan wordt de vraag breed in de dienst uitgezet: wie heeft de stukken op dit onderwerp?

De **voorzitter**:

E-mail aan iedereen?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou ja, niet aan iedereen. Niet aan 30.000, maar de groep waarom het dan gaat. Dan moeten al die mensen in hun eigen directies gaan zitten kijken en doen. Even als voorbeeld: als iemand op vakantie is en zijn e-mail niet leest, dan gaat hij niet mee in het WOB-verzoek, hoor. Ik zeg even bruusk hoe het is. Je weet niet eens of hij op vakantie is. Dus het idee dat daar allerlei gestroomlijnde structuren onder zitten ... De werkelijkheid is wat minder

optimaal. Hadden we maar een hoogwaardige documenthuishouding waar je het uit kunt halen. Dat ontbreekt.

De voorzitter:

Kunt u begrijpen dat bij mij toch het beeld is ... Natuurlijk is dat een probleem. We hebben het ook bij SZW enzovoort. Maar kunt u zich voorstellen dat het beeld ontstaat dat er met sommige essentiële documenten strategisch omgegaan is?

De heer Uijlenbroek:

Ik kan me heel goed voorstellen dat dat beeld ontstaat. Maar ik durf met mijn hand op het hart te zeggen dat ...

De voorzitter:

Bent u in uw tijd ooit met documenten strategisch omgegaan in de zin zoals ik net bedoelde?

De heer Uijlenbroek:

Nee, ik ben eerder iemand die de werkelijkheid wat harder en duidelijker op tafel legt, en dat wordt niet altijd gewaardeerd. U mag ook best weten ... Dan maak ik toch even het punt dat ik net niet kon maken. Ik heb mijn bewindspersonen in het najaar al geadviseerd dat een parlementair onderzoek de enige oplossing was om hieruit te komen. Laat ik daar heel duidelijk in zijn. Ik vind het heel belangrijk en heel goed dat dit gebeurt. Dit probleem is zo groot en zo fundamenteel dat dit echt een veel verdergaand en dieper onderzoek nodig heeft, wat mij betreft niet alleen op deze casus, maar op de geschiedenis van de Belastingdienst. De Belastingdienst is essentieel voor het functioneren van onze Nederlandse samenleving. De dienst verkeert al vijftien jaar in grote problemen. Het is onmogelijk dat een organisatie vijftien jaar in problemen verkeert en dat er niet gekeken wordt naar de context en de randvoorwaarden waarbinnen die dienst moet functioneren. Het functioneren van de Belastingdienst is een symptoom van andere dingen die ernstig fout zitten in ons bestuur.

De voorzitter:

Nou heb ik ... Ik ken u natuurlijk niet, dus ik maak u mee zoals u hier bent. Ik moet zeggen: als je in staat bent in een organisatie van 30.000 man in 100 dagen al in beeld te hebben met tien punten waar het om gaat, dan denk ik bij mezelf dat u ergens een enorme analist bent, een observant, iemand die dingen kan doorgronden. Als ik het bij wijze van spreken met schaken zou zien, dan kunt u de partij waanzinnig goed analyseren. Maar vindt u nou ook dat u in staat bent geweest om uiteindelijk de goede zetten op het bord te doen? Is dat gelukt?

De heer **Uijlenbroek**:

Laat ik het zo zeggen. Het oordeel van de Algemene Rekenkamer bij de jaarverantwoording 2019 is buitengewoon positief en laat zien dat de Belastingdienst de weg naar boven heeft gevonden. De politieke interventies die daarna hebben plaatsgevonden, bestaande uit het wegsturen van de dg, het wegsturen van vijf directeuren, het doen van een aangifte tegen de dienst, heeft de dienst stukgemaakt en we zijn weer terug bij af. Wat momenteel ...

De **voorzitter**:

Maar dat was niet mijn vraag. Mijn vraag was ...

De heer **Uijlenbroek**:

Maar ik zeg het wel.

De **voorzitter**:

Dat is prima, maar dan ga ik toch even terug naar mijn vraag. Wat zijn dan die concrete stappen die u hebt kunnen zetten in uw tijd, in de beperkte tijd die u daar had, om die verbeteringen in werking te zetten?

De heer **Uijlenbroek**:

De hele interne besturing is op orde gebracht bij de Belastingdienst, inclusief navolgbaarheid van besluitvorming. Waar de Rekenkamer ook buitengewoon positief over is, is dat de hele werving op orde is gebracht. De onvolkomenheden zijn verminderd. De ketensturing is ingevoerd. Ketensturing is wezenlijk om het burgerperspectief erin te krijgen. De Belastingdienst is zo groot dat als je h er iets doet en dit de uitkomst is, je niet weet wat het effect d arop is. Dat kan alleen als je door de hele keten kijkt. We hebben er dertien ingevoerd. De hele planning- en controlcyclus is op orde gebracht.

De **voorzitter**:

Maar dat zijn allemaal overheidsinterne aangelegenheden, h ?

De heer **Uijlenbroek**:

Maar de uitkomst die de burger treft is een resultante van de overheidsinterne aangelegenheid.

De **voorzitter**:

Maar het duurt wel lang.

De heer **Uijlenbroek**:

Het duurt verschrikkelijk lang. En dat komt, omdat het voortdurend weer stukgemaakt wordt. De "ziekte" van de Belastingdienst -- dat staat in mijn honderddagenbrief -- is dat dingen niet afgemaakt worden. Als jij een mooi verbeterproject start, je halverwege bent en daarna wordt gezegd "het moet weer helemaal anders", is het niet afgemaakt. Daardoor komt de Belastingdienst niet vooruit. De problemen met de Belastingdienst zijn een symptoom van de kaders en de omgeving waarin hij moet functioneren.

De **voorzitter**:

Laten we dit verhoor maar wel afmaken. Ik heb verder geen vragen meer. Wat wilt u nog naar voren brengen -- ik moet u helaas beperken in de tijd, zeg ik er op voorhand bij -- wat u in het verhoor nog niet naar voren hebt kunnen brengen?

De heer **Uijlenbroek**:

Nou, ik denk dat ik aan het einde mijn laatste punten wel gemaakt heb. Ik hoop dat deze commissie de opmaat is tot een echt fundamentele verandering hoe er met de dienst wordt omgegaan. De dienst verdient het niet, de Nederlandse samenleving verdient het niet en de burgers en bedrijven overigens verdienen het niet. We doen echt onze burgers tekort met deze kinderopvangtoeslagaffaire. Met pijn in het hart moet ik zeggen dat de Belastingdienst ook een substantiële rol heeft gespeeld in hoe dit fout heeft kunnen gaan. Maar we moeten het vanuit een heel breed perspectief beschouwen, omdat dat de enige echte oplossing is, wil je het structureel beter gaan doen. Ik hoop dat uw commissie daar een wezenlijke bijdrage aan levert.

De **voorzitter**:

Dank in ieder geval voor uw bijdrage door middel van dit verhoor. Ik wil de bode vragen om u de zaal uit te geleiden.

Dan meld ik dat wij gaan schorsen. Om 13.30 uur staat mevrouw Leijten in onze agenda, maar ik denk dat we daar 13.45 uur van moeten maken. Wij gaan om 13.45 uur door met het verhoor van mevrouw Leijten, secretaris-generaal bij het ministerie van Financiën.

Sluiting 13.04 uur.